orizonturi

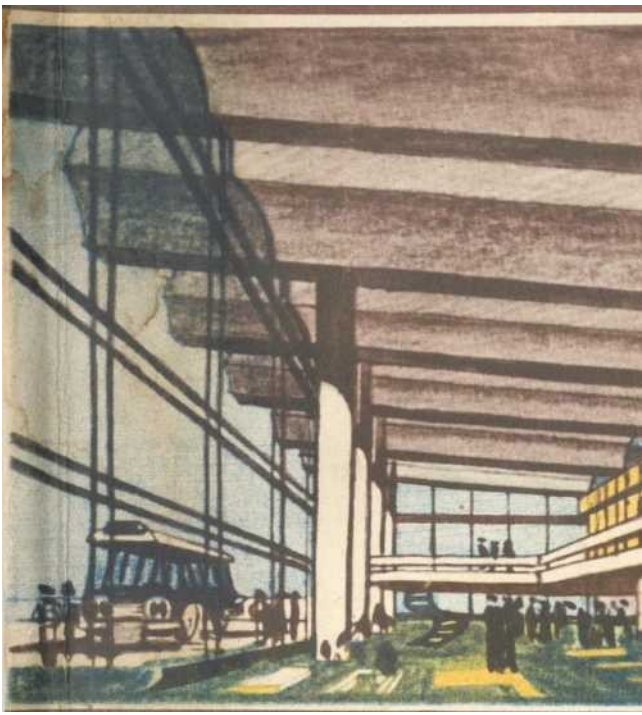

JEAN MONDA

INTERIORUL CLĂDIRILOR DE AZI ŞI DE MÎINE

Coperta coleeţiei: SERGIU GEORGESCU
Ilustraţia copertei: arh. ŞTEFAN ŞTEBLEA

CONSILIUL
PENTRU RĂSPÎNDIREA CUNOŞTINŢELOR
CULTURAL-ŞTIINŢIFICE

Arh. Jean Monda

Interiorul clădirilor de azi şi de miine

Confort şi decor

Editura enciclopedică română

Bucureşti · 1969

CUPRINS

I n t ro d u c e re· , S SPAŢIILE INCHISE - SINGURA REALITATE A ARHITECTURII 7 INOVARI IN VOLUME1.E INTERIOARE ŞI IN STRUCTURA DE SUSŢINERE A CLADIRILOR • 21 CONFORTUL TEHNICIZAT ŞI CONSECINŢELE SALE PSIHO- FIZICE • 34 UN DECOR INTERIOR REINNOIT. INFRUMUSETARE PRIN OMISIUNI 1 46 INVEŞM!NTAREA INTERNA A CLADIRILOR CONTEMPORANE 61 TRANSFORMAREA PERETELUI PRIN CU1.0ARE • 78 MOBILIER.UL TREBUIE SA SERV EASCA, NU NUMAI SA FIE PRIVIT . 89 REALITATE SAU ANTICIPAŢIE 106 Bibliografie . 108

INTRODUCERE

Se ştie în general prea puţin despre interioarele contemporane, despre concepţia lor arhitectonică, eficienţa lor funcţională şi noutatea lor de aspect. Fireşte, e uşor de înţeles rolul esenţial pe care nenumăratele clădiri de orice categorie ridicate după ultimul război mondiai îl au în viaţa ţării. De avantajele oferite de ele beneficiază oricine, în mod direct sau indirect, o dată cu colectivitatea. Dar tf'ndinţa actuală de a se organiza raţional spaţiile închise menite să servească pentru producţie sau

cazare, precum şi în alte scopuri de cultură şi recreaţie, rentru manifestările sociale, scapă aten- ţiei multora. De asemenea elementele unui confort bazat pe progresul ştiinţific şi tehnic ca şi caracteristicile decorului intern - realizat mereu mai frecvent prin mijloace industriale - sînt puţin cunoscute.

De-abia acum încep să descopere şi cei străini de problemă în ce constau noutatea structurală a clădirilor de azi şi adevăratul modernism al echipamentului lor. Pe de altă parte, există doar vagi intuiţii despre func- ţiile de ordin superior, pe plan uman şi social pe care le are de îndeplinit noul mediu zidit, pe lîngă cele utilitare, imediate.

Nu sînt mulţi cei ce înţeleg cum spaţii limitate se pot sensibiliza prin anumite forme şi proporţii sau prin detalii expresive, dobîndind calităţi estetice chiar fără adaosurile ornamentale de odinioară.

Apare deci oportun a arunca o lumină asupra scenei pe care se desfăşoară viaţa cotidiană în era mecanizării şi a marl"i mo[b]ilităţi. Arhitectura fiind o artă pentru toţi, este de mare folos examinarea interioarelor de astăzi, a alcătuirii lor volumetrice şi a învelişului lor decorativ, menţionîndu-se în acest sens citeva date teoretice curente, precum şi unele modalităţi ştiinţifice- tehnice aplicabile la îmbunătăţirea şi agrementarea mediului clădit, cu exemplificări din ţară şi de dincolo de hotare.

Nu este vorba numai de a satisface o curiozitate legitimă şi de a lărgi orizontul intelectual al cititoril.or. Comportînd şi alte atribute pe lîngă acela iniţial de adăpostire, interioarele, mai mult ca altădată, reuşesc - pînă la un punct - să modeleze pe om, uşurîndu-i existenţa, mărindu-i bucuria de a trăi prin comodităţi de neconceput înainte şi prin imagini estetice înconjurătoare adesea inedite. Cu idei

mai clare, păturI largi ale populaţiei pot face aprecieri judicioase şi-şi pot înjgheba amenajări proprii mai reuşite. Dar dincolo de aceasta, prin cerinţe competente, o opinie publică cu interesul trezit ar influenţa pe arhitecţi şi pe aceia care conlucrează cu ei la întocmirea de proiecte şi la exe- cuţia interioarelor, ea jucind un rol indirect în realizările viitoare, contribuind astfel la înlăturarea unor. neajunsuri şi lacune în soluţionările arhitectural-deco- rative.

Chiar în etapa actuală, în care urgenţa necesităţilor impune la multe lucrări serioase economii, cînd, spre a se spori numărul de apartamente noi, s-a 'recurs la o diversificare a mărimii şi a confortului acestora, re- ducîndu-se proporţional şi dotările complementare ale ansamblurilor de locuit proiectate, trebuie privit înainte, mai departe, dincolo de realităţile stringente ale momentului.

Dacă scrierile despre ceea ce va fi în anul 2000 şi mai tîrziu abundă, cu atît mai mult nl.l' pot fi ignorate actualul progres în materie de confort şi noutăţile posibile în decorul interior, pentru a se şti ce va urmd pe scară mai mare în timp relativ scurt în fazele succesive ale activităţii constructive româneşti.

SPAŢIILE lNCHISE -
SINGURA REALITATE A ARHITECTURII

Necesităţile materiale şi aspiraţiile sufleteşti - al căror acord e un deziderat exprimat încă de Platon îşi găsesc o zonă de convergenţă în mediul artificial creat de om, mai cu seamă de cînd aici aplicaţiile utilitare ale ştiinţei s-au înmulţit.

Spaţiile închise slujind vieţii colective şi particulare nu trebuie înţelese numai în sens fizic. Indiscutabil, înainte de toate, se impune ca ci clădire să fie cit mai potrivită destinaţiei sale, corespunzînd cerinţelpr persoanelor care o

ocupă vremelnic sau încontinuu. Triumful tehnicii a accelerat ceea ce Marx şi Engels numeau „rafinarea necesităţilor şi a mijloacelor lor". A devenit acum posibil un confort fără precedent. Dar, paralel cu comoditatea în muncă şi repaus, alături de chestiunile de rezistenţă şi de ordin economic şi biologic se situează puterea de sugestie a ambianţei clădite, concepută ca o operă a spiritului.

Arhitectura a fost şi este in acelaşi timp tehnică şi artă. Deşi atît de diferite, ştiinţa, tehnologia şi ima- ginaţia poetică, sqlidarizate între ele, pot crea o unitate organică în mediul construit contemporan.

Caracteristica .încăperilor (mărime, formă, finisaj), precum şi echipamentul cu care sînt dotate condiţio- nează solicitările senzoriale şi mintale, determină, în anumită măsură, felul de a fi şi de a vedea, influen- ţează dezvoltarea personalităţii fiecăruia.

lnăuntrul clădirilor, funcţia estetică era în trecut mai mult decorativă. Adesea abundenţa de ornamente aplicate pe plafoane şi pereţi, aglomerarea de mo

bilier sau surplusul de obiecte inutile înăbuşeau arhitectura, împiedicînd să i se distingă cu uşurinţă trăsăturile.

Preocupările pentru o ambianţă interioară mai simplă nu sînt noi. Încă Jean Jacques Rousseau scrisese că „o arhitectură sinceră trebuie să repudieze

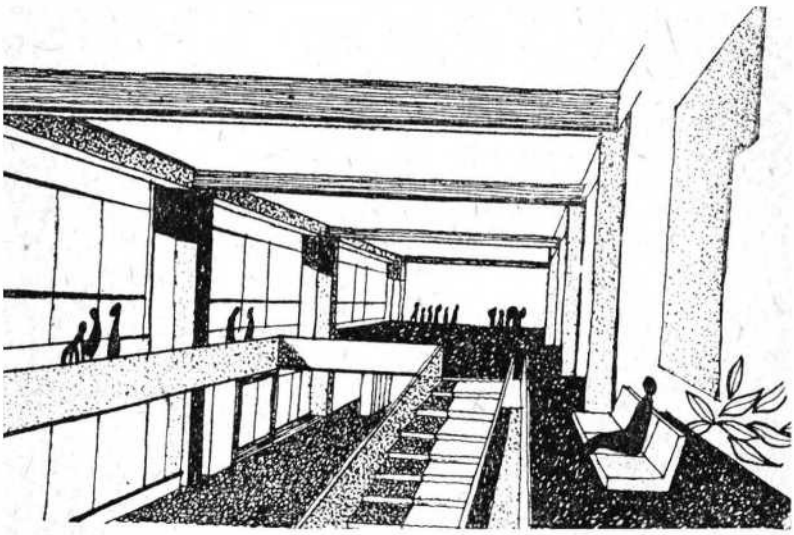

Proiect de gară fluvială

toate ornamentele inutile", el recomandînd arhitecţilor să lucreze în spiritul naturii.

Astăzi, simplitatea este acceptată chiar de persoanele cele mai rafinate. Într-un interviu recent, romancierul italian Alberto Moravia spune: „Casa mea ar putea avea camerele goale şi zidurile nude". El înţelege locuinţa ca un loc unde să poată trăi comod, fără încărcături decorative şi fără lucruri inutile, destinate doar exhibiţiei.

Proiectanţii prinzînd gustul simplităţii, aceasta începe a fi considerată ca o virtute în sine. Elimi- nînd elementele care nu sînt strict necesare, ei se concentrează asupra ceea ce este

esenţi[a]l. Ia naş-

tere, ca urmare, o arhitectură de interior bazată pe primatul folosinţei, iar vizual, îndeosebi, pe modelarea spaţiului închis. E de adăugat că, dacă domeniul decoratorilor s-a restrîns faţă de trecut, gîndirea lor plastică se resimte considerabil de noutatea procedeelor lor de lucru.

Simple ca aspect, interioarele sînt, în schimb, mereu mai complexe prin instalaţiile lor, invers cu si- tuaţia de odinioară. Pe de altă parte, s-au perimat idei romantice, ca, de exemplu, aceea a lui Theo- phile Gautier, reluată apoi, printre alţii, şi de Ruskin, şi anume că, prin definiţie, un lucru folositor nu ar fi plăcut vederii. Dimpotrivă, actualmente nu puţini propovăduiesc principiul contrariu, şi anume că ar fi estetic tot ceea ce este raţional. De fapt, elementele practice pot, eventual, include noţiunea de frumos, perfecţionarea formelor utile şi justa lor dis- tribuţie în spaţiul construit, contribuind la înfrumu- seţarea acestuia.

Subordonate destinaţiei clădirii şi criteriilor structurale, supuse considerentelor economice, amenajările interne indică sensurile epocii, oglindind raporturile dintre oameni, dependenţa lor de societate.

Orice progres tehnic mai însemnat a dus şi înainte la o reconsiderare, măcar parţială, a formelor arhitectonice, ele fiind paralel influenţate şi de modificări în curentele spirituale. De data aceasta însă, revoluţia tehnică-ştiinţifică, într-o lume în neîncetată schimbare, a făcut ca obişnuitele reguli şi norme de compoziţie în proiectarea clădirilor să fie depăşite, abandonîndu-se concepţii acceptate şi socotite vreme îndelungată ca imuabile.

*

Termenul de funcţionalism aparţine acestui se- col. Dar tot ceea ce s-a construit în cursul veacurilor corespundea unei destinaţii precise.

Realizînd locuri potrivite manifestărilor omeneşti, arhitectura a fost, de fapt, totdeauna funcţională. La edificiile cu caracter religios, la monumentele arhitectonice comemorînd u^

even[i]ment sau o personal[i]tate, precum şî la dotările pur decorative, funcţia nu era însă practică, ci de ordin spiritual, urmărindu-se nu un scop material imediat, ci efecte psihologice prelungite în timp.

Ce este, aşadar. cu totul nou [Î]n realitatea recentă a funcţionalismului ? In ce consistă, concret, ruperea de trecut, constatată la un mare număr de clădiri contemporane, şi cu ce se deosebesc fundamental amena'... jările interioare de azi de cele precedente ?

Mai întîi, există în prezent nenumărate genuri df clădiri cu destinaţii noi. [I]nsuşi ansamblul cerinţelor practice ale proiectului este adesea foarte complex; alteori indicaţiile de bază din programul propus sînt repede schimbate. Cîtă deosebire faţă de te[m]ele de odinioară, permanente, simple, într-o lume c re evolua lent!

Variatele activităţi moderne dau arhitecturii· o mul- tivalenţă neobişnuită. Fiecare spaţiu trebuind să se identifice în mod specific cu funcţii necunoscute an-

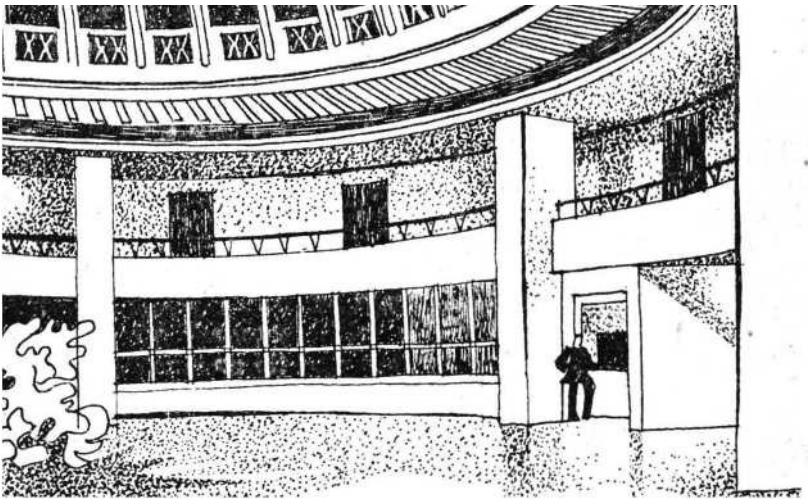

tcrior, stnt frecvente cazurile cînd experienţa trecutului nu mai serveşte. Modalităţile arhitectonice ale altor timpuri se dovedesc astfel insuficiente, improprii. Reactoare atomice, aerogări, centre de cercetări sau unele clădiri industriale, de pildă. prin datele tehnice cărora trebuie să le corespundă, sînt revelatorii în acest sens.

Dar şi în cazul temelor din totdeauna, actualmente puţin schimbate, sau chiar cînd e vorba de decorul , domestic, aproape că nu se zideşte o clădire înăuntrul căreia invenţiile recente să nu-şi lase amprenta în aspectul general şi de detaliu, în structură şi în echipament.

O înnoire substanţială a adus cu sine modul ştiin- ţific în care este abordată proiectarea oncarei con- strucţii faţă de empirismul şi intuiţia

de altădată. Structuri riguros calculate şi execuţia lor prin sisteme industriale din materiale noi generează forme de închidere a spaţiului utilizabil, de o varietate fără precedent. Acoperiri cu mari deschideri fără stîlpi interiori de susţinere asigură o circulaţie şi o vizibilitate liberă în săli tot mai vaste (există în S.U.A., de pildă, hale sportive acoperite suspendat, cu o capacitate de 100 OOO de locuri).

Importantă în arhitectura de azi este tehniciza:.. rea confortului. In trecut un lux şi încă acesta imperfect, o plăcere scumpă şi rafinată, confortul a ajuns acum şi la îndcmîna celor cu mijloace reduse, factorii săi senzoriali putînd fi determinaţi şi controlaţi cu uşurinţă.

Condiţiile de muncă şi de cazare, atmosfera şi vizibilitatea internă, echipa:r;ea, întreţinerea fiind schimbate, se înmulţesc cerinţele psihologice. Apar într-una nevoi complementare de înlesnire şi de agrement ; se fixează noi obiceiuri ; sînt tot mai răspîndite mijloacele tehnice de distracţie şi culturalizare. Toate acestea cer dotări speciale şi o aparatură care schimbă fizionomia interioarelor.

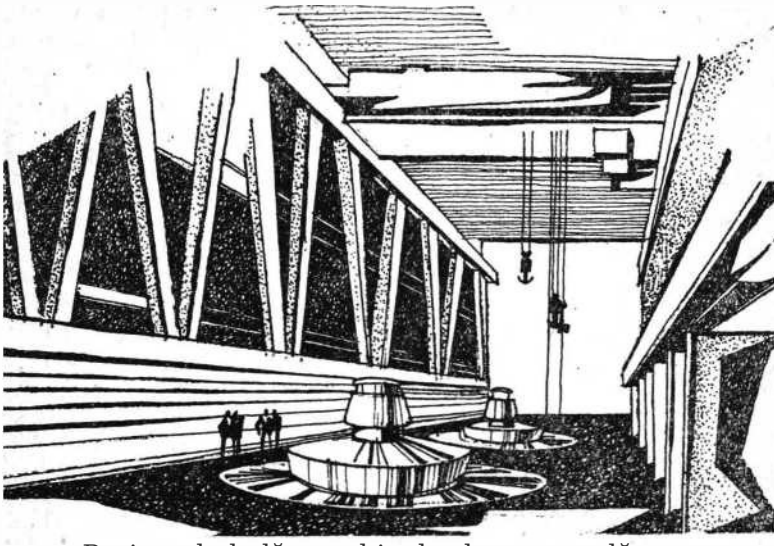

Proiect de hală a turbinelor la o centrală hidroelectrică

Societatea impune cadrul material al vieţii de toate zilele. Aşadar, după cum scria nu de mult *Serge Cher- mayeff,* valoros arhitect şi cercetător în domeniul con- structţiilor, într-un eseu al său, *„arhitecţii trebuie să proiecteze componentele unei ambianţe demne de aspiraţiile maselor care se ridică în fiecare ţară".* Intr-adevăr, de unde înainte lucrau pentru clienţi particulari, azi ei se dedică mai ales colectivităţii.

Cît priveşte cazarea propriu-zisă, *„concepţia locuin- ţei este legată de concepţia societăţii",* spune sociologul *Chombart de Lauwe* în cartea sa de curînd apărută, cu titlul *Des hommes et des villes* (Despre oameni şi oraşe). Deşi nu se contestă capacitatea omului de a se acomoda condiţiilor înconjurătoare, se impune *„adaptarea cadrului locuinţei la nevoile omului, şi nu adaptarea oamenilor la mediul artificial creat".*

In vederea unei îmbunătăţiri a calităţii viitoarelor apartamente, pe alocuri se sondează opinia chiriaşilor din clădiri de curînd

construite, proiectanții, în posesia unor elemente instructive de orientare, urmînd să țină seama pe cît posibil în planurile viitoare de in-

dicaţiile sociologilor. Echipe de cercetători fac investigaţii in această direcţie la faţa locului sub forma dP. anchete sociale. Atît în ţară, cît şi în alte părţi sînt examinate categoria de muncă a locatarilor, nivelul de confort, mărimea apartamentului şi modul cum acesta corespunde funcţiilor sale (de lucru acasă, de odihnă şi somn, de luare a meselor, de depozitare etc.). O astfel de anchetă a întreprins, de exemplu, în 1966, Institutul de proiectare de construcţii-tip din Bucureşti la ansamblurile de locuit din regiunea carboniferă din Valea Jiului şi la apartamentele muncitorilor din in - dustria chimică din Oraşul Gh. Gheorghiu-Dej.

Au fost analizate îndeosebi datele geoeconomice afectînd viaţa acelora care ocupă apartamentul, com- ponenţa familiei, vîrsta şi sexul membrilor acesteia etc. Gama de mai multe tipuri de apartamente cores- punzînd unor funcţii diferite are repercusiuni şi in faţade, izgonindu-se şi pe această cale, în oarecare măsură, monotonia obişnuită.

In general apare mai degrabă nevoia de o standardizare a părţilor componente ale locuinţei decît de tipizarea acesteia, considerată în întregul ei.

După cum oraşul oferă imaginea unei societăţi organizate - şi aici trebuie semnalată legătura dintre urbanism, arhitectură şi amenajările interioare -, lo- cuinţa, realitate şi simbol al vieţii de familie, exprimă vizibil formula existenţei particulare. Spaţiul locuibil trebuie să corespundă ciclului de muncă alternată cu orele de răgaz pentru recuperarea forţelor, pentru dis- tracţie şi cultură.

Servind nevoilor de repaus ale omului ostenit de efort, ca şi pentru o serie de activităţi domestice, lo- cuinţa a fost mereu un loc de izolare temporară, un refugiu. Astăzi este necesar în mod deosebit un echilibru între

nevoile unui cadru intim şi mobilitatea tre-. pidantă cu deplasările cerute de compl J caţiile vieţii moderne.

*

Suprafaţa folosibilă din clădirile noi este adesea fragmentată prin despărţituri uşoare, uneori glisante (alunecînd lîngă pert>te sau înăuntrul acestuia) ori strîngîndu-se în formă de acordeon etc. Prin astfel de elemente de divizare demontabile, executate cîteodată din materiale flexibile, spaţiul intern îşi pierde vechiul caracter geometriceşte static. Alteori, un sens de continuitate interioară ia naştere suprimîndu-se lungile coridoare obişnuite şi, de asemenea, folosindu-se, în loc de pereţi, paravane transparente sau piese de mobilier pentru separarea zonelor cu destinaţii diferite.

Din producţie, progresele mecanizării şi automatizării au trecut treptat în arhitectura de interior. Sînt clădiri care funcţionează ca nişte maşini de precizie datorită aplicaţiilor diferitelor discipline ştiinţifice. Calculele matematice, fizica, chimia, electricitatea şL mai recent, electron!ca sînt la baza unei ambianţe senzoriale artificiale, percepute de simţurile devenite mai subtile, mai exigente ca înainte. Calităţile tactile, respiratorii, vizuale, acustice etc. ale mediului intern şi-au sporit importanţa faţă de trecutul apropiat.

ActualmPnte a ajuns ceva comun, banal a respira o atmosferă condiţionată în încăperi ermetice, modifi- cîndu-se microclimatul interior, indiferent de latitudine şi de condiţiile naturale locale.

Felurite sisteme de încălzire, tot mai ingenioase şi mai economice, îmbunătăţesc condiţiile termice din interioare. Pe de altă parte, încăperile pot fi debarasate de mirosuri grele, neplăcute sau iritante, la neutralizarea acestora adăugîndu-se, cîteodată, şi uzul de

esenţe gazoase aromate.

Lumina a dobîndit noi funcţii. Integrată în arhitectură, ea a ajuns element principal de confort şi decor. Studiindu-se riguros modul de pătrundere a razelor solare şi avînd la dispoziţie un arsenal de cele mai variate sisteme şi aparate electrice, se obţin o luminozitate naturală sau artificială corectă şi o vizibilitate igienică ziua, ca şi noaptea.

O serie de mijloace de izolare acustică remediază astăzi parţial plaga socială a manifestărilor sonore dăunătoare sănătăţii. Civilizaţia mecanică a mărit conside.: r[a]bil zgomotele faţă de liniştea patriarhală de altădată ; revine tehnicii construcţiilor să micşoreze acest

neajuns al vieţii urbane şi ea dispune acum, în aceastd. privinţă, de mijloacele necesare.

La capitolul confortului nu este de .omis uşurinţ3 actuală a curăţeniei şi întreţinerii interioarelor, pe de o parte datorită simplităţii lor, iar pe de alta prin răs- pîndirea aparatelor electrotehnice inventate în acest scop.

. Chiar acolo unde fonduri de investiţie reduse limitează instalaţiile costisitoare şi uzul materialelor scumpe, nivelul de echipare a clădirilor este relativ în ·creştere. Tot mai mult se atestă preocupări ca omul să fie ferit, pe cît posibil, de uzura nervoasă, de tensiunile neproductive, necreatoare datorite lipsei unui confort modern.

*

Arta înveşmîntării clădirilor se bazează astăzi mai ales pe sisteme industriale de finisaj. Numeroase materiale artificiale sînt puse la contribuţie pe scară largă fie sub forma de felurite placaje, fie aplicîndu-se straturi subţiri pe clementele structurale sau de umplutură.

Cît priveşte valorificarea decorului intern prin coLorit, policromia arhitectonică este practicată azi cu criterii raţionale. Efectele cromatice, de multe ori com-- binate cu acelea ale luminii artificiale, nu mai urmăresc doar ţelul decorativ din totdeauna : coloritul ªpare şi ca factor funcţional ce nu trebuie subestimat, ca un element de confort psihofizic.

*

In edificiile importante, odată satisfăcute exigen- ţele obiective, se urmăreşte, în anumite cazuri, un efect monumental nu numai în faţade, ci şi în interior.

Monumentalitatea unor săli moderne rezultă în primul· rînd din dimensiuni şi proporţii, dintr-o volu- metrie inedită, cîteodată cu linii calme, inspirînd un s^ns de ordine, prezentînd un echilibru static. Alteori, ·dimpotrivă, contururi neregulate, forme unghiulare, curburi sau

ondulaţii neprevăzute la pereţi sau la pla-

foane dinamizează ambianţa interioară, creînd o atmosferă festivă.

Combinîndu-se ineditul spaţial-structural cu un finisaj superior, cele mai reuşite interioare contemporane vor rămîne ca o mărturie artistică despre capacitatea tehnică şi valorile intelectuale ale epocii.

Este de observat că dramatizarea formelor constructive, în scopul de a trezi ecouri în spiritul oamenilor <le azi şi de mai tîrziu, se loveşte actualmente de puţinătatea mijloacelor de exprimare simbolică, nelipsite în istoria arhitecturii. Inovaţia tehnică în sine nu garantează interioarelor o calitate plastică de natur^ a facilita transmiterea unui mesaj.

*

In spaţiile închise, care constituie esenţa arhitecturii, dimensiunile metrice nu coincid neapărat cu cele psihologice, subiective. Şi unele şi altele sînt de luat în considerare, căci, pe lîngă mărimea şi forma interioarelor, contează caracterul trăsăturilor lor dominante.

Gerard Bachere, în cartea lui Savoir bâtir, scrie : „Nu este îndeajuns ca într-o încăpere să poţi sta şi să te poţi mişca ; este nevoie de anumite proporţii, d^ anumite perspective". Acestea fac ca un interior să atragă sau, dimpotrivă, să displacă. Astfel, nu trebuie neglijată valoarea iluziilor optice, raporturile dintre realitate şi impresie.

Rolul vizual limitat al înălţimii în locuinţe face ca ele să formeze de cele mai multe ori, azi ca şi în trecut, o entitate mai degrabă orizontală. Predominanţa lungimii şi a lăţimii încăperilor faţă de factorul vertical determină, de obicei, o înfăţişare în general statică. Desigur, în vile cu parter şi etaj, holuri pe două niveluri, scări şi galerii interne conferă spaţiului închis o notă de dinamism. In oarecare măsură, un sens de mişcare sugerează şi aşa-numitele apartamente Duplex, cu dormitoarele situate deasupra camerei

de zi, cum sînt - spre a cita un singur exemplu - acelea din blocul central al Ansamblului de locuit din faţa intră-

rii marei Săli a Palatului Republicii Socialiste România din Bucureşti .

. O ambianţă de o plastică originală prezintă multe dintre noile clădiri şi localuri publice, săli de sport, de spectacole sau concerte, pavilioane de expoziţii etc., ele îndepărtîndu-se de soluţiile convenţionale folosite anterior. De asemenea, există numeroase dotări so': dale noi, hale industriale saii diferite eonstrucţii destinate transportului public, unde ordoriarea variată în înălţime, pe cîteva niveluri, a supraf ţelor folosibile generează -:<;>. diversit'ate -voluthetrică ieşită din cozymn 'i

Muzeul Guggenheim din New York .. Operele de artă sînt expuse de-a. lungul rampei inferioare tin spirală

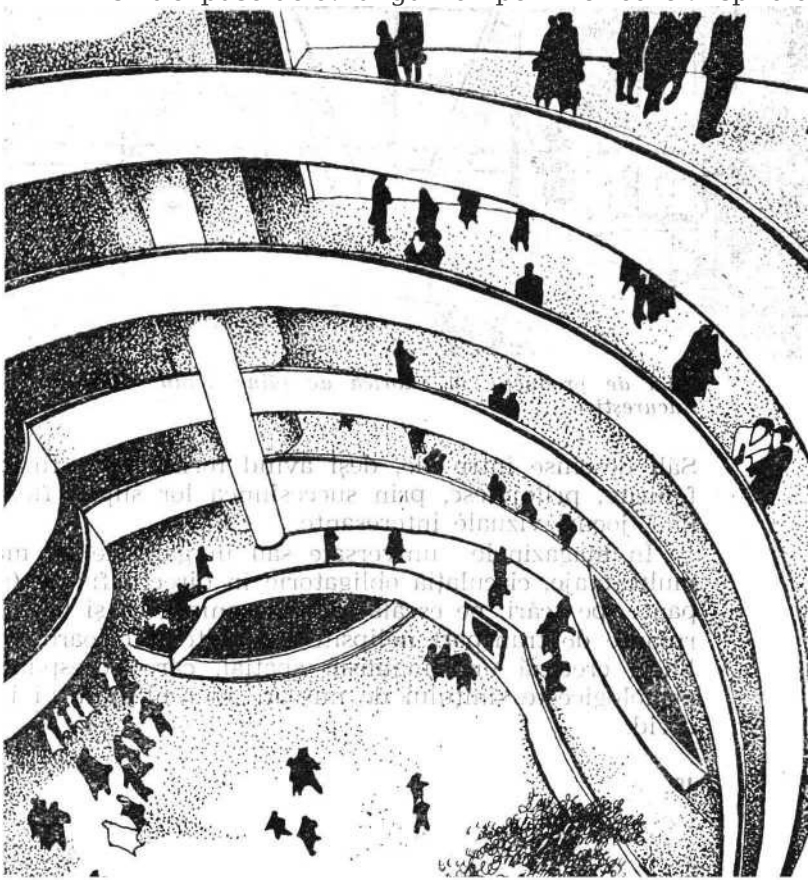

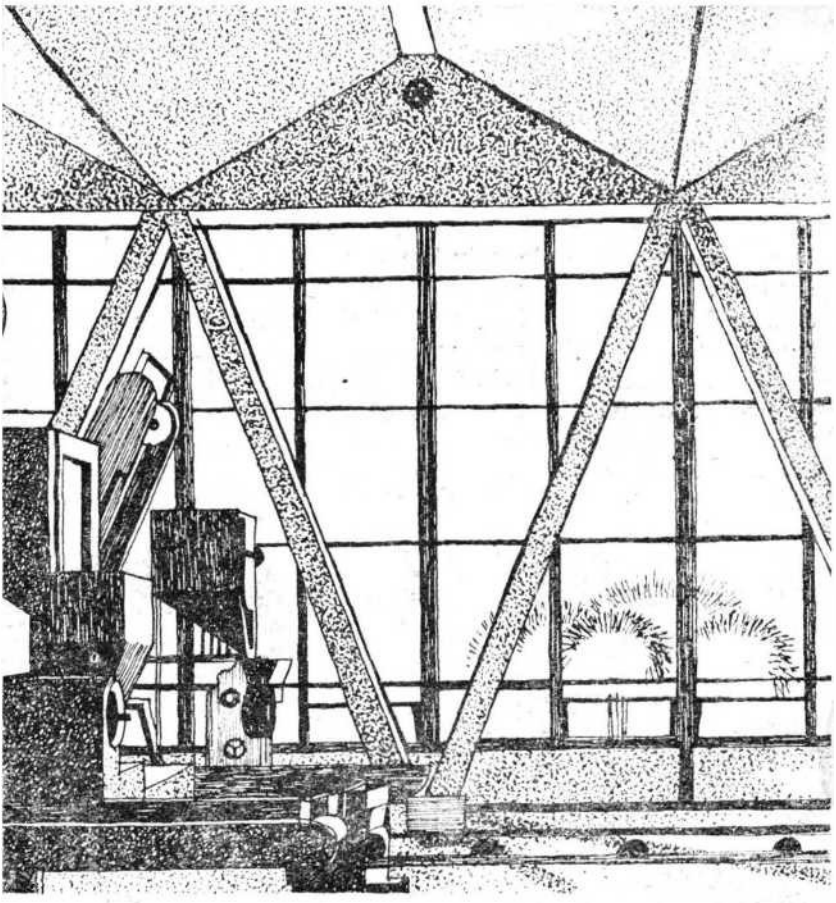

Hală de producţie la Fabrica de pnne Titan, Bucureşti

Săli deschise între ele, deşi avînd forme şi destinaţii felurite, prilejuiesc, prin succesiunea lor suplă, flexibilă, jocuri vizuale interesante.

In magazinele universale sau în garajele cu mai multe etaje, circulaţia obligatorie în direcţii fixate (pe pante, pe scări, pe escalatoare mecanice), ca şi benzile rulante de transport nelipsite în multe interioare publice, creează un dinamism spaţial, care corespunde psihologiceşte simţului de mişcare inerent fiecărui individ.

A patra dimensiune : timpul, atît de însemnată în urbanismul contemporan, nu este lipsită de incidenţe şi la unele clădiri considerate separat, mai ales la cele de interes colectiv. Aici, îmbinarea spaţiului cu timpul se concretizează, prevenindu-se o redistribuire ulterioară a încăperilor, fără a mai vorbi de extinderile eventuale ale construcţiei, de modificări parţiale sau radicale sau chiar de înlocuirea destinaţiei acesteia. Structuri scheletice cu puţine puncte de sprijin intermediare şi despărţiturile lesne de demontat fac posibilă o geometrie internă variabilă.

In altă ordine de idei, este de reţinut ca fapt esenţial că volumele interioare au caracter de învăluire spaţială, includ omul, el mişcîndu-se şi activînd înăuntru. De aci contrastul absolut cu spaţiul din operele de artă plastică (pictura se prezintă în două dimensiuni, a treia, imaginară, oferă adîncime compoziţiei ; cît despre sculpturile autonome, neadosate pereţilor, ele pot fi ocolite de privitor, rămas în afara lor). In construcţii, ambianţa dintre ziduri se percepe în funcţie de cavitate, de volume scobite. Spaţiul însuşi devine protagonist real: suprafeţele - cu căptuşeala lor divers finisată - au valoare estetică doar ca elemente care-l compun şi-l mărginesc. Dacă celelalte arte, deşi aparţinînd în bună parte domeniului incert al ficţiu- nii, sînt sau ar trebui să fie cit mai apropiate de viaţă, arhitectura are menirea să o adăpostească : înăuntrul ei se trăieşte.

*

ln romanul său Notre Dame de Paris, Victor Hugo consideră, pe drept cuvînt, arhitectura ·ca „o expresie principală a omului în diversele sale stadii de dezvoltare". Concret, această idee e manifestată în orice interior la a cărui concepţie şi amenajare intenţiile estetice nu sînt străine de preocupările de util. Odinioară, în clădirile bogate, în palate, calitatea folosinţei rămînea subordonată fastului decorativ, inventivităţii plastice. Acum utilul mergînd, în mai mare măsură, paralel cu frumosul, intervine adesea aportul de creaţie al

esteti-

ı QieDM'illll11h^^h1sttialt.1cŞi11aţ«^t^ ·indt&trant!) dad>lf »..orba . .CJW·Jf^a^^rbinţ.ari^pre ok .^^Hnodtste..,i^u-.J:linpmi„.^rull)f!MiC\1ntq·iPr^ii<>i-nic:s1111U§tură,Işirrfioisaj, 1 la1 mpbjl^î1 Ştilft;^^;®i^e,iut:Jle. ·^UPJlns^in·^lădvi . . _,1 î J>r9grnm^<>.^l\l'#t_gistr&^--in) ^Wro.a·1:xr^me;·i.n :auhite^tu.ra 1IP^TH'lQş^ă, r<ilei cint^riCW;rftSW ^'iident^r rN l.1jllleroasei·;insti- J.,mii. ! p4JMi^ei·1 bQţ^ur&o lQCal.lild! DeJ;;rconsum etc.r,reţin R-WPţili\; Jll:in ı0 i::w.UtiJ.tea Lfl\n^\ionalăj 1,şi lilia!5tioă.- a· ı am.^n:a- jăv,\^9r, ı !^1^1 deJllPt^ ^f'tr<ipa^.)PJŢOcupăti· iteh aice•Şi 1este- :^e .şi ,de,ş^lli^t ^r^pectivei1lătgite1 pel'ltt4 ·viitor în;iacest dom e niu. (; [id1fr1G1 i;1:·t·Jtr1r .j·1i-.rn„,^: ·· To,tQşj ,nur tPli'itt x^alimr.iikii i const:.i\Uitrt ı m<Dcled.e de pr i gţµplitaţe, ^:;1r)1.;lm^le,11^Xtfi$;WtHIJil.Ve .îrnno<i>b.cepţia iar-l;litfcţµ;r;&ţă, ; a^irrniL JQWJ.^^H1 fJită. f ^r· CtU)tt\ tei de: ,;qn.^ă tr\t^Mqari^-· ;,;ii;;\" jJ) :ur,,, :11;„·1^1:· ., : ,; '! „ , , . Q., la^^n^ ^.!i"eCNfmtă!·#^te;;iig!'I^ 1dtt;;vari^.1 impresia de ţeva, i-01:^jaiNi:J^tlţ1;;sisfflll^^ă.ol^r.Pr9rVanhWndin foptul că: ;ice l^aşi :iemit şjnţ .r^-O^ ^^l, j;J?ata^ îrt14.arărşi ,dJin^olo p^, ţwt;ue^smi> :1,>ti1i·1d .,fi ,,:ihJ,, i1 1oq ·,[., , , . iUe c:tva tjrµpj ,,difn!iBf<>Pri^1miti,ftthv.ilrrrdanifiuîmooh-cµţL \:le; fpţµrilP^JP^ri;Q^:r^i,şi,Jmt1rcrjti1t11 _ganeraJ.ă,,fprA>1- ipctanţihr, :ur^^q,. ,o noţ^J/.ş^fi12ă,: Se•)11t?ăd^c ı ^ q.HPP^fle ^^: o^m^Iljl:pPr^it^^ i^Na ı idin sJliritlJlirlucrăr ˙ilor. qin, t11egµţ, f^q^dJ,;Î!tr i^tmwiter^lim^e.mîn r -ÎTI.^r riopr,^ maj., P,^gr^A,: ijeQ:\t, i)n r1(at.flcm,r; :^^ser: iattl)riteµ:-T t(0)I_lic,e ^aut.^po^ţiy^ArflcJiţmrwJeillcinJ 1L 11G" tr1i?. .iin ^ I ;

INOVARI IN VOLUMELE IN'1'ERÎOARE ŞI lN· STRUCTURA DE ˆUSŢIN:ERE A CLĂDIRILOR .

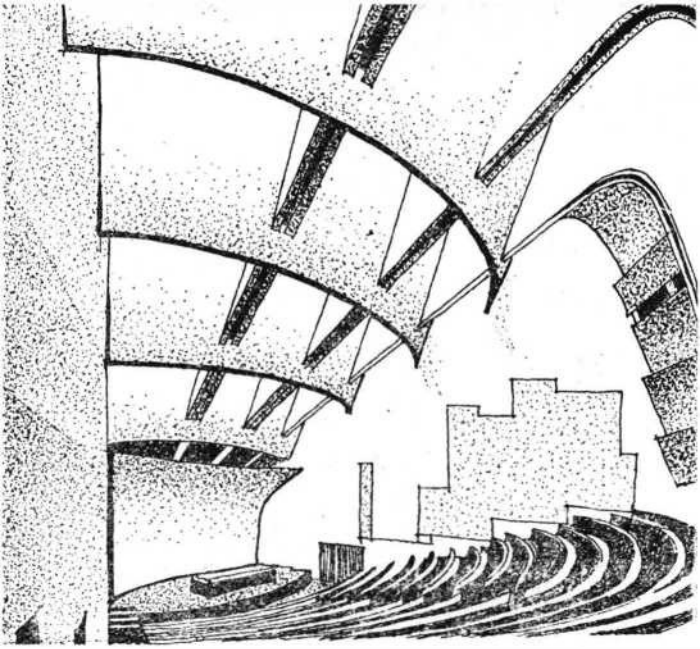

Amfiteatru la Institutul Polit ehnic din Ota niemi, Finlanda

definită. Totuşi, datorită unor investigaţii sociologice şi de psihologie experimentală, din contribuţia de idei exprimate în scris, ca şi din realizări de valoare exemplară ale cîtorva arhitecţi contemporani de reputaţie universală, reies anumite învăţăminte, se desprind o serie de criterii valabile, de norme şi reguli utile la proiectarea de spaţii clădite, cît mai potrivite funcţiei pe care o îndeplinesc, cît mai favorabile omului de azi, felului său de a fi şi de a lucra.

ln interioare se introduce treptat o ordine aparţi- nînd sferei realităţilor actuale, apare o claritate, o simplitate voită^ In această privinţă există un contrast iz- bifor faţă de situaţia dinainte, cînd domneau o supraîncărcare decorativă, o amestecătură de motive luate din toate stilurile trecutului şi executate pe cale artizanală. Un scop esenţial urmărit în prezent este izgonirea uniformităţii, astfel că, din monotonia func- ţională, să nu rezulte. o

monotonie de aspect în inte-

rioare, cum se vede adesea în faţade şi la ansamblurile urbanistice.

In ultima jumătate de veac au intervenit în viaţa cotidiană modificări mai numeroase şi mai substanţiale decît în mii de ani de evoluţie a civilizaţiei. Cadrul material al existenţei este dictat de cuceririle ştiinţei ; interioarele poartă pecetea descoperirilor şi invenţiilor recente, sînt invadate de materialele artificiale. Noile elemente tehnice capătă pe alocuri atribute umane şi psihologice, iar lumea începe să aprecieze nu numai capacitatea lor de a ameliora viaţa, ci şi de a intra în oarecare măsură în artă, fireşte în arta aplicată.

Factorii principali care participă la realizarea am- bianţei interioare sînt :

- organizarea diferenţiată a spaţiilor închise şi alcătuirea lor volumetrică în legătură cu sistemul structural adoptat, cu destinaţia clădirii şi cu funcţia specifică a fiecărei încăperi ;
- amenajarea cu instalaţii, echipament, mobilier şi accesorii ;
- finisajul şi agrementarea decorativă.

Deşi impune o serie de servituţi, tehnica de azi oferă mijloace fără precedent spre a se asigura con- diţii superioare de igienă şi confort, dar, eventual, şi o expresivitate arhitecturală, corespunzînd ideilor estetice şi gustului epocii. Din păcate, insuficienţa mijloacelor economice şi motive de altă natură restrîng în multe locuri folosirea în acest sens a posibilităţilor tehnologice. La o recentă conferinţă· ţinută în Anglia de Reyner Banham, critic specializat în construcţii, acesta - exagerînd neîndoios - spunea că „atunci cînd arhitectura noastră va corespunde tehnologiei actuale, ea va fi la fel de valoroasă ca şi aceea a Par- tenonului".

*

Modelarea spaţiului intern este condiţionată

de felul de· existenţă al acelora ce-l utilizează. John Dos Passos, într-unul din romanele sale, pomenea despre „clădirile care determină civilizaţia după cum fagurii

determină viaţa albinelor'ţ. Cu mult înairttea sa, in Capitalul, Marx folosise aceeaşi comparaţie, considerînd că „albina face· de ruşine, prin ·eonstrucţia ;celulelor ei de ceară, 1pe mulţi arhitecţi" (Marx...:Eng€ls, Despre artă). Cu' d^asebire că, la arhitect, o concepţie precede ex^cuţia, realitatea este o idee· înainte de a se concretiza: 1 •· Actualm^nte, ·sistemele· structutale; ·organizarea suprafeţelor folOsibile şi interacţiunea dintte 'spaţiul închis şi· cel dinafară diferă fundamental ·de trecut, cîrtd ziduril-e masive de susţinere perimetrale şi despărţi- toare, nev9ia de ·reazeme apropiâte dictau mărimea Şi fvrina focă'perilor, dispoziţie lor în anumită măsura ri-gidă. gruparea lor convenţionalii. Contactul cu'. exte..: riorul avea loc prin uşi• şi· ferestre deschideri de obicei ':im prea :rtiari .....:.. în pereţi, a căror' grosime întnpfodica'. în parte să pătnirldă îrtăuntru frigul, vîrrtul; căipurş, zgomotele. Datorită;,' structurilor sch^Iefiee; golurile· mult mărite, dar mai cu seaniă faţade le de sticlă, înlesnind comunicabjliţatea vizuală di i:î ăJ.ntru in afară, ;:1.4. sphi^b^t rap lCi1i, Dâtu,ra volwx;relqr închise. Ambianţa .intedoară , ,con^wpor^ij.1. în apar.enţ^ mai puţin solidă, dind de muJte ori o imp:i;-esie. ,de, :fragili- tat^, ·prezintă parcă .un caractet de prov^zorak ln locul înfăţişării. durabile a cutiilot de.· zid tradiţionale,. apare farrn·ecul prdpriu(ltimihos al incăperilor de azi, dotate cu alte fnsu^iri estetic^. ·1 'Resttîngindtt..:se ':supmfaţa•' majorităţi! apartame!n-' telor ce ·s^ consttul^c în ţa1'ă·, ca şi în

striiin'ătate, ceeh ce s..:a micşorat ·cantitativ poab:! ·fi compensat prin ·ça.; litate. ·Spaţiul liniitat ·se 'resimte tn· mai' mică' măsul'ă dacă locuinţa este împărtită rational' şi dotată· ^ll . 'un echipament superior.

Gruparea sistematică a încăperilor, cu o circulaţie interioară bine studiată, facilitează funcţiile clădirii, măreşte comoditatea acesteia. Dimpotrivă; „cind brga- niz(Lţia· ·sj,aţială e^te 'def^cttibasă; actf.uriile dmeneşti cer mai mare efdrt, prbvoacă mar multă oboseală" (R.' Atll zelles, l)Architecte).

Timp îndelungat, h1 isto:ria ar.hitecturii„ încăperile din casele modeste ca şi din ··palate, nu se diferenţiau prea mult prin 1destinaţia lor . :In. majoritatea cazudlo1; aceste^ se înşirau . fără o ' legătură funcţională prcrde- terminată.' Existau. prea puţine variaţii pe teme simi..,

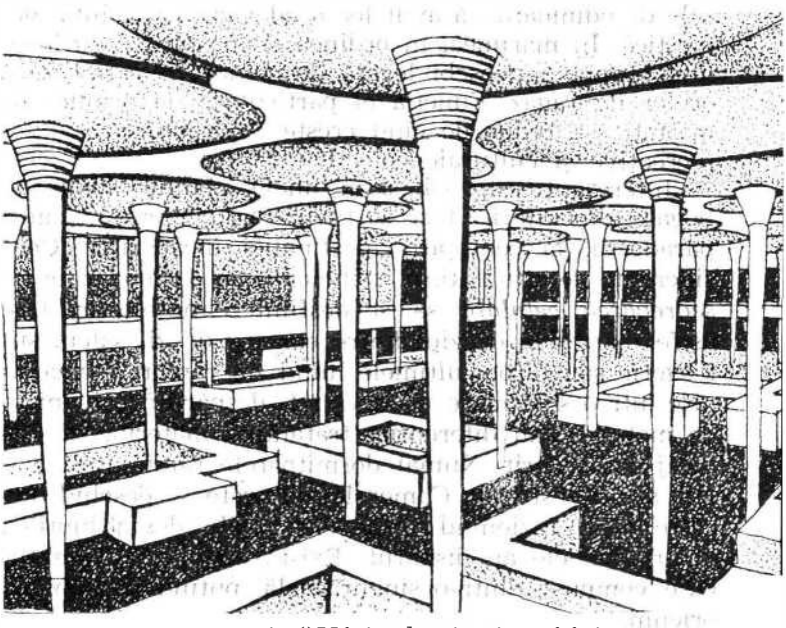

Sală,. de qit:()U1:i adt;nir+i.str11tipe, ,cq^str;uită ^ntre . c.ele c'Iouă războaie 'mondiale fo S.U.A.

lare. O dispoZiţie pr ^ ^tică ^ c merelor ^i. pi;^OC). ^P,.ari pentru co1rn+n.icaţia dintre le apar re+a.q'Yi ţfrziu.

Ca ,acterişticC^, P,^ar;nirj1or . aCt^?-.le: este :^1ex.ibilit^ţea lor, în lhŢiita Volurri^1ui cl^dirii. ^lasti^itâtec; îippăi"': ţelii a qevenit posibiţă 1 datorită răspînditîi' structurilor în gen 'de schelet,. c .I'. cOnseCinţa impuţinări zidurilbr interioare de susţinere, înlocuite cd stîlpi. Despă^ţittu^i subţiri, uşoare, Cîteocfată plih'nte sal.I' 'demontabile' ^ac adesea din locliinţă tirf mecanism de cazare 1 hrodificabil spre a se adapta 'bhor nevoi-1f 'd1i1ial'e1 schirnb'ate. IDcti!'

 bucătăria şi camera de baie rămîn pe loc din cauza conductelor fixe necesare instalaţiilor respective.

Este de observat că în actuala organizare a spaţiu- lui de locuit se ţine seama de noutăţile intervenite în felul de viaţă. Nici unul din lucrurile mici, efemere sau permanente ale existenţei nu se mai aseamănă cu cele de odinioară : a avut loc o adevărată revoluţie domestică. In mărimea, în ordinea şi în spiritul ei, locu- inţa rămîne îndeosebi legată de modul de petrecere a orelor de răgaz. Funcţia ei particulară de primire de invitaţi s-a redus de cînd creşte frecventarea sediilor recreative şi culturale colective.

Interesant este că şi în unele locuinţe spaţioase, bogate, din diferite ţări, se revine actualmente, în mod paradoxal, la contopirea destinaţiei încăperilor. Considerente de altă natură, psihologice şi de modă, fac ca segregarea celulară să se desfiinţeze pe alocuri. Cad astfel barierele de zid dintre camera de zi, salon, sufragerie sau birou, ultimele luînd nu rareori forma de nişe într-o sală mare de uz mixt, despărţită prin piese de mobilier sau diferenţiat tratată ca materiale de finisaj sau colorit. Numai dormitoarele rămîn încă izo- late şi nu peste tot.· Camerele alăturate se deschid una către alta, fuzionînd intre ele ; uşile devin inutile ; chiar arcadele au dispărut. Există unele vile somptuoase compuse dintr-o singură sală, putînd fi mobilată oricum.

Cu încăperi mai puţine, comunicînd larg între ele, cu un spaţiu extinzîndu-se optic în afară, şi aparta-- mente de dimensiuni modeste prezintă o oarecare amploare vizuală.

De cîtva timp se preconizează în străinătate ca apartamentele din blocurile avînd structura scheletică să fie oferite viitorilor cumpărători, cu suprafaţa liberă. Ar urma ca aceasta să fie despărţită ulterior, după ne-- voile familiei solicitantului, prin pereţi demontabili. Arhitectul finlandez Alvar Aalto, unul dintre cei care au stimulat revizuirea gîndirii arhitectonice după prima fază strict raţionalistă (1920-1930), a fost un

susţinător energic al „spaţiului pentru toate", al planului absolut liber la etajele marilor blocuri de locuit.

*

Dacă în cazul apartamentelor sistemul suprafeţe- lor lăsate neîmpărţite se foloseşte totuşi doar sporadic,

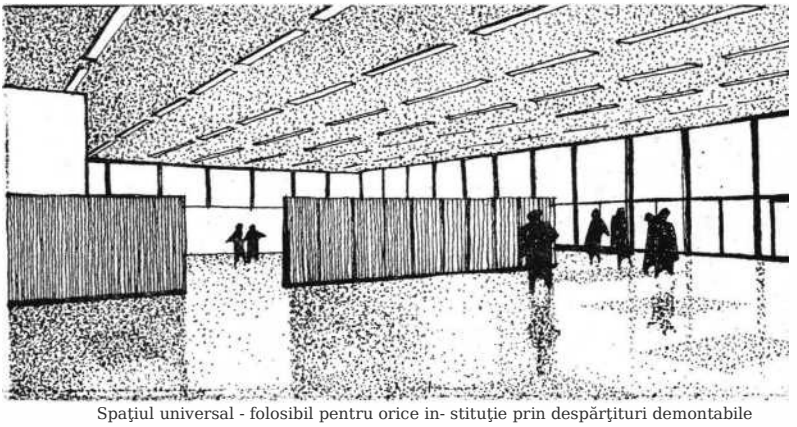

Spaţiul universal - folosibil pentru orice in- stituţie prin despărţituri demontabile

la clădirile de birouri acest principiu a intrat de mult în practica curentă, iar în ţară a început a fi riguros aplicat din toamna anului 1968. La astfel de imobile există, de obicei, un nucleu fix, cuprinzînd circulaţia verticală (scări şi ascensoare), iar la fiecare etaj vestiare şi grupuri sanitare. In jurul acestui nucleu sau alături de el, căci nu totdeauna e situat în poziţie centrală, se desfăşoară la toate nivelurile suprafeţe deschise continue pentru munca de birou în comun. Fac excepţie cîteva încăperi rezervate conducerii sau avînd destinaţii speciale. E o formulă arhitectonică ce înles- neşte supravegherea personalului, administrativ sau tehnic, grupat după natura serviciului prestat. Zgomotele maşinilor de scris şi de calculat se_ atenuează prin

par[ar]v^he:· Sist^t,iT 1d^1 rrilil11sti^,l''câr^ r^l:J.ue^ JcdSttif'[d]ltiL' dirllot' resi>ective .,c^lehfat' ı l·^ r^apr de· :f\.nicti&n:âr,i ·. âtei şi implicaţii de ordin plastic : amploarea considerabilă a sălilor comune de lucru, în raport cu înălţimea lor mică, influenţează înfăţişarea · de ansamblu a acestor interloare-tipicnntoderne.d:: rnE:·u;qi; i!:,,;) ;11 1, ,;; ' . · · ı ild^,., ai lfoSt ; erxtmsă.1 .;pririoipial şii :J.a.;' i:rdnroiL ,puMiae : întregi, preconizîndu·se noţiunea de „spaţiu universal". Clădirea aproape complet lipsită de despărţituri şi-a_r putea_ as·t[f]el ulterior ·schimba· destinaţia, fiind 'c;l· ată în ;folosinţă· altei instituţii de.cit aceea ·pentru care· fusese jniţi9l proiectată: Dar în acest caz concepţia e inat.[c]ep...:. ^bilă,. c'ăci-·nedifere.nţi_etea $paţiului . închis .contravine un^!^, ı jt^ţi .eficiente;· specifke arhitecti.lriţ con·· r·· ...

ieT{;r^t^ik_,^

Joci . le

l^Ji^^^fi^1-.s^h -l -^^rile .kag^· ne;^fr\ dt;^lu.{j.

de ·consu[m], la OI"înquirca şi divizarea ^utm '· ^e 1Uin· ^re,5c soluţii av[an]tajtnd mişcarea [n]u- mer[oa]se[i]or pe[r.s]oaPle care le- frec[ve]nteazâ. In locuinţe şi bitouri, circulaţia obişnuită, e ·simplă, clară. Dă:ftri' anumite cladiri publice, de exemplu, în muzee, în [fl'<>] lerii de artă, există şi o circulaţie nefamiliară, ezitantă, exploratoare, care să cere rezolvata printr:·o anumită· dirijare 1sprn. ·a-se •.evitei,confuziMe.

1'·('.)ffltittrtkaţii1e 'îrit'te 1îhcăperî,

raporturile reciproce sînt mai evidente in aşa-numita „arhitectură organică(C. .i t rr ll 7 -r ;;i 1 y 1 H n 1,-'. 1 .t r. it e.c • •i r c• o p r r rr,1 ; 1, cu cft 1:!8 lftE!i <t8i-J, 01!1„ :r.:qqljlf ,1 ,."li P.r@?min pi!fW)rt„ JPrMm1 i1ffifl-f dy W:.Aoifr r .P.i, rp.fmqi , J dlPtiuma diţi m; f ţt, ţ.j[prg nis t , .j.i es cu,c; to tu 1nQl.\ă. Jn , qţn·; ÎmP\li, ;(t p.ai;; :t;"j,, ţlijc;ij.p flr r- citeodi'\t : gindiHt r(de. Mfc lfi:1 lo fil.e i1ta ri.r de: ,pildăi}.1 ca ururiDrg"anism idimamia1 :comparabil, çu, J\ cor:p viU!„ ":Oar ·îh·; aonmpţiar •çdrganidb qe al'Ji, clăditeat apare :alcătnita din.tf-ol 1gimpărn de: rûqit iiavţi:cm:late Imbitiat >liti rr lastie, ·f.ftră: preM pări• de sin\et ri qfărli forrt\cl rlgit1 .11H:1eeai,dear' !efen J:>t tea Ia1 'fell(:fri.W h11vi1 d'corl!5t:fticffi; '^lilti fa'tlitf1'dthm1. %ub''imWls%1C!fa1mtiruL.I luF·arn t e]' 1not<IJa'r1Wricâri F::I ! iwri{fhii şiem âisciţ)o 1,.1 l- Ofl($ăi>,'.ftrţ• raţMcttţ'iileI i!fse i ti i1.cs acum ':pft:!tiffitttieilrr.t

In sălile de spectacole, în localurile publice etc„ spre a se exclude cutia i:rciralelipipedică construită pe sistemul stîlp„grindă..'.planşeu. pentru evitarea unei în- faţişări statiCe, "pentru o: mOdelare mai vibrată, mai imaginativă . a spaţiului închis, pentru o diferenţiere mai expresivă. a volumelor interioare, se recurge frecvent la pereţi cu direcţii înclinate sau în zig-zag, în formă de iinţî·de ferăstrău, la suprafeţe curbe, ondulate etc. Sălil iau contur de cerc, de

triunghi, de hexagon sau hc,toE:on ; alteori, o varietate spaţială rezultă din combiri&ţii de figuri poligonale chiar neregulate. Walter Propj.us, vorbind despre preocuparea arhitecţilor cghtempbrani de a ^r-Y^ta şi crea forme simboli - zînd epoca maşiriistă,:- cibnŞid^ra că „formele de azi nu sînt dipricii ale U1J,Or" arhitecţi însetaţi de noutate CU ^^ /preţ; ci produsul logic, inevitabil al condiţiilor in- 'ţelectuale, ^ociale ·şi :tehnice ·ale vremii" fThe new ar- ^hit^cture and the Bauhaus) .

.L V:aju ^e;. in.t.^r.esante nu 'rezultă numai din planul otfzăntal cu suprafeţe de diverse forme şi cu incăperi grupate nesimetric, ci sînt datorate mai vizibil felului neconvenţional al plafoanelor· De exemplu, Sala de expoziţii de mobilă C„ J„1L,n^iR,er,qA1r^1^.fitrv.ctl,l,1\^,ac^ peritoare compusă din paraboloizi iperbolici echilate- ^^Jj c f e t u n r

^^Jj ^ ^ f t i -P 1 1t! f p e n t e ,g a m i f

l^ rr n e^ f.ţi ^t i a r ,d, e ·1 t' 'd r p,lafoa·ne

Hl^r at^;.,fr^1;1te ' au "_ţ Ut^ţ^,;· 'r^^u.m . 'i ^cop^^- ^.1.tf ^&1,tur^\M. Jti'dt'ă ^^^^- ^: 9^ti?i .'a le^, ^^^st'^^ . jin, ur, ă st rn'l h' ti·.:.1.>' p t 1 ţ x 1 c:1 D' t a r n 1_6 r ^d'. e 1 .e p o i;: 1i t i1

boar':^ă;^t 1il'Ci ci.itb le deriV.atr îh e' ial''qi1' cJ'b·!^ ^rl. ^,v^^; , H$J ţ^t^ttr ^ rr1 ^? ^^iffi^^ ^^)it)fot1 : it1^Î' ^g^^ n^,rat^ . şi :de jj^fllSdÎ^ Ş1jperbqţ^,;. m^ GOJ11pl^ţţi'ţe Şi'. ^mc. Uinăfile Ce^'e 'm,aÎ arfat'e ; .fiiJ).ţt;'^I ^t'.te {lJ'ţ^ ^rfef,' 1{ S^tp de ăbUrtdehţa 'de -^tnirnehtaţii, ca1fi^9t^ţ^ţi8ă. ,b^rqc^ hff_ ^- ^^e_^,?n^r:.. ^j^ a^i ^n^i^ . W1^ţ s^ort^V{ ^i. h91^ţi, 1in aetogat1 ^, ani^l.o^tŢ !iP1^rţa,^u1^^fl. ^^9. 1ql11^r „s ^^1 „dg cq:p.certe . ^ţiţ sfia1·n^tâfe, p^r'7. acopept^ cu pu:p;e. d^ bet'ph'' arnl'.at . ·Sa:ut. cu' sf ''ct\J.rr 'sf. e. haat e de c âh1.i.i1'îi' seah&Nă' .cffi:fod, a^; c ·\ ir^ '<r^ t 'kl „ ' , 1 1' 1 . , \l^ţţ^t^^;

sB^^^l, 1!

w#^:r^w.ip

Ă0Ji'ifoµ11^i^^- ^ ^ _f^J,"t^·:

p,ţ:.h^ţ^;, , c; IH y,^^i^ţţf^ .^wr^elcm rŞaj^ g^rmt:

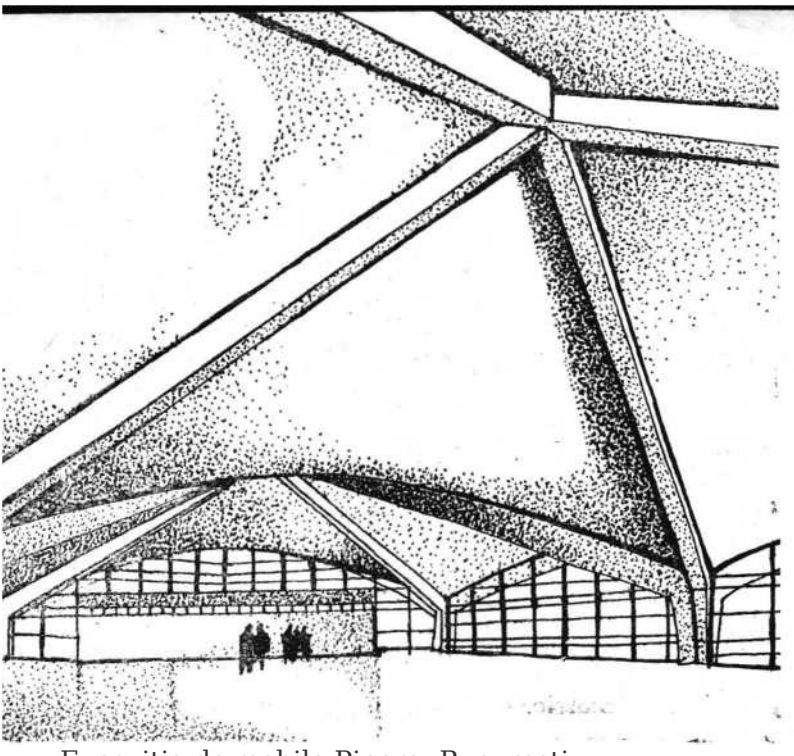

Expoziţia de mobile Pipera, Bucureşti

trice, potenţează, în multe cazuri, arhitectura de interior, devine factor esenţial al ace^teia, creînd nu rareori efecte de contrast sau de surpriză. Aşa cum scrie Bruno Zevi, unul dintre cei mai apreciaţi cercetători actuali, în a sa Storia dell architettura moderna : ;,printr-un proces compoziţional elastic, valoarea încăperilor creşte, renunţîndu-se la sistemul de cutii al cubismului". Intr-adevăr, grupurile de cuburi ajunseseră în jurul anului 1930 la fel de caracteristice ca şi ogiva în stilul gotic.

Dacă încăperile poligonale accentuează calitatea plastică şi favorizează o diversitate în clădiri publice (astfel de forme se întîlnesc în străinătate, printre altele, şi la clase şcolare), ele nu corespund întotdeauna exigenţelor funcţionale. Sălile cu multe

laturi sau rotunde sînt cîteodată rezultatul unei mode răs- pîndite printre arhitecţii avînd un cult pentru nou-

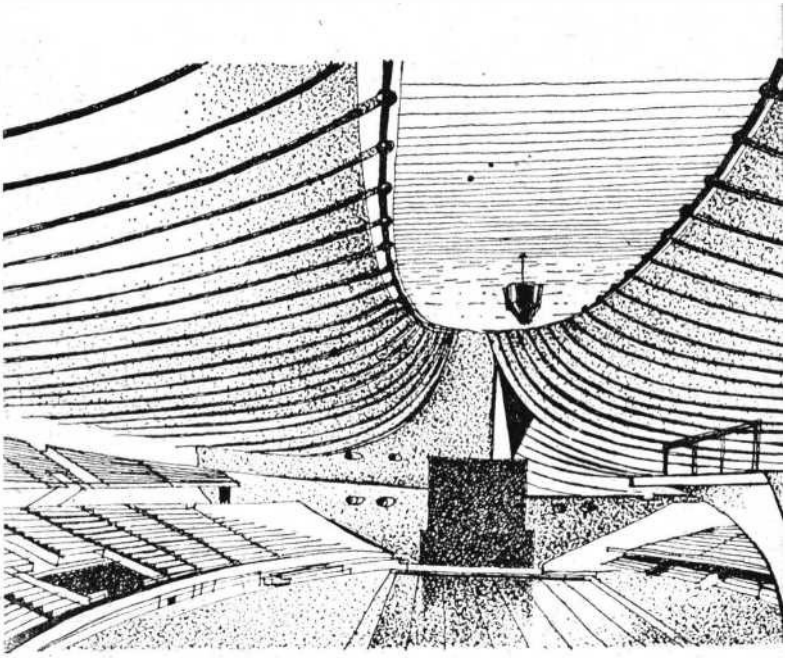

Bazinul acoperit de la Yo yo gi, Japonia

tate cu orice preţ. Dar nu tot ce este nou este şi raţio- nal.

ln ultimele proiecte, concepute înainte de dispari- ţia sa, F. L. Wright abuzase de contururi poligonale, recurgînd, pe de altă parte, şi la unghiuri de 30° şi 60°, rar întîlnite vreodată în planurile de arhitectură. El îşi urmărea printr-un fel de obsesie a formelor neo- bişnuite obiectivele sale fundamentale, şi anume plasticitatea structurală şi continuitatea spaţială.

Din ţară, ca un exemplu de proporţii modeste dar reuşit de plan orizontal poligonal s-ar putea cita clădirea Restaurantului „Zorile" de la Constanţa, situat pe faleza ce domină plaja şi portul ambarcaţiilor de agrement „Tomis". Acolo; hexagonul revine ca un laitmotiv în forma încăperilor, ca şi la decoraţia din pardoseli şi plafoane.

*

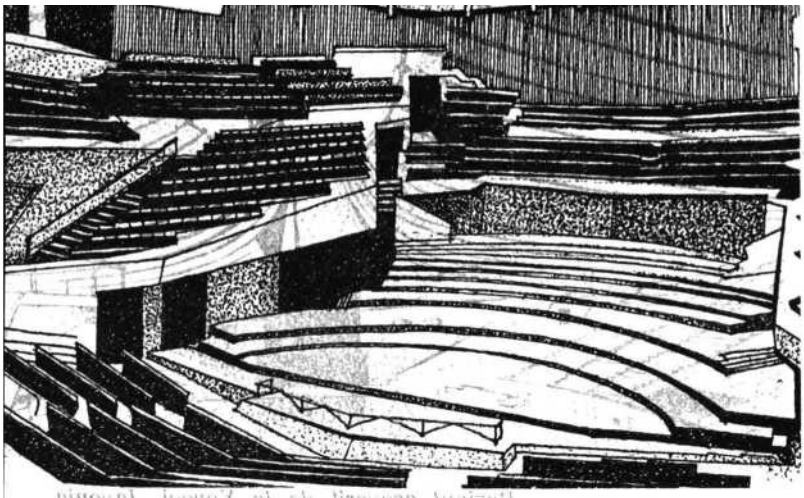

Sala Filarmonica din Berlin-Vest

pretează la numeroase combinaţii, constituind o sursă de interes vizual, permiţînd un anumit grad de varietate.

Cu referire la dimensiunile modulare dar şi la celelalte independente între ele, este de observat că . spaţiul clădit nu se măsoară doar cu metrul. Desigur că mărimile efective îşi păstrează importanţa lor esen- ţială. „Oricît de frumoasă ar fi o casă, ea este înainte de toate - înainte ca frumuseţea ei să fie demon- strată - atîţia metri lăţime pe atîţia metri înălţime" (vezi Charles Baudelaire, în Critica literară şi muzicală, E.P.L.). Există, cu toate acestea, şi o relativitate de impresie dincolo de dimensiunile adevărate. Iluzii optice iau naştere, de pildă, din anumite forme arhitecturale, din predominanţa golurilor asupra plinu- rilor, din opacitatea unor pereţi sau plafoane, în contrast cu suprafeţele vitrate întinse. Tot aşa şi coloritul

felurit creează cîteodată coordonate imponderabile de apreciere, sugestia avînd importanţa sa în armonia spaţială a interioarelor ca şi a clădirilor considerate în întregul lor.

CONFORTUL TEHNICIZAT ŞI CONSECINŢELE SALE PSIHOFIZICE

O caracteristică a clădirilor ce se ridică astăzi estt' gradul mai înalt de confort decît cel dinainte.

Ridicînd utilitatea arhitecturii la un nivel supc·- rior, cuprinzînd elemente care înlesnesc activităţile şi fac viaţa mai igienică şi mai plăcută, satisfăcînd cerinţele biologice, confortul influenţează favorabil sănătatea oamenilor şi echilibrul lor moral, e un instrument de protecţie a trupului şi de păstrare a energiei şi a bunei dispoziţii.

In raport cu progresul economic şi tehnic, confortul îndeplineşte şi un rol social. Mai e de adăugat că o parte dintre factorii săi posedă şi atribute plastice, putînd prilejui înfrumuseţarea interioarelor concomitent cu îmbunătăţirea lor funcţională.

bl!lmea fizică se percepe prin senzaţii, prin văz şi auz, pe cale tactilă, respiratorie şi olfactivă, prin simţul echilibrului şi al orientării în spaţiu. In scopul de a se ameliora contactul cu realitatea dinafară, interiorul încăperilor, considerat ca mediu-tampon, . urmează să fie riguros controlat, spre a corespunde exigenţelor simţurilor. O ambianţă senzorială face cadrul material al existenţei mai propice muncii şi relaxării.

Reacţiile individuale faţă de elementele confortului ţin, în anumită măsură, de vîrstă şi sex, de starea fiziologică şi emoţională, dar şi de

nivelul intelectual al fiecăruia. Tot ceea ce alcătuieşte confortul se răs- frînge în înfăţişarea locului de muncă şi a sediilor rle recreaţie şi cultură. Cit despre locuinţă, instalaţiile sanitare perfecţionate, echipamentul electrodomestic şi amenajarea bucătăriei Ill-Oderne fac ca gospodăria să nu mai semene cu aceea de altădată.

Criteriile actuale ale decoraţiei de interior modifi- cîndu-se faţă de cele dinainte, mijloacele de expresie, de ritm şi de armonie vizuală nu mai sînt de natură pur estetică. In edificiile publice mai importante, de valoare reprezentativă, îmbinîndu-se confortul cu de-corul, în compoziţia plastică se tinde la integrarea în- tr-un tot estetic a noilor concepţii spaţiale cu poten- ţialul tehnic-utilitar. Insă chiar în clădirile obişnuite (locuinţe, ateliere şi birouri sau localuri modeste, ne- pretenţioase ale vieţii sociale şi culturale), aparatura vizibilă a confortului poate agrementa în oarecare măsură ambianţa.

*

Filozoful nord-american Emerson susţinea mai de mult că „oraşele fac pe oameni să devină fiinţe artificiale". Şi aceasta datorită pierderii contactului cu natura, un neajuns obişnuit în toate centrele aglomerate.

In viaţa urbană, neputîndu-se realiza năzuinţa spre natură şi linişte, multă lume acceptă artificialul ca factor civilizator. De fapt, prin mijloacele artificiale ale confortului se roate constitui un mediu fizic salubru. Arhitectul de origine austriacă, ajuns în S.U.A. la mare notorietate, Richard Neutra, preocupat de pre- căderea coordonatelor umane asupra celor tehnice din clădiri, foloseşte termenul de bio-realism referin- du-se la posibilităţile de

ridicare a nivelului biologic al persoanelor sortite să trăiască şi să activeze în ·mijlocul aşezărilor compacte.

. Modalităţile puse actualmente la dispoziţie de tehnică îngăduie să se creeze în clădiri o ambianţă artificială, care, pînă la urmă, poate deveni un substitut superior în unele privinţe celei naturale, dăunătoare omului prin excesele climatice.

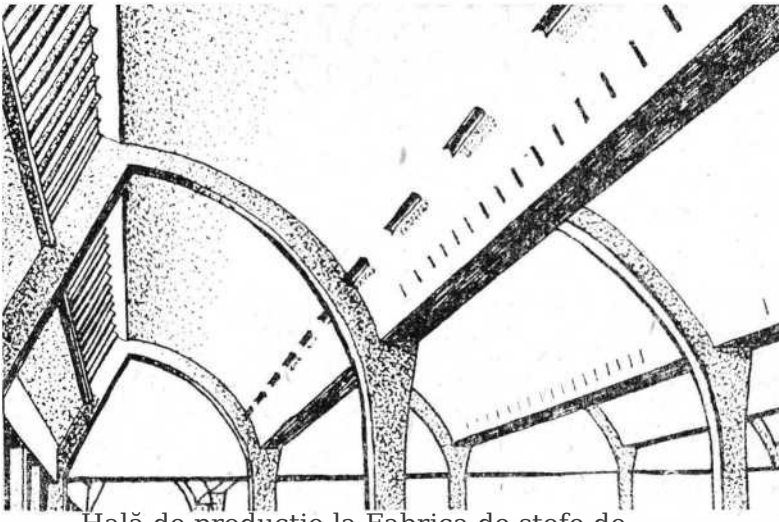

Hală de producţie la Fabrica de stofe de mobilă, Bucureşti

Ambianţa condiţionată din punct de vedere atmosferic, termic, vizual şi auditiv oferă condiţii stimulatoare ; reducînd oboseala, ea poate mări productivitatea şi siguranţa muncii ; de asemenea ea înlesneşte odihna şi recreaţia.

Ca un exemplu de ambianţă în întregime controlată e de menţionat cazul halelor industriale blindate al căror număr e în continuă creştere în ultima vreme în ţară. ln atelierE; absolut ermetice, fără ferestre, cu iluminat electric permanent, de intensitate uniformă şi constantă, se introduce sub presiune un aer filtrat, umidificat sau uscat, încălzit sau răcit după anotimp şi corespunzător necesităţilor oamenilor care muncesc acolo, precum şi a celor ale fabricaţiei. Lipsa totală a ferestrelor - funcţia lor normală de luminare şi ventilaţie devenind inutilă - determină înfăţişarea spaţiilor închise în astfel de hale, după cum dictează şi caracterul faţadelor respective. Cîteodată, în locul ferestrelor adevărate, absente, se recurge la aşa-zise „ferestre psihologice". False, în gen de vitrine, cu cer pictat şi plante, iluminate electric indirect, necores·- punzîndu-le nimic în faţade,

ele apar dinăuntru ca uri decor, dînd totuşi o iluzie celor ce lucrează acolo şi

neputînd privi efectiv afară prin geamuri bătute de razele soarelui, sugerînd un contact imaginar cu viaţa exterioară. Este atenuat astfel, în anumită măsură, simţămîntul penibil de claustrare înregistrat la unii muncitori din halele blindate. O astfel de stare se întîlneşte mai rar în magazinele generale cu faţade complet opace. Aici pereţii perimetrali fără ferestre. influenţînd aspectul marilor săli de vînzare, elimină în acelaşi timp efectul dăunător al luminii naturale asupra unor mărfuri, mărind totodată suprafaţa de expunere a acestora.

*

In istoria arhitecturii, confortul psihofizic nu a evoluat paralel cu decoraţia. Datorită personalităţii şi măiestriei artiştilor din toate timpurile, interioare concepute cu criterii decorative şi de multe ori monumentale au atins culmi estetice, pe cînd confortul se menţinea rudimentar. Palatul de la Versailles, strălucind prin somptuozitate, cu şiruri de săli friguroase; pline de curenţi de aer, era lipsit de instalaţii sanitare, azi la îndemîna oricui. Plăcerii ochiului nu-i corespundeau satisfacţii senzoriale primordiale, devenite mai tirziu comune, după mii de ani de stagnare în domeniul confortului.

Echipamentul clădirilor contemporane, în perfec-- ţionare continuă, face ca mediul artificial, cu elemente riguros dozate şi tot mai frecvent reglate automat, să constituie un prim pas în „era ambianţei condiţio^ nate". Practic, numărul clădirilor unde s-a realizat o astfel de ambianţă este încă redus, dar viitorul apropiat oferă perspective de dezvoltare în această di- recţie.

Lumina zilei continuă să pătrundă în cele mai multe clădiri prin simple ferestre la fel ca şi înainte, cu difere:nţa că acum ele sînt

mai mari, lăţimea lor depăşind, de obicei, înălţimea, iar multe din ele formează şiruri neîntrerupte, ajungînd la sute de metri în uzine. In mod excepţional, un confort vizual superior e obţinut printr-o „condiţionare o luminii diurne".

Difuzarea omogenă cu gradarea intensităţii face să dispară din marile săli de birouri sau din halele de producţie colţurile întunecoase şi contrastul obositor pentru ochi produs de zonele inegal luminate. O lumină naturală calmă, odihnitoare intră înăuntru prin pereţi translucizi sau transparenţi, precum şi prin ferestre ale căror forme, dimensiuni şi aşezare, nemai- fiind lăsate la voia întîmplării, sînt studiate ţinîndu-se seama de latitudinea geografică şi de microclimat. Sticle uşor colorate în masa lor reduc excesul de lumină, evită efectele de strălucire şi de orbire ; altele opresc radiaţiile călduroase infraroşii, lăsînd în schimb să treacă razele ultraviolete, atît de necesare sănătăţii, dar reţinute de geamul comun. Continuitatea ferestrelor, ca şi transparenţa pereţilor perimetrali, caracteristică multor clădiri contemporane, determină în mod hotărîtor înfăţişarea interioarelor, ca şi a fa- ţadelor.

Sistemul suprafeţelor verticale de sticlă devine însă neraţional cînd este aplicat excesiv, căci prin.

Foaier de cinema la Baia Mare

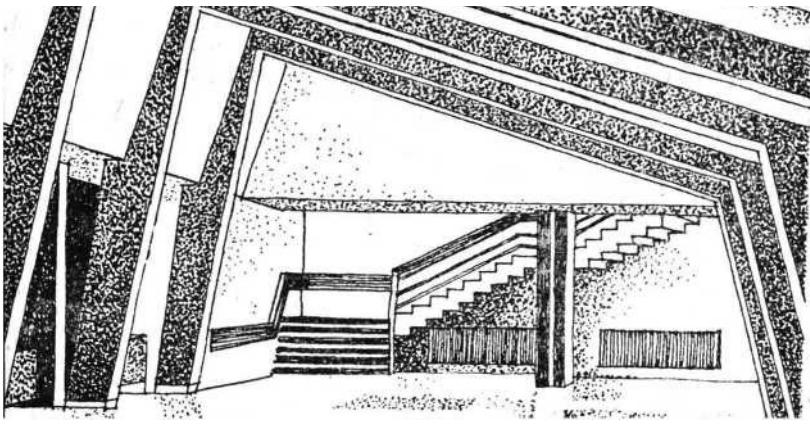

acestea vara intră prea multă căldură, iar iarna ele cauzează o mare deperdiţie termică internă, ridicînd costul instalaţiilor de încălzire şi mărind consumul de combustibil.

Importante consecinţe igienice şi estetice au de asemenea inovaţiile din domeniul iluminatului artificial. Mereu se pun la punct alte sisteme şi dispozitive de control şi dirijare pentru dozarea intensităţii şi pentru ridicarea calităţilor de reflectare a surselor electrice. De asemenea, formele şi materialele noi al1• corpurilor de iluminat contribuie la varietatea de aspect a încăperilor.

Fireşte, altfel arată un interior dacă e luminat cu becuri obişnuite sau cu tuburi fluorescente. Sistemul mixt se dovedeşte însă cel mai bun pentru igiena văzului (cum e aplicat, de pildă, la Restaurantul Union de la primul etaj al blocului-turn din Piaţa Palatului Republicii Socialiste România, sau în foaierele marelui Studio de concerte al Radioteleviziunii din Bucureşti).

Lumina electrică indirectă, ascunsă în

mod uzual, în deceniile trecute, în şanţuri perimetrale la plafoane, prezintă neajunsul că atît instalaţia, cit şi consumul de curent sînt prea costisitoare. Interesante efecte decorative se obţin în unele localuri din străinătate fără becuri sau tuburi, şi anume prin panouri de sticlă avînd întreaga suprafaţă luminiscentă. Ar mai fi tot aşa de amintit vopsitoria şi zugrăvelile executate cu pigmenţi, fie cu luminiscenţă diurnă, fie activaţi prin lămpi ascunse cu raze ultraviolete. De asemenea tapetele de pe pereţi, îmbibate cu materiale fluorescente, fac ca lumina să vină din toate părţile. O impresie oarecum feerică produc în localuri perdelele şi draperiile ţesute din fire colorate cu substanţe fluorescente, iar covoarele de acest fel înlesnesc circulaţia pe întuneric în sălile de cinema.

*

Fenomenul fizic al zgomotelor - chiar dacă ele nu ating un nivel insuportabil - provoacă oboseală şi încordări nervoase, încercînd răbdarea celor ce muncesc, se cultivă sau se relaxează, obligîndu-i la un efort necontenit de atenţie şi de adaptare auditivă. Mijloacele individuale de apărare împotriva surmenajului senzorial şi mintal cauzat de vibraţiile sonore şi de zgomot nu contează. O adevărată eficacitate au modalităţile colective de protecţie introduse în clădiri. Zgomotele neputînd fi suprimate, se urmăreşte atenuarea şi localizarea lor, organizîndu-se cît mai raţio- nal munca şi circulaţia. Din punct de vedere arhitectonic, confortul auditiv este realizat printr-o orînduire sistematică a încăperilor şi mai cu seamă prin izolarea fonică a pereţilor exteriori, a despărţiturilor şi a planşeelor dintre etaje.

După cum noaptea se recurge la iluminatul artificial, tot aşa este posibilă, prin mijloace de izolare, o linişte artificială, înlocuind-o pe aceea naturală, izgonită de vacarmul înconjurător. Un exemplu de silenţiozitate absolută este cea obţinută la studiourile de înregistrare radiofonică şi de televiziune sau în atelierele de filmat. Acolo, măsurile de protecţie contra zgomotelor determină alegerea sistemului structural, forma sălilor şi natura materialelor speciale folosite la îmbrăcarea pereţilor şi a plafoanelor, măsurile tehnice luate afectînd aspectul plastic al interioarelor. Dar este vorba de cazuri excepţionale.

In general, zgomotele dăunătoare care se cer corn - bătute în clădiri sînt de trei categorii : sunetele transmise prin aer, cele da torate izbirii unor elemente structurale şi apoi acelea produse de utilajul mecanic, de motoare şi instalaţii. In uzine, izolarea fundaţiilor de maşini reduce vibraţiile ce ajung la planşee şi la ziduri ; plăcile şi tampoanele izolante sînt completate cu sisteme de insonorizare a pereţilor despărţitori metalici sau cu paravane speciale acţionînd contra ecourilor. Sînt şi ateliere zgomotoase care pot fi corectate acustic, grupîndu-se maşinile astfel ca vi· braţiile lor să se anuleze reciproc. S-a realizat, în anumite cazuri, o adevărată condiţionare a sunetelor fie filtrîndu-se componentele cek mai supărătoare. fie prin absorbţia acelora reflectate.

La imobilele de birouri sau de locuit lipsite d2 masivitate structurală, subţirimea planşeelor e com- pensa.tă aplicîndu-se materiale izolante sub pardoseli sau pe plafoane. Gama lor foarte extinsă nu face decît să crească. La pereţii despărţitori, sistemul legăturii elastice a panourilor

alcătuitoare se dovedeşte foarte util pentru izolarea fonică.

In trecut, problemele de acustică au fost hotărî - toare cînd era vorba de săli de spectacole. Astfel de preocupări sînt extinse acum şi la alte localuri publice, influenţîndu-le forma, dimensiunile şi structura, alegerea materialelor de construcţii şi finisaj, ca şi felul decoraţiei.

Dacă o parte din mijloacele de insonorizare a clădirilor rămîn ascunse sau mascate, unele dintre ele sînt expuse vederii. Confortul antivibrator poate căpăta atribute estetice chiar la construcţii obişnuite. Plăcile şi panourile din materiale fibroase cu numeroase perforaţii, aplicate pe plafoane sau- pereţi sînt mijloace de izolare acustică, prezentînd cîteodată o aparenţă atrăgătoare, înlocuind astfel alte modalităţi mai costisitoare de împodobire a interioarelor. Rever- l>eraţia sunetelor este împiedicată în oarecare măsură şi prin vopseli şi zugrăveli în care s-au amestecat azbest fărîmiţat ori substanţe sintetice speciale. Există de asemenea şi variate pardoseli de tip nou ale căror calităţi izolatoare de zgomot sînt dublate de merite decorative prin textura materialului, ca şi prin nuan- ţele plăcute şi desenul modern.

*

Confortul respirator şi termic, esenţial unui interior sănătos, înregistrează progrese continue. Clima- tizarea artificială constă din expulzarea atmosferei viciate din încăperi ermetic închise, concomitent cu introducerea sub presiune a unui aer filtrat şi corespunzător ca temperatură şi umiditate. In general sînt folosite instalaţii centrale de aer condiţionat pentru clădiri întregi sau pentru anumite păr'^i ale

acestora. Dar nu lipsesc nici aparatele independente fixe şi transportabile (de manmea celor de radio), funcţionînd separat în anumite camere şi care, montate lîngă ferestre, nu necesită nici un fel de conductă.

Condiţionarea centralizată a aerului are consecinţe plastice vizibile în multe localuri. Nu e vorba numai de aerotermele situate în tavan sau de gurile îmbrăcate în grile ornamentale pentru intrarea sau ieşirea aerului climatizat. Cîteodată, aceste puncte sînt ascunse cu discreţie (ca, de pildă, în picioarele unor scaune cum e cazul la noua instalaţie de condiţionare în Sala de concerte de la Ateneul Romrîn din Bucu- reşti). Dar conductele instalaţiei - burlane metalice voluminoase -- reduc de multe ori spaţiul închis. Spre a le masca, este adesea nevoie de un plafon suspendat sau de ieşituri în pereţi, formele arhitectonice diferind astfel de cele structurale iniţiale. Proiectanţii profită de necesitatea de a acoperi aceste conducte prin adăugiri volumetrice, găsind nu rareori soluţii decorative în configuraţia generală a sălii.

Instalaţiile obişnuite de încălzire centrală, chiar cele lipsite de mijloace de ventilare mecanică, prezintă şi ele atribute de ordin vizual. In primul rînd apare o deosebire fundamentală între sistemul cu radiatoare obişnuite şi acela al încălzirii radiante (prin serpentine ce nu se văd, fiind încorporate în planşee sau pe- reţi), folosită frecvent în ultima vreme la multe insti- tuţii, întreprinderi şi localuri din ţară.

La varietatea de aspect a interioarelor contemporane îşi pot aduce un oarecare aport şi inovaţiile înregistrate în încălzirea cu aparate electrice funcţio- nînd prtn radiere, acumulare şi semiacumulare. Un

model inedit este compus din panouri de geam- cristal tn care sînt înglobate grătare din fire de aluminiu legate la priza electrică. Mai sînt folosite şi plăci radiante din cauciuc ; printr-un anumit tratament s-a reuşit schimbarea naturii chimice a acestui material, care devine conducător de electricitate, iar firele metalice subţiri introduse în grosimea sa, conexate la instalaţiile obişnuite, sînt puse în funcţie prin comutatoare.

Dintre mijloacele termice cele mai noi, un deosebit interes vizual prezintă tapetele încălzitoare lipite pe pereţi şi confecţionate dintr-o ţesătură ale cărei fibre speciale se încălzesc prin curent electric.

"r

Cu ajutorul instalaţiilor de condiţionare a aerului este influenţată în bine şi ambianţa olfactivă. Inclu- zîndu-se în atmosfera climatizată anumite substanţe, se poate obţine oriunde un aer la fel de plăcut şi sa- lubru ca cel din largul mării, sau ca acela ozonat dintre brazii de la munte.

In viaţa modernă, cu ocupaţii în bună part0 sedentare, satisfăcîndu-se simţul mirosului creşte amplitudinea mişcărilor respiratorii ; ca urmare, efortul e înlesnit şi se avantajează recreaţia fizică şi spirituală.

Impurităţile gazoase vătămătoare sau neplăcute (emanaţii rezultate din putrefacţii, mirosuri corporale sau alimentare persistente, fumul de tutun etc.) sînt îndepărtate din încăperi prin absorbţie mecanică sau cu ajutorul unor filtre electronice mai eficace decît cele uzuale compuse din cărbune granulat.

Alte mijloace olfactice, pe lîngă acelea legate de ventilaţie sau de condiţionarea aerului, consistă în amestecarea materialelor

de finisaj interior cu sub- stanţe neutralizante, avînd efect permanent. Tencuieli şi pardoseli, zugrăveli, vopsitorie şi tapete dezodo- rizante sînt folosite în ateliere, unde procesul de fa.- bricaţie dă naştere unor mirosuri grele, precum şi în laboratoare în care reacţii chimice produc vapori şi gaze insuportabile. Astfel de modalităţi îşi dovedesc eficacitatea şi în atmosfera de spital, dispensare sau farmacii, îmbibată de mirosul medicamentelor şi de cel al dezinfectantelor.

Nu lipsesc nici localurile de consum şi de distrac- ţii, unde au început să se introducă o dată cu aerul primenit şi esenţe aromate care aduc cu ele bună dispoziţie. In plus, ambianţa olfactivJ. agr .:abilă se îmbină în unele cazuri cu decoraţia : de pildă, panouri ornamentale sînt impregnate cu parfumuri, sau mici fîntîni arteziene emit efluvii înmiresmate.

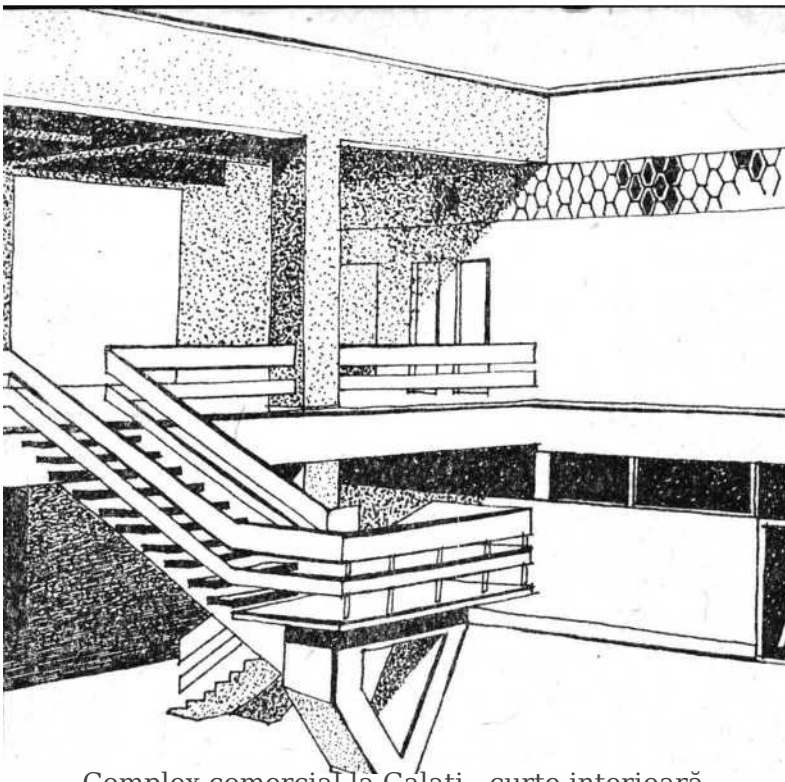

Complex comercial la Galaţi - curte interioară

Se întrevede timpul cînd se va trăi într-o atmosferă parfumată. Desigur, aşa ceva apate deocamdată inutil, considerînd ierarhizarea exigenţelor . umane acum, cînd insuficienţa mijloacelor nu îngăduie peste tot chiar un confort elementar. Richard Wagner obiş- nuia să se justifice faţă de prietenii care-i reproşau luxul său risipitor, declarîndu-le că pentru el „super-fluitatea este un strict necesar'<. Parafrazîndu-1, s-ar putea spune că multe lucruri considerate ieri şi azi ca somptuozităţi rafinate tind să se înscrie în viitor ca noi necesităţi. Dintre cele apărute prin evoluţie, atmosfera parfumată intră mai degrabă ca altele în sfera posibilităţilor nu prea îndepărtate.

In general, confortul psihofizic încetează de a mai fi un lux rezervat celor avuţi, fiind pe cale să se atenueze ceea ce Marx şi Engels numeau, în Ideologia germană : „privilegiul plăcerii" .. . ,,de care se bucurau anumite cercuri sociale" (Marx-Engels, Despre artă). In locuinţele noi s-a realizat o oarecare nivelare în „plăcerile clasificate după fiecare stare socială", redu- cîndu-se ascetismul impus odinioară în condiţiile de cazare ale celor mulţi.

UN DECOR INTERIOR REÎNNOIT. INFRUMUSEŢARE PRIN OMISIUNI ?

Schimbările intervenite în concepţia spaţiilor închise sînt datorate în mare măsură diversificării desti- naţiei clădirilor, precum şi progresului în domeniul structurilor şi confortului. Un nou mod de expresie rezultă din forma şi din proporţiile elementelor constructive inedite, din felul de aşezare a acestor elemente între ele şi faţă de ansamblu. Industrializarea construcţiilor, sfidînd vechile tradiţii meşteşugăreşti, a adus cu sine date estetice inexistente înainte.

Amestecul dintotdeauna de artă şi ştiinţă are în arhitectura de interior de azi un dozaj în care predomină ultima. Dacă postulatul Ars sine scientUz. nihil est (Arta nu este nimic fără ştiinţă) se aplică în mod larg la toate operele de creaţie, în acest domeniu el are un sens literal. În prezent apare însă riscul ca arhitectul, cu competenţa şi imaginaţia sa odinioară necontestate, să fie eclipsat de tehnicienii de care a ajuns inseparabil. O parte din mijloacele arhitectului au fost scoase de sub controlul său. Aspectul clădi· rilor este influenţat în bună parte, cu anticipaţie, de specialiştii care elaborează prototipul pieselor prefabricate de construcţie şi echipament.

Maşinismul are în momentul de faţă mai

mare efect asupra mediului clădit decît natura, inspiratoarea dintotdeauna a înfăptuirilor omeneşti. Opusă convenţionalismului arhitectonic uzual în diferitele epoci, precizia riguroasă a unor interioare actuale nu exclude uneori surprize artistice. Dar, după cum susţine Lewis Mumford, „o ambianţă sau structură redusă la nivelul maşinii, corectă, repetitivă, monotonă este duşmana realităţii organice şi scopului uman chiar dacă exercită cu oarecare eficacitate o funcţie pozitivă".

Estetica industrială duce, pînă la un punct, la o asemănare a clădirilor cu construcţiile mecanice. Acest lucru este pe cît posibil de evitat. considerînd că primele trebuie să-şi păstreze vizual latura emotivă, intelectuală, iar .fiziceşte ele se caracterizează prin nota de nemişcare şi de durată faţă de maşinile strict utilitare, efemere, de aspect rece, anonim.

Prin trecerea ramurei construcţiilor de la stadiul meşteşugăresc la faza industrială, mîna măiastră este înlocuită cu maşina, iar pe şantier operaţiile de montaj capătă precădere asupra execuţiei pe loc.

Arhitectura de azi se distinge înăuntrul clădirilor ca şi în faţade, prin faptul că formele pure ajung să intereseze în sine, fără adaosuri de superfluitate. Cîtă deosebire faţă de trecut, cînd Ruskin susţinuse ideea că arhitectura ar fi o decoraţie a structurii ! Apologet al simplităţii pînă la exces, arhitectul german Mies van der Rohe, stabilit în S.U.A„ a lansat recent formule ca acestea : „înfrumuseţa-re prin omisiuni", ,.mai puţin este mai mult" sau ,,a reduce însemnează a adăuga". Prin astfel de lozinci se urmăreşte ca, atunci cînd tehnologia îşi ajunge împlinirea totală, lucrarea limitată la esenţa ei să fie frumoasă fără intervenţia oricărui element cxtraarhitectural (simbolic sau sentimental), prin eliminări ieşind la iveală adevăratul caracter al clădirii. Latura ei funcţională este

acum mai aparentă ca niciodată, iar uneori dificultăţile tematice sau tehnice servesc - prin învingerea lor reuşitei estetice.

Pînă mai înainte cu cîteva decenii, ipsozării cu motive în relief imitate după decoraţia sculpturală a stilurilor vechi nu lipseau nici din casa cea mai modestă. Tot în istoria arhitecturii îşi găseau inspiraţia şi cei care concepeau mobilierul şi chiar obiectele casnice, banalizîndu-se pînă la saturaţie elementele decorative care avuseseră cîndva o valoare plastică reală.

In prezent chiar săli importante frapează prin puţinătatea amănuntelor şi simplitatea lor. Plafoane lipsite de stucaturi şi pereţi liberi de agremente plastice invită la relaxare, oferă seninătate, creînd un simţămînt de calm cerebral, dar nu de vict ostil.

*

La proiectarea unui decor interior legat de viaţa de azi contează îndeosebi formele structurale şi mai puţin împodobirea acestora. Astfel, semnificaţia trăsăturilor geometrice creşte prin stricteţea şi goliciunea volumelor şi suprafeţelor clar conturate. Măreţia sălilor publice cu adevărat moderne depinde, aşadar, mai mult de raporturi dimensionale şi de liniile definite ale cadrului plastic decît de abundenţa decoraţiilor aplicate, a căror complexitate poate obosi privirile.

Spre deosebire de disciplinele ştiinţifice, arhitectul conferă formelor geometriei în spaţiu o altă valoare, el folosindu-le însuşirile într-un sens mai larg vizual şi afectiv.

In arhitectură nu există, ca în problemele teoretice sau pur tehnice, un abstractism al geometriei, elementele acesteia, interpretate imaginativ, fiind raportate de proiectant la psihologia omului, nu numai la nevoile sale materiale.

Expresivitatea liniilor, a conturului, a

suprafeţe- lor şi a volumelor este legată de simţul perceptiv şi cte orientare, de capacitatea umană de adaptare la am- bianţă. Reacţii emotive, reflexe mintale, evocări indirecte derivă din ideea de greutate şi de inerţie, de echilibru sau de mişcare, din sesizarea adîncimii spaţiului. Unii susţin că efectele produse de propor·- ţiile arhitecturale asupra persoanelor neavînd pregătire în aprecierea plastică ar proveni din anumite înrîuriri fiziologice.

Cunoaşterea implicaţiilor spirituale ale elementelor geometriei arhitectonice permite a se elimina din compoziţie empirismul din trecut. Fantezia arhitectului este astăzi pusă sub control prin criterii împrumutate din psihologia experimentală ; munca sa de creaţie, ca şi aceea a decoratorilor, devine mai conşti-

entă ; v1zmnea lor se clarifică, procesul de elaborare artistică este facilitat.

Bruno Zevi, în cartea sa Istoria ca metodă de învăţămînt arhitectural, neagă cu drept cuvînt că arta ar fi un fenomen pur intuitiv, iraţional, legat numai de sentimente. Arta fiind un act conştient, un proces ce

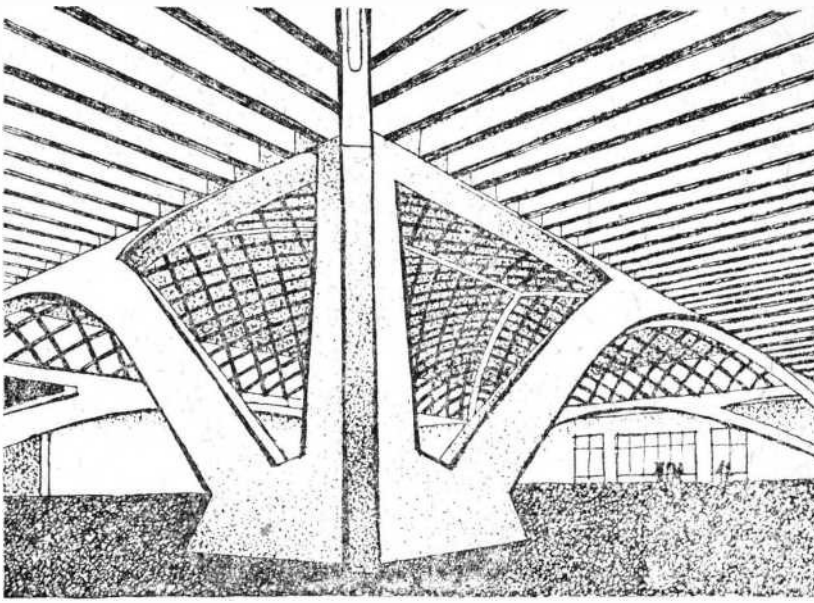

Mare hală susţinută la co lţuri de grupuri de cîte trei stîlpi oblici îmbinaţi la bază

se poate controla, verifica în întregime, acest lucru este, desigur, mai valabil în arhitectură decît în alte domenii de creaţie.

Ambianţa vizuală internă diferă, printre altele, de cea exterioară şi prin faptul că prima este mai redusă ca dimensiuni, putînd avea chiar caracter miniatural, cu tavanele joase şi pereţii apropiaţi. Imaginea urbană, dimpotrivă, ia adesea înfăţişare de panoramă prea vastă, spre

a fi cuprinsă cu ochiul în totalitatea ei,

extremităţile îndepărtate ale ansamblurilor clădite ieşind din cimpul limitat al vederii.

In spaţiile închise se pot deci sconta mai lesne efectele sufleteşti produse de trăsăturile arhitectonice. Astfel creşte posibilitatea de a fi folosite în mod cît mai raţional sensul de inerţie şi de echilibru al liniilor predominant orizontale ori efectul energetic al verticalelor, impresia statică datorită cercului, unghiurilor drepte şi obtuze sau dinamismul celor ascuţite, precum şi gravitatea curbelor ample, graţia şi vioiciunea formelor uşor ondulate etc. S-a stabilit experimental că liniile drepte sau sinuoase conduc privirile pe cînd cele pronunţat angulare obosesc nervii optici, căci, spre a le urmări, vederea trebuie să-şi schimbe brusc direcţia. Tot aşa anatomia retinei, favorabilă perceperii imaginilor grupate în jurul unui punct, explică înclinaţia dintotdeauna a arhitecţilor spre forme circulare, radiale sau de stea, menţinute şi azi.

Combinaţiile de motive liniare drepte, sugerînd forţa, precum şi aranjamente compuse din linii şerpui- toare, sint susceptibile de aplicări conştiente, potrivite scopului plastic propus în edificii şi localuri publice, evitindu-se agitaţia şi oboseala mintală rezultate din unele zigzaguri sau de ruptura de ritm.

Ca şi liniile, fiecare suprafaţă are un caracter vizual propriu. Chiar şi în încăperile de locuit de dimensiuni modeste, suprafeţele plane simple au anumite efecte psihologice prin raportul dintre laturi. Cit despre influenţa suprafeţelor curbe, ea ţine de liniile lor generatoare. Efectele plastice mai complexe ale volumelor închise depind de configuraţia elementelor lor

componente : linii şi suprafeţe.

Tavanele ondulate au devenit destul de frecvente. Tot aşa şi acelea cutate unghiular. O reuşită impresie face, de pildă, plafonul mărunt încreţit al uneia din noile săli de la Muzeul de artă din Palatul Republicii Socialiste România. Mai greoaie apar plafoanele cu suprafeţe în zigzag de dimensiuni mari din cîteva săli de desen de la cele două etaje ale aripii din strada Edgar Quinet ale Institutului de arhitectură „Ion Mincu" din capitală.

Sporind semnificaţia trăsăturilor geometrice, hoile sisteme structurale stimulează imaginaţia spaţială. Dar în această direcţie se comit şi excese. Făcîndu-se abstracţie de aceste excese, de exhibiţionismul care urmăreşte doar aspectele senzaţionale, demonstrînd îndrăzneala estetică, sistemele actuale de construcţie au• revoluţionat înfăţişarea multor· interioare publice şi prin aceasta au adus un aport de preţ în noua arhitectură.

*

Stilul arhitectonic contemporan este în curs de formare în ţară, ca şi în străinătate. El nu a ajuns încă

Sala de sporturi din Oraşul Gh. Gheorghiu-Dej

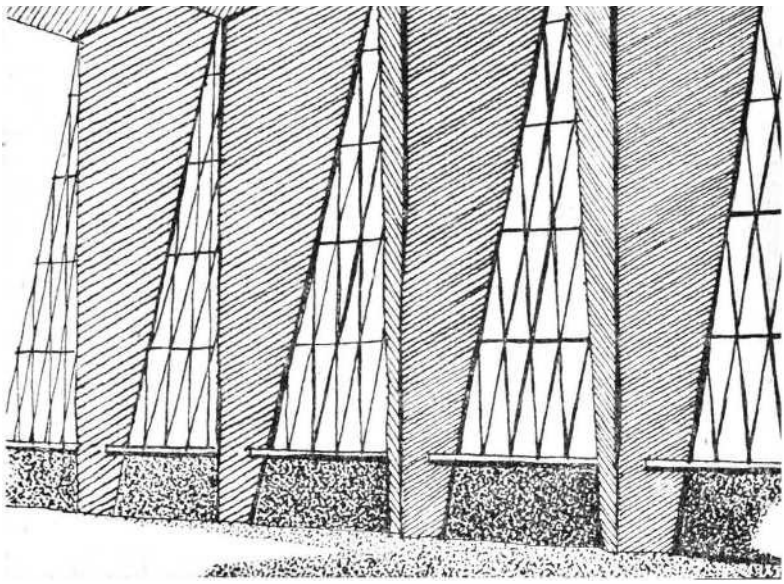

la dezvoltarea optimă a posibilităţilor sale expresive. Cercetările, experimentările continuă, căci nu a intervenit numai o schimbare formală, ci în primul rînd una de conţinut.

In faza ei iniţială, arhitectura din primele decenii ale secolului s-a resimţit şi de unele influenţe dh1 afara ei, asimilînd într-un fel propriu căutările de atunci din pictură şi sculptură. Nu trebuie uitat că, pe lîngă influenţa exercitată de unii artişti ca Mon- drian sau ca Malevich (acesta cu sculpturile sale arhitectonice) etc., unii arhitecţi inovatori au început prin a fi ei înşişi pictori, cum a fost cazul cu Peter Behrens, Van de Welde şi apoi Le Corbusier, şi ei nu sînt singurii care s-au manifestat în ambele domenii.

Avînd în vedere raporturile reciproce dintre arhitectura şi pictura de avangardă, se poate constata că mai ales tablourile cubiste nu sînt străine de aspectul puţinelor clădiri cu adevărat inedite ri[d]icate în epoca respectivă. Fireşte, geneza de noi forme arhitecturale înrudite vizual cu anumite picturi rezulta, în primul rînd, din înţelegerea şi interpretarea unor noi funcţii utilitare, folosindu-se sistemele constructive şi materialele atunci apărute. Căci caracteristicile oricărui stil depind în mare măsură de felul clădirilor care se cer, de mijloacele la dispoziţie pentru executarea lor şi în mod subsidiar de curentele spirituale.

Rămîne un fapt că pictorii neconformişti au îmbo- găţit experienţa vizuală a arhitecţilor, făcîndu-i pe aceştia mai independenţi de trecut. Inlăturînd perspectiva cu punct de privire unic, fix, practicată cu începere din perioada Renaşterii, artişti ca Picasso, de pildă, concretizînd în mod propriu mişcarea, au întru-chipat inedit noţiunea de spaţiu-timp. Ei au utilizat mai cu seamă două procedee care şi-au găsit apoi oarecari echivalenţe arhitecturale. In picturi era vorba de simultaneitatea imaginilor văzute din unghiuri diferite (de exemplu figuri reprezentate concomitent din faţă şi din profil), precum !;'i de întrepătrunderea elementelor constituind imaginea.

Simultaneitatea imaginilor se obţine în arhitectură prin transparenţa pereţilor. Faţadele de sticlă permit

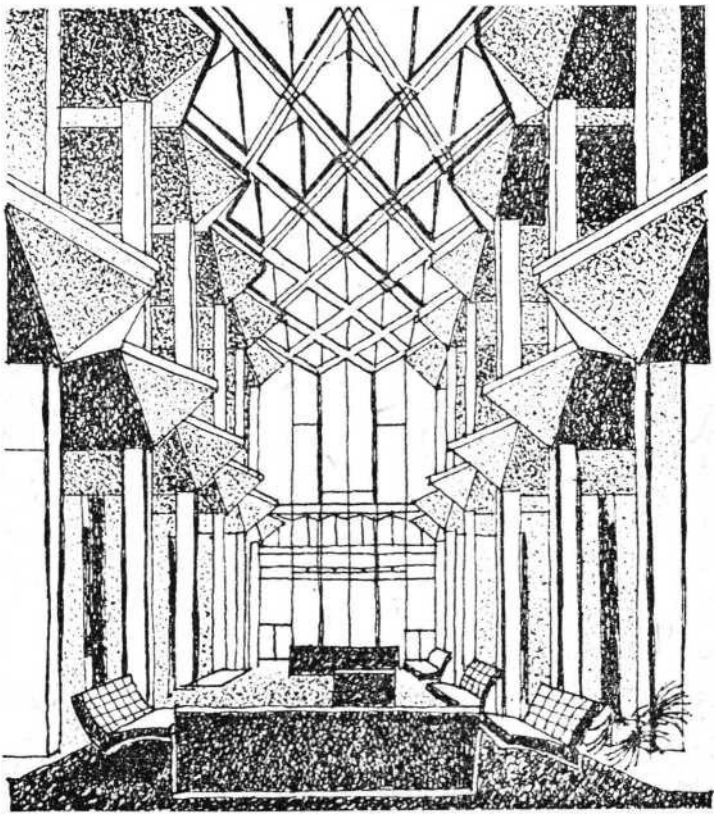

Holul unei instituţii

perceperea spaţiului închis o dată cu cel exterior, fuziunea lor aparentă. Cit despre interpenetrarea arhitecturală, ea este realizată fie lăsîndu-se liber terenul între pilaştri susţinînd o structură detaşată tn oarecare măsură de sol, fie prin faţade atîrnate, cn părţi de clădire ieşite mult în afară sau intrînduri adînci ca şi prin terase suspendate la diferite înălţimi.

Verandele la acelaşi nivel cu peluzele fără obstacole vizuale obişnuite (ca parapete,

balustrade etc.), încăperile cu vitrine din pardoseală pînă în tavan,

apoi aşa-numitele faţade cortină (uşoare, fixate lateral sau atîrnate de scheletul de susţinere şi în ma:re parte străvezii) prilejuiesc o continuitate între elementele qrhitectonice dinăuntru şi cele din exterior. Jocul de reflexe ia locul obişnuitelor efecte de lu·· mini şi umbre. Pereţii au adesea înăuntru, în loc de. zugrăveal;:i un tapet panoramic : peisajul înconjurător. Interpenetrarea arhite^turală contemporană a fost. numită de unii „eliberarea spaţiului construit".

Rezultatele estetice caracteristice, decurgînd din simultaneitatea arhitectonică obţinută prin transpa- renţă, ca şi din întrepătrunderea spaţiilor, corespund în acelaşi . timp şi unui confort fizic şi spiritual. Cantina de la Complexul social studenţesc Grozăveşti sau aceea asemănătoare ridicată în zona industrială „Militari" din capitală, precum şi atîtea alte construcţii de aspect aerian din ţară satisfac nevoia înnăscută a omului de a se menţine în contact vizual cu exteriorul. Lumina pătrunsă abundent înăuntru dematerializează parcă construcţiile : omul nu se mai simte despărţit de mediul urban sau de natură.

Studio de dublaj de la Complexul cinematografic Buftea

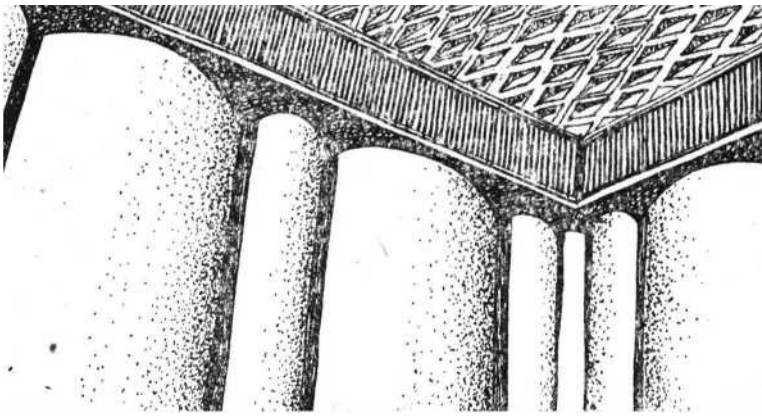

Ar fi de observat însă că la locuinţe ferestrele-vi- trine gonesc întrucîtva intimitatea necesară. Urmează deci ca transparenţa arhitectonică să fie aplicată cu moderaţie acolo unde clădirile cu apartamente sau casele individuale sînt prea apropiate între ele sau atunci cînd lipseşte vegetaţia împrejurul lor.

*

Estetica actuală a arhitecturii este tributară în mare măsură industrializării construcţiilor, fiind legată de standardizarea elementelor prefabricate. Intr-adevăr, prin precizia mecanică a formelor lor, finisate îngrijit, piesele uzinate pot lua o faţă decorativă.

In interioarele publice însă intervin nu arareori artişti plastici cu operele lor decorative. In Republica Socialistă România, ca de altfel şi în străinătate, nu se mai numără edificiile social-culturale şi administrative, hotelurile, localurile de consum sau cluburile din întreprinderi îmbogăţite vizual

prin basoreliefuri, mozaicuri, fresce picturale, vitralii etc.

Pe lingă elementele arhitectonice propriu-zise, armonios proporţionate, o contribuţie estetică aduce, în anumite cazuri, şi aşa-numita decoraţie funcţională, compusă din părţi voit vizibile ale instalaţiilor sau direct derivată din vreo funcţie specială a localului. Nu este vorba de mascarea ornamentală a radiatoarelor sau a unor alte piese tehnice, cum se practică de mult sau de profilele de ipsos care încadrînd plafoane, ascund iluminatul electric indirect. Cîteodat5 sint concepute în mod plastic înseşi elemente mecanice cerute de confort, igienă sau piese şi accesorii funcţionale legate de destinaţia încăperii ; alteori conducte îmbrăcate în forme speciale alcătuiesc un fel de sculpturi abstracţioniste adosate la perete.

De asemenea, panourile acustice pot dobîndi valoare arhitecturală. La marele Studio de concerte al Radioteleviziunii din capitală, exigenţe sonore înrîu- rind fantezia proiectantului au determinat înfăţişarea generală a sălii cu geometria arabescurilor murale formate din panouri inegale de lemn, acoperind pereţii laterali. Pe aceştia tăbliile de panel acoperite cu furnir de esenţă exotică şi ramele lor de paltin şi stejar masiv asigură sălii de concerte reflectarea unei extinse game de frecvenţă a vibraţiilor (de la sunetele foarte joase pînă la cele mai acute), creînd totodată un interesant ansamblu plastic.

Spre a cita un singur exemplu de decoraţie interioară funcţională cu efecte multiple, la Sala Filarmonicei din New York, ridicată acum cîţiva ani în Lincoln Center, reflectoarele acustice din plafon posedă însuşiri ieşite din comun. Putînd fi coborîte sau ridicate prin comandă automată de către dirijor, după necesităţile muzicii executate,

ele servesc şi drept corpuri de iluminat de factură originală.

Decoraţia funcţională nu lipseşte pe alocuri nici din faţade. Astfel, există în străinătate construcţii avînd plasate în exterior burlanele de ventilaţie sau de aer condiţionat. Verticale, îmbrăcate în placaje sau foi de metal, ele iau citeodată înfăţişarea de pilaştrii, participînd la compoziţia arhitectonică exterioară.

In trecut, pe lîngă funcţia lor ornamentală, completările figurative exprimau în arhitectură idei simbolice. Motive mereu copiate sau imitate şi-au pierdut cu vremea semnificaţia ideologică şi caracterul emo- ţional avute la origine. Nemaifiind semne vii, deco- raţiile în relief sau pictate, inspirate din floră şi faună - iniţial înnobilate prin stilizare, prin condensarea formei şi simplificarea expresiei - au continuat însă a fi folosite numai pentru efectul lor plastic. In sinceritatea ei, arhitectura contemporană a abandonat definitiv moda, atît timp perpetuată, a ghirlandelor sau a capetelor de lei dăltuite în piatră, cizelate în marmură sau turnate în bronz ; nu se mai văd cununi împletite din frunze de laur sau de stejar ori vulturi evocînd cîndva gloria militară pe arcuri de triumf, în palate sau la mauzolee.

Simbolui arhitectural se exprima înainte şi în alte feluri : printr-un număr prefixat de elemente constructive, prin conturul planului sau prin soluţii structurale de acoperire etc. Cupola amintea, de pildă, la începuturile ei de bolta cerească.

Colonadele şi arcadele au sugerat totdeauna o idee nedefinită de grandiozitate. In Japonia, pe de altă parte, o coloană principală în interior, nu neapărat amplasată în mijlocul clădirii, simboliza un centru de valoare spirituală în jurul căruia se desfăşura con-- strucţia.

Monumentalitatea arhitectonică reiese de obicei din dimensiuni, din proporţii, ca şi din

folosirea anumitor elemente structurale şi decorative, dintr-un nobil ritm spaţial. Dar şi materialele superioare, sfidînd timpul, ca : marmora, porfirul, granitul, bronzul, inspiră de asemenea măreţie.

Culorile, independent de valoarea lor decorativă, aveau şi ele accepţii simholice, semnalînd caracterul unor edificii din trecutul îndepărtat.

*

Formele arhitectonice devin în general mai expresive, acţionează mai intens asupra sensibilităţii şi intelectului cînd în ele se condensează un fond ideologic sau emotiv. Dar, spre deosebire de depăşitele simboluri plastice, care, avînd în multe cazuri substrat mistic, nu au supravieţuit, iau naştere altele, cu sursa în real, în viaţa socială, legate de om, de producţie etc. La gara terminală a Aeroportului Kennedy din New York, de pildă, curbura, eleganţa elocventă a formelor enormului hol central sugerează ideea zborului.

Metodele industriale de execuţie a construcţiilor împuţinează mijloacele de exprimare alegorică, după cum spiritul ştiinţific a schimbat substratul simbo- listicei arhitecturale. Aşa fiind, la clădirile publice de azi, de cele mai multe ori ideea simbolică continuă a se manifesta, deşi altfel decît în trecut, tot prin opere de artă plastică integrate în arhitectura de interior sau în faţade.

Cu toate acestea, noi semnificaţii sînt pe cale să ia naştere şi din adaptarea funcţională a formelor constructive de azi. In anumite condiţii, prin stilizarea şi accentuarea unor elemente ale structurii - avînd aspect decorativ şi aşezate ritmic - se trezesc idei asociate cu destinaţia clădirii. Simbolismul funcţional

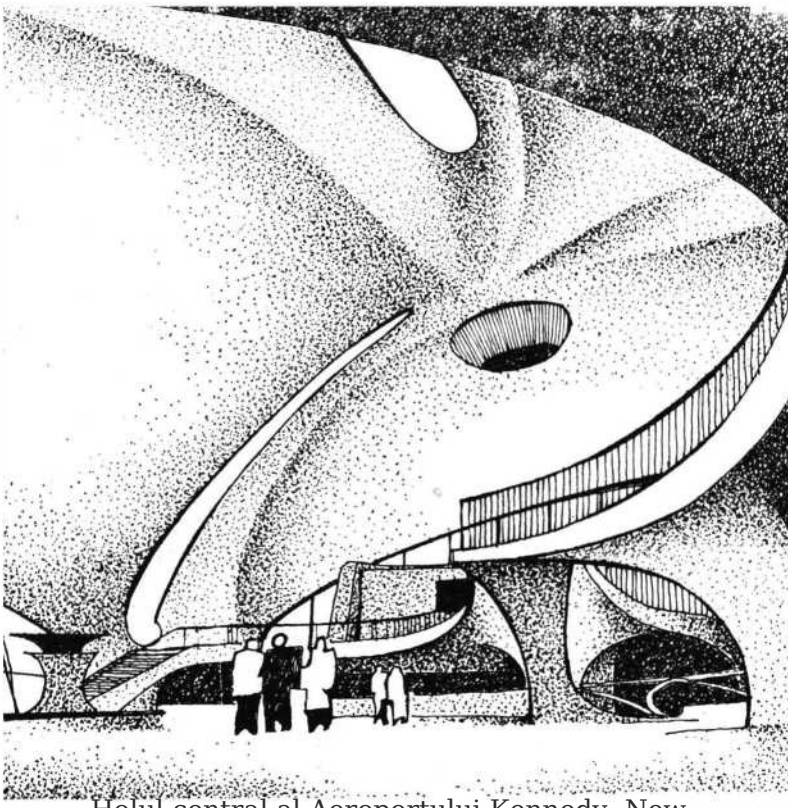

Holul central al Aeroportului Kennedy, New York

se manifestă însă cîteodată prea explicit, direct, cum este cazul la pavilioanele de la expoziţii sau în dotări comerciale. Dimpotrivă, alteori el alunecă pe panta unui abstracţionism greu de sesizat.

Folosindu-se forme constructive fără o justificare utilitară, s-a ajuns pe alocuri la aşa-numitul pseudo- funcţionalism. E vorba de o manifestare formalistă, care - de obicei viciu de maturitate a stilurilor - şi-a făcut în mod paradoxal apariţia în faza de încercări în care se găseşte arhitectura nouă. Ca un exemplu în acest sens se poate menţiona Centrala de termificare de pe Magistrala Nord-Sud din capitală,

lîngă strarla Lînăriei. Aci se observă un sistem de acoperire

în formă de şa. De fapt, o astfel de soluţie se aplică la acoperişuri suspendate perimetral, vizibile dinăuntru, cu deschideri mari, fără puncte de sprijin intermediare şi executate mai ales din pînze de beton armat, pe cînd în cazul de faţă există ziduri despărţitoare

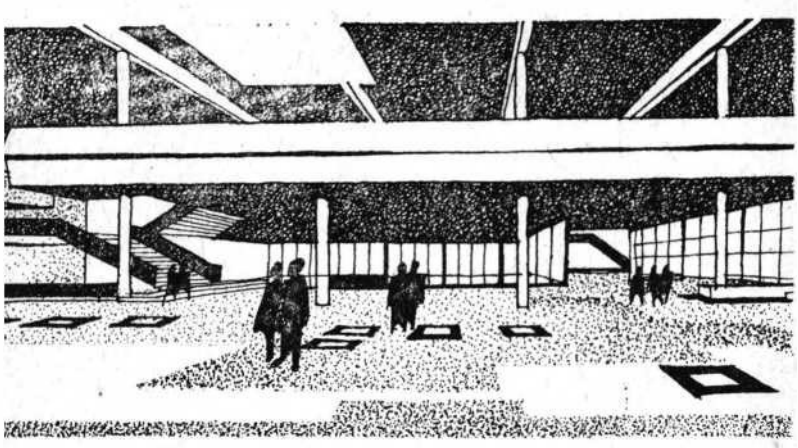

Proiect pentru holul unut Institut de iizică

susţinînd planşee obişnuite. Şi acesta nu este singurul caz de modernism nelogic, de un motiv dictat de modă, de goana după originalitate.

*

Impotriva schematismului liniar, a a:usterităţii vizuale forţate şi a notei prea tehnicizante din arhitectură s-a pornit o campanie activă în diferite ţări. Dacă există indiscutabil o nobleţe a simplităţii, prin exage--rare, arhitectura devine rece, inumană, psihologiceşte ostilă, mai ales în interior. Geometria corespunde unei nevoi mintale de ordine şi regularitate, dar nu unei ordini lipsite de viaţă.

In vederea unei ameliorări în plastica arhitecturală, se urmăreşte corectarea nudităţii exagerate, a durităţii unghiulare de redusă expresivitate emotivă, după cum este combătut

şi uzul maşinismului ca în

dreptar estetic. Spre a se însufleţi pereţii netezi, precum şi pentru obţinerea unei note de varietate se revine acum la izvorul viu al tradiţiei naţionale sau locale.

Firește că sursele tradiţionale nu pot fi folositt' recurgîndu-se la imitarea unor elemente constructive sau motive ornamentale de altădată, proiectanţii ur- mînd să se pătrundă pe cît posibil de spiritul lor.

In orice caz, rigiditatea arhitecturii de interior ur - meazăa fi atenuată, reabilitîndu-se factorul psihologic, cîteodată neglijat. Funcţionalismul material trebuie completat cu altul emoţional. Aceste două nu sînt de neîmpăcat, şi dezideratul final este ca ele să se îmbine pe o linie de mijloc între libertatea de com- poziţie şi necesitatea unor trăsături caracteristice, cît mai legate de temă, de condiţiile regionale, de trecutul ţării.

In noua orînduire şi modelare a spaţiilor închise, în modul inedit de a se exprima plastic cerinţele uti·- litare, valorificîndu-se vizual structurile şi împletin- du-se confortul cu decorul se întrevăd virtuale posi- bilităţi estetice. Stabilindu-se un raport armonios între factorii raţionali şi lirismul civilizaţiei tehnice, unele dintre interioarele noilor edificii pot ajunge să prezinte calitatea plastică şi semnificaţia expresivă a unor adevărate opere de artă, care să sugereze ideea per- manenţei.

INVEŞMINTAREA INTERNA A CLĂDIRILOR CONTEMPORANE

Dacă înainte conta mult abundenţa detaliilor în relief, acum în interioare primează forma generală, volumetrică. Dar şi aparenţei de suprafaţă îi revine o menire însemnată, atributele decorative ale finisajului fiind dublate de altele cu caracter funcţional.

Infrumuseţînd structura, creînd efecte de agrement psihologic, un finisaj potrivit poate îmbunătăţi în ateliere sau birouri, condiţiile de productivitate, iar în alte locuri e în stare să ajute destinderii şi recrea- ţiei celor cuprinşi în spaţiile închise.

Inveşmîntarea variată a structurilor contribuie în acelaşi timp la înnoirea limbajului arhitecturii, indi- vidualizînd interioare care ar fi altfel nediferenţiate, şterse.

La începuturile artei de a clădi, elementele structurale rămîn de obicei în stare brută. Apoi, pereţi, bolţi şi tavane se tencuiesc, apar placaje de îmbră- care din materiale de calitate, iar părţile susţinătoare vizibile capătă forme regulate geometrice, pe alocuri reliefate ornamental. Culoarea şi-a adus în toate vre- mile aportul ei decorativ fie că era vorba de nuanţele materialului natural pigmentat sau de aplicarea de straturi subţiri de substanţe în diverse tonuri.

Insuşirile formale, care se adaugă laturii fizice şi chimice a materialelor de construcţie,

participă la perceperea vizuală a ambianţei clădite. Importanţa acestor însuşiri se resimte cu deosebire în interioare, unde prezenţa oamenilor e de lungă durată.

Atributele tactile, palpabile ale materiei superficiale, textura aspră, rugoasă sau, dimpotrivă, netedă, mată ori strălucind prin sclipiri minerale, cu luciu metalic sau sticlos, precum şi coloritul suprafeţelor fac ca aceeaşi formă arhitecturală să arate altfel, susţi- nînd interesul privitorilor şi prilejuind cîteodată iluzii optice.

Invelişul intern sau exterior al clădirii începe, în anumite împrejurări, să vorbească singur. In principiu însă, finisajul nu alcătuieşte un decor independent de structură, nu se poate disocia de aceasta, ci formează împreună o unitate compoziţională.

Materiale aparente alese, de preţ (marmoră, piatră lustruită, ceramică etc.) au reuşit să pună în valoare edificii din toate epocile, dîndu-le prestigiu, fă- cîndu-le să cîştige în elocvenţă, intensificîndu-le forţa de comunicare artistică, funcţia lor emotivă. Dimpotrivă, arhitectura poate fi denaturată folosindu-se materiale nepotrivite, este sărăcită de un finisaj meschin. E de observat că în anumite cazuri materialul însuşi generează idei arhitecturale sau decorative, in- fluenţînd concepţia spaţială, geometrică a clădirii.

Volumele elementare şi suprafeţele voit nude, detalierea redusă de azi cer un finisaj acurat. Cînd acesta este imaginativ sau de calitate, chiar construcţii comune dobîndesc distincţie, un sens de demnitate. Mo- dalităţi modeme de înveşmîntare conferă, pe de altă parte, caracter nou şi unor forme cu care privirile s-au obişnuit de mult, iar materialele artificiale prin prezenţa lor înnoitoare, dovedind virtuţi arhitectonice,

aduc structurilor un plus de contemporaneitate.

Finisajul impersonal, rezultat de multe ori din materialele comune, precum şi din standardizarea elementelor prefabricate, se cere corectat printr-o mai variată contribuţie a cercetătorilor din tehnologia con- strucţiilor.

*

In general, în clădiri suportul nu coincide cu în- veşmîntarea sa. Dar sînt şi cazuri cînd carcasa susţi- nătoare se compune din elemente neîmbrăcate, materialele structurale rămînînd aparente pe dinăuntru sau în faţade. La construcţiile scheletice, pereţii peri- metrali sînt uşori, subţiri. Abundă aşa-numitele faţa- de-cortină. „Acum predomină ideea unor membrane, a unei suprafeţe fără corp, care separă spaţiul interior de cel exterior. Nu mai avem o arhitectură de muşchi, ci una de epidermă" (P.A. Michelis, L'esthetique de l'architecture du beton arme).

Clădirile neîmbrăcate îşi ameliorează necontenit aspectul datorită noilor procedee de uzinare a elementelor constructive, precum şi prin perfecţionarea şi mecanizarea execuţiei pe şantier. La aceasta se adaugă, în unele cazuri, o agrementare superficială, prelucrîn- du-se estetic, ulterior, materialul de rezistenţă expus vederii.

In lumea modernă a construcţiilor, betonul armat a adus cu sine o îmbogăţire fără precedent a formelor arhitectonice. Rupîndu-se cu stereotipia trăsăturilor dreptunghiulare, impuse de alte materiale, betonul armat permite o fluiditate de forme continue. Acestea avînd diferite curburi, suprafeţe structural ondulate sau cutate, se creează în anumite interioare frumu- seţi originale, obţinute cu mare economie de mijloace.

Timp de decenii, betonul armat a rămas ascuns sub tencuieli sau placaje. În principiu,

practica tencu- irii betonului are în sine ceva paradoxal : un material de rezistenţă nelimitată se acoperă cu straturi de mortar mai puţin durabile. După cum în faţade tencuiala - coajă de var şi nisip - sensibilă la intemperii se degradează, scorojindu-se prin infiltraţii, în interior ea este supusă lovirii, umezelii, aburilor etc.

Betonul, ca material finit, este apt să capete, în goliciunea sa, o faţă atracţioasă atît cînd este turnat pe şantier în volume neîntrerupte cu suprafeţe mari, cit şi atunci cînd structura se compune din piese prefabricate.

Spre a se obţine o textură superficială regulată şi un colorit uniform, nu sînt îndeajuns cofraje (forme de turnare) bine îmbinate, etanşe şi uşor de desprins după întărirea betonului. Mai este nevoie şi de un dozaj riguros al componentelor acestuia din urmă cu pietriş sau piatră spartă de o granulaţie cit mai omo-

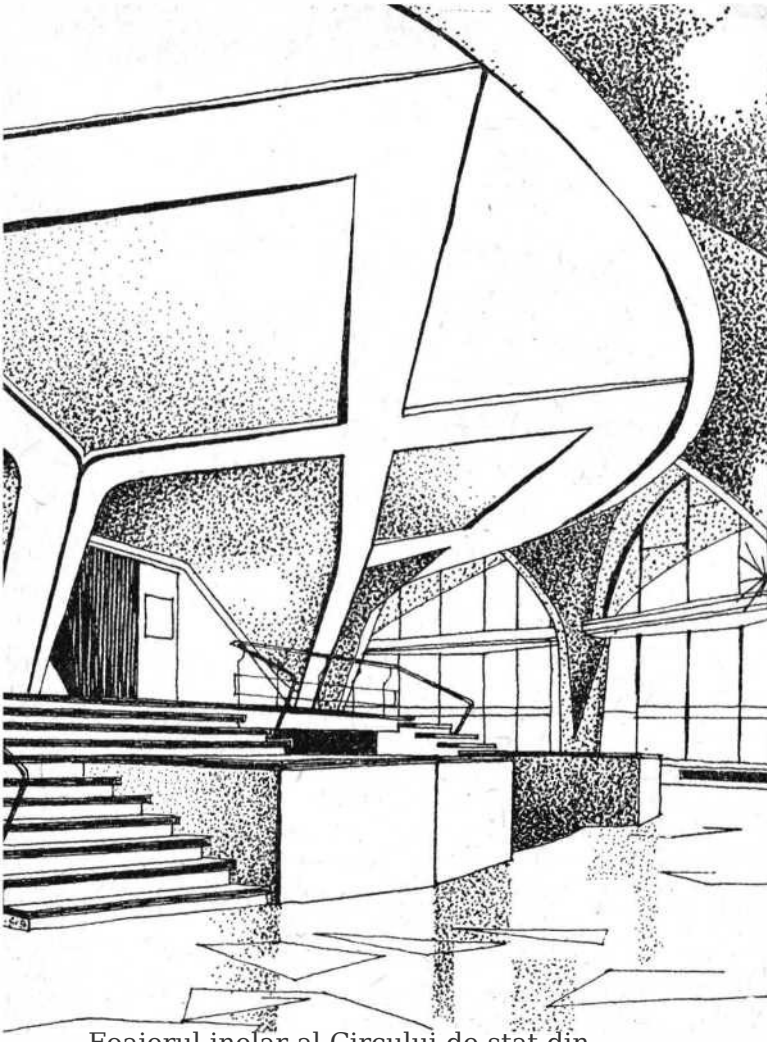

Foaierul inelar al Circului de stat din Bucureşti

genă, amestecate cu ms1p, ciment normal sau alb şi, eventual, cu pigmenţi de anumite nuanţe.

In interiorul clădirilor se cere ca suprafaţa betonului rămas netencuit să fie mai puţin rugoasă decît în faţade. Efecte reuşite rezultă aplicîndu-se pe par-

tea dinăuntru a cofrajelor un strat din pietriş mărgăritar, criblură de granit, de bazalt sau de marmoră împreună cu un liant potrivit ; alteori sînt folosite fragmente mărunte din alte materiale inerte şi tari, ca : bucăţele de cărămidă sau mici fragmente ceramice etc.

Betonul îşi poate îmbunătăţi aspectul şi după întărire. Astfel, o pojghiţă subţire de ciment dispare spălîndu-se suprafaţa vizibilă cu o soluţie de acid clorhidric sau proiectînd nisip cu mare presjune spre a fi scos la iveală pietrişul de felurite granulaţii şi culori. Pe de altă parte, betonul se prelucrează cîteo- dată la fel ca piatra naturală. E vorba de ciocănit, de striere cu piepteni metalici sau de frecare cu perii de sîrmă. In vestibulul deschis al Cinematografului „Luceafărul" din faţa Spitalului Colţea din Bucureşti, stîl- pii de beton aparent au fost ciopliţi cu dalta, dar acolo textura superficială se dovedeşte cam grosolană la vedere şi, mai ales, prea aspră la contactul fizic.

La clădiri de oarecare semnificaţie, betonul aparent capătă pe alocuri contingenţe cu sculptura, căp- tuşindu-se în acest scop cofrajele cu foi mulate în relief negativ din cauciuc sau cu inserţii de lemn, gips, din materii plastice sau de metal.

*

Ca material neîmbrăcat, betonul aparent se bucur/:! de marele avantaj de a nu cere vreo întreţinere nici înăuntrul clădirilor şi njci în aer liber. Nu acelaşi lucru se întîmplă cu lucrările din metal. Structurile de oţel lăsate descoperite şi în general tot ceea ce este metalic în construcţii, în contact direct cu atmosfera internă sau exterioară necesită un strat de protecţie contra ruginii. Pătrunzînd treptat în adîncime, aceasta slăbeşte soliditatea fierului, a oţelului sau a fontei, stricîndu-le în acelaşi timp aspectul de suprafaţă. Este, aşadar, nevoie de o

vopsire periodică, de operaţia de metalizare cu pistolul sau de alte procedee ca : galvanizarea cu zinc, nichelaj, cromaj etc. Mai nou, dar mai rar este sistemul de vitrificare a suprafeţei de metal cu smalţuri pe bază de silicaţi.

De o frumuseţe mecanică, structurile metalice ·vi- zibile din interior frapează, de obicei, prin subţirimea elementelor alcătuitoare în comparaţie cu cele de beton armat. Efecte arhitectonice inedite, neconvenţio- nale sînt obţinute prin noi şi variate structuri aparente de acoperire, de închidere sau de despărţire, folosindu-se, de pildă, piese tubulare în locul celor profilate obişnuite. Cit despre asamblare, azi se preferă procedeul sudurii care desfiinţează cantitatea considerabilă de buloane şi nituri, ca şi de plăci necesare în trecut la nodurile de îmbinare.

De un luciu perfect se prezintă, în unele interioare publice, ca şi în faţade, oţelul inoxidabil, folosit sub forma de piese forjate, turnate sau presate, de tuburi, de foi ondulate sau plane etc. Desigur, costul ridicat împiedică folosirea sa structurală. Pe plan estetic, oţelul inoxidabil îşi măreşte interesul plastic prin diferite modalităţi de îndoire şi profilare, fiind nelipsit în arhitectura contemporană la vitrine, uşi, balustrade, grile, panouri decorative etc.

*

În arhitectura de interior se întîlnesc azi metalele mult cunoscute, dar metamorfozate - ca rezistenţă şi aspect - prin noi procese metalurgice şi sisteme de rrclucrare şi montaj. Dar au apărut şi alte metale şi aliaje uşoare inexistente înainte. Printre acestea un loc de scamă il deţine aluminiul.

Produs pentru întîia dată la finele veacului trecut, aluminiul era iniţial prea, scump pentru clădiri. Acum a ajuns să concureze la preţ numeroase alte materiale. Noul metal şi aliajele

sale se adaptează la confecţionarea celor mai variate elemente de închidere ^i de înveşmîntare a interioarelor. Structural, în variate rezolvări statice sînt folosite tuburi, piese laminate şi panouri, asamblarea făcîndu-se fie cu ajutorul unor nituri sau şuruburi speciale, fie prin sudură. Aluminiul a devenit material comun la orice fel de aco- periş sau învelitoare modernă ; e folosit la cupolele uşoare de mari dimensiuni, la osatura pereţilor des- părţitori, la tîmplărie şi destul de des la îmbrăcarea internă a clădirilor, aducind o contribuţie caracteristică în arhitectura contemporană.

La marea Centrală hidroelectrică de pe Argeş, în adîncimea pămintului, Sala de comandă are plafonul din plăci de aluminiu, pe cînd în Sala măsurilor, ace- laşi metal îmbracă în mod inedit bolta divizată în casete. Cu table de aluminiu au fost căptuşite în întregime, din motive practice, silozurile de la fabricile de zahăr de la Luduş şi de la Podar (Craiova). In noua aripă a Hotelului „Carpaţi" din Braşov, plăci perforate din aluminiu, montate pe tavanul camerelor, servesc ca panouri de încălzire radiantă, avînd în acelaşi timp şi rol decorativ.

Cu tavane de aluminiu, absorbind zgomotele sînt prevăzute multe săli de la Aerogara internaţională de la Otopeni.

De multiple întrebuinţări, acest metal intră în clădiri sub formă de : placaje, fable îndoite, ondulate, cutate sau nervurate, bare de diverse profiluri. laminate la cald şi la rece, piesele îmbinîndu-se în felurito modalităţi de asamblare.

Pentru a i se ameliora aspectul, aluminiul este frecvent supus unor operaţii electrochimice de supra- faţă. Astfel, prin anodizare, metalul, fiind poros, per- mite pătrunderea de coloranţi minerali sau substanţe' organice de diferite nuante. Noile vitrine de la Hotelul „A thenee Palac e" din Bucureşti au astfel o ·cu- loare

caldă, de aur vechi.

Aluminiul se pretează şi unor sisteme mecanice de prelucrare superficială. El poate fi frecat sau periat spre a se obţine suprafeţe netede, de o matitate specifică ; din polizat, şlefuire şi satinare rezultă un luciu uniform sau uşoare ape ; efecte opuse de rugozitate produce operaţia de sablat cu jet de nisip sub presiune. Gravura chimică permite a se executa în aluminiu motive ornamentale de serie şi chiar decoraţii murale unicate, concepute de artişti plastici. Pentru interior sint confecţionate şi table în relief prin laminare cu cilindrii speciali. Nu lipsesc nici foile de aluminiu acoperite cu smalţ obişnuit sau cu substanţe sintetice.

*

Tendinţe novatoare în mediul clădit se manifestă acum şi în felul de a se folosi materialele naturale, obişnuite. Supuse unor tratări şi procedee tehnologic^ moderne, ele îşi văd schimbate proprietăţile fizice, · mărindu-li-se rezistenţa şi arătînd uneori cu totul altfel <lecit înainte. lată, de pildă, lemnul, rămas pînă azi important material de construcţii, cu toată invazia celor artificiale. Modificîndu-i-se însăşi structura in·· timă prin procedee de ameliorare, lemnul modernizat devine de nerecunoscut : el a ajuns, în anumite privinţe, nu numai superior aceluia natural, dar şi altor materiale, chiar metalice.

Apărut în primii ani ai acestui secol, placajul - compus din fîşii de lemn co_iit lipite între ele - însemnase un mare progres. Intre timp, placajele de lemn s-au perfecţionat mereu. Există actualmente panouri cu lungime de peste 20 metri dintr-o bucată, ceea ce, impuţinind îmbinările, permite o continuitate vizuală considerabilă. Nu lipsesc nici placajele de lemn învelite într-o pojghiţă metalică, precum şi alte categorii cu calităţi şi înfăţişările cele mai diversr.

Cit priveşte structurile aparente din lamele de lemn, ca şi acoperişurile din piese de lemn laminat, vizibile din interior, ele oferă asoectc mai felurite <lecit, de pildă, marea boltă executată cu două decenii în urmă la Sala .<marturilor Floreasca.

Dintre metodele de ameliorare a lemnului, imoreg- narea dă rezultate practice şi chiar estetice ieşite din comun, introducindu-se sub presiune, în adîncime zeamă de ciment, metale topite ca plumbul sau

cositorul, precum şi răşini sintetice. Ţesutul lemnos poate fi impregnat şi cu substanţe colorante. Astfel bradul capătă asemănare cu mahonul, iar alte esenţe de lemn, la îndemînă pretutindeni, Îac inutile :turnirurile rare şi scumpe atît la lambriuri care îmbracă pereţii, cît şi în producţia de mobilier.

*

In anumite interioare de edificii, ca şi1 m localuri publice, cărămida aparentă - produsul ceramic cel mai răspîndit - constituie un mijloc de expresie arhitectural fără vîrstă, făcîn<l să vibreze, prin colorit şi textură, pereţi, bolţi, pardoseli, cămine etc., conju- gîndu-se vizual cu materialele noi.

Substanţele ceramice fine personalizează, desigur, în mod mai eficace interioarele decît cărămida aparentă. Din cauza costului ridicat însă, pasta de faianţă sau de gresie vitroasă e făcută. să adere în grosimi mici, ca o epidermă colorată mată sau lucioasă la piesele brute. Prin ingrediente chimice felurite, ca şi datorită unor tehnici şi modele noi, ceramica de con- strucţie şi-a îmbunătăţit calităţile funcţionale, spre a corespunde nevoilor schimbate, lărgind totodată orizontul decoraţiei.

Peste tot abundă piesele de ceramică arhitecturală striate, faţetate, rugoase sau netede, avînd irizări metalice sau sidefii, apoi altele cu desen geometric, cu ornamentaţie figurativă, nelipsind, firește, nici motivele abstracţioniste. Cîteodată, plăcile formînd mari mozaicuri nu sînt produse doar de uzine ; un aport valoros aduce şi artizanatul local cu piese inspirate din sursele tradiţionale ale folclorului. Ca şi în trecut, la toate piesele ceramice factorul coloristic rămîne predominant.

Pentru despărţituri, arhitecţii de azi folosesc pe alocuri panouri prefabricate, avînd un miez solid pe care se aplică feţe de material ceramic. Spre deosebire de plăcile murale, cele destinate pardoselilor sînt protejate, în vederea rezistenţei, prin smalţuri speciale mai dure sau au la suprafaţă adaosuri granulate spre a împiedica alunecuşul şi uzura.

Sortimentul materialelor ceramice se înmulţeşte într-una. Industria revarsă un val nesfîrşit de plăci de gresie vitrificată, de maiolică, de faianţă, teracotă etc. Există o infinitate de produse pentru oriunde se cer suprafeţe decorative : în locuinţe, la instituţii social-culturale, la localuri de distracţie şi consum, la bazinele de înot şi la alte amenajări sportive etc. Placajelor li se adaugă elemente ceramice traforate pentru balustrade şi despărţituri, ca şi piese modelatP pentru cămine, pentru plante etc.

In plus, obiectele de ceramică sanitară modernă (băi, lavabouri etc.) iau pe alocuri o alură estetică specifică datorită formelor stilizate, ca şi nuanţelor materialului şi calităţilor excepţionale <le finisaj uzinal.

*

Un nou mod de exprimare arhitectonică a adus cu sine, în ultimele decenii, sticla. Prin transparenţa sa, folosită funcţional şi decorativ, prin felul său diafan, eteric de a învălui spaţiile închise, prin atmosfera de luminozitate pe care o creează în interior o dată cu strălucirea faţadelor, sticla dă naştere unei realităţi arhitecturale nesubstanţiale, s-ar putea spune, magice.

Vreme îndelungată, acest material era încadrat cu economie în uşi, ferestre şi luminatoare. In prezent însă, nesfîrşitelor suprafeţe vitrate li se adaugă uzul structural al sticlei, devenită material de susţinen' sub formă de blocuri şi cărămizi translucide, de plăci groase pentru ziduri, la tavane, bolţi, cupole etc.

Faţadele străvezii dau naştere în interioare

unei impresii aeriene. Noua Sală de pregătire fizică multilaterală din Parcul 23 August din Bucureşti are pereţii longitudinali în întregime transparenţi, care o măresc vizual, absorbind parcă înăuntru verdeaţa dimprejur.

Spectaculare în acest sens sînt holurile pentru călători de la noul Aeroport internaţional Otopeni, unde pereţii de sticlă au o lungime de 90 metri şi sînt înalţi de 14 metri. Spre a se evita excesul de strălucire solară în interior, plafonul cutat compus din bolţi paralele înclinate din beton armat, iese în afară for- mînd un fel de streaşină lată de 9 metri.

Faţada principală spre nord a noului corp de pro- ducţie de la Fabrica de încălţăminte „Progresul" din

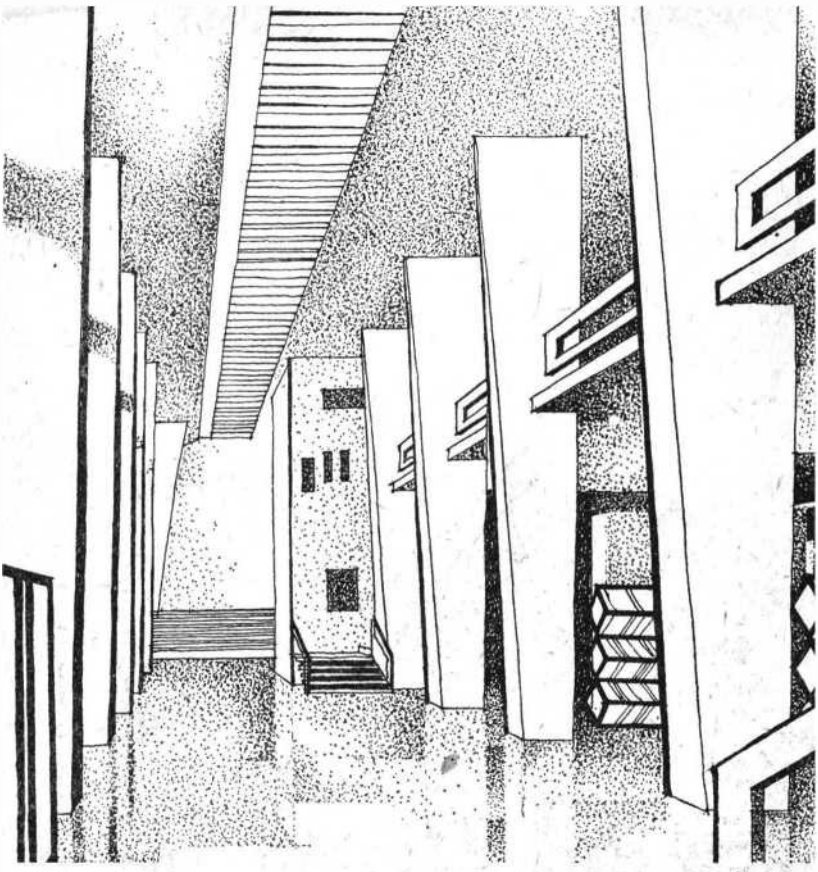

Magazinul „Muzica" din capitală

capitală a, fost concepută ca un enorm panou de stfcH(ferestrele suprapunîndu-se unor pa,apete îmbr^cate' în geam colorat.

Numărul clădirilor simila:r^ ridicate în ţară în ultima vreme este de altfel considerabil ; înăuntrul lqr dispar umbrele şi ungherele întunecoase. Desfiinţîn- du-se simţămi:ntul de închidere, apare un sens de eliberare vizuală. Pe lîn_gă halele din industrie, dotările comerciale beryeficia^ă în mod deosebit de faţadele de

sticlă. De asemenea - . n.µmeroase localuri de agrement şi consum, expoziţii etc. Pavilionul circular din

Parcul de Expoziţii economice de lîngă Casa Scînteii, de exemplu, impresionant ca amploare şi calităţi estetice, este inundat de lumina naturală pătrunsă prin perimetrul transparent, precum şi printr-un luminator inelar, situat la partea de jos a cupolei metalice.

Funcţia utilitară şi estetică a sticlei se amplifică mereu. Pe lîngă geamul comun şi sticla groasă şlefuită (cristal), se produc numeroase sorturi de vitraje izo- lante sau colorate în masa lor, avînd compoziţii, texturi şi nuanţe foarte variate.

Marele Pavilion circular din Parcul Expoziţi- ilor economice - Bucureşti

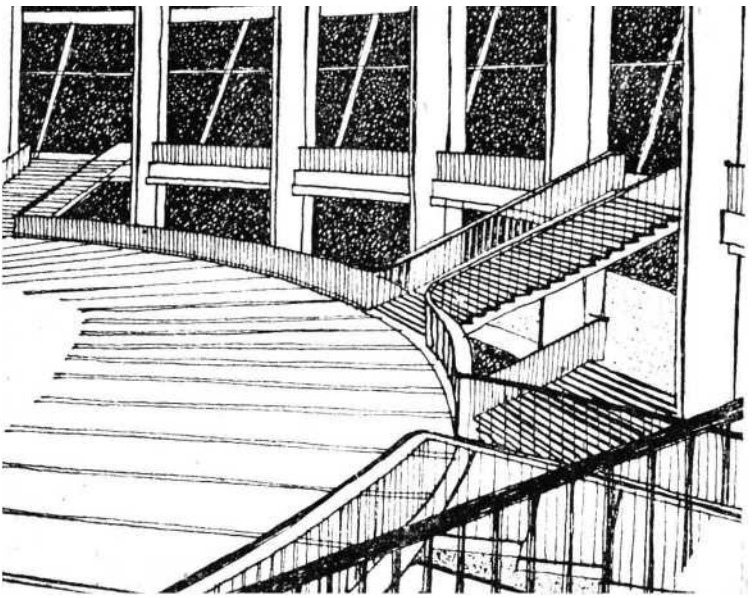

ln afară de sticla uşor colorată sau fumurie, care atenuează în interioare puterea radiaţiei solare, indus- tria mondială a realizat şi sorturi bazate pe alt principiu decît al absorbţiei căldurii, şi anume pe reflectarea razelor. Acestei categorii aparţin geamurile acoperite de o peliculă metalică extrem de subţire, străvezie, dar în acelaşi timp reflectantă. Dar uzul lor e încă limitat.

Sticla nu serveşte numai pentru pătrunderea luminii în clădiri, ci şi ca material de parament decorativ pe pereţi, balustrade, uşi etc. Efecte interesante se obţin cu ajutorul unor sorturi speciale de sticlă impregnată cu răşini sintetice. Nu lipsesc mozaicurile din plăcuţe de sticlă, a

căror compoziţie cuprinde substanţe opacizante sau pigmenţi de felurite nuanţe, de la cele mai delicate de pastel pînă la cele mai vii.

Obişnuite au devenit, în ultima vreme, şi draperiile, perdelele, stofa de mobilă în tonuri mate sau strălucitoare ţesute din fire de sticlă. La decorarea sălilor de conferinţe, în şcoli, la birouri şi nu mai puţin în apartamente, tapiţeria de sticlă textilă, cu în- făţişare plăcută, prezintă şi calităţi practice, fibrele ei rezistînd la umezeală şi la foc, fără a se decolora la soare.

Importanţa oglinzilor în interiorul modern nu mai trebuie subliniată. La localuri publice, acoperind pe- reţi întregi, oglinzile adîncesc aparent spaţiul, acesta dublîndu-şi vizual volumul. Rolul lor decorativ creşte atunci cînd, în locul celor uzuale argintii, se recurge în unele cazuri la oglinzi colorate în nuanţe de roz, bronz, portocaliu etc. ; astfel de tonuri, fiind mai calde, creează o atmosferă specială, cu anumite efecte psihologice.

.

Materialele plastice, de sinteză, introduse în con- strucţii au înnoit limbajul arhitecturii de interior prin alităţile lor de textură şi colorit. Aportul lor cu totul evoluţionar provine, pe de o parte, din proprietăţile izice pe care le posedă, iar pe de alta din aspectul lor atît de variat. Inexistente cu cîteva decenii în urmă, intervenind mai întîi în clădiri în scopuri auxiliare, la piese accesorii, la izolări şi etanşeizări, materialele plastice, foarte uşoare şi economice, rezistente la coroziune, au ajuns să le înlocuiască în multe locuri pe cele naturale obişnuite sau să se combine cu acestea din urmă. Sînt materialele viitorului, la elementele de umplutură, de îmbrăcare, la învelire şi

finisaje, la orice echipament, la mobilier etc.

Datorită însuşirilor lor decorative, materialele plastice au început să fie acceptate şi ca mijloc de expresie estetică, şi pentru execuţia unor opere de artă independente.

Recent, materialele plastice şi-au dovedit de asemenea calităţi structurale. Pretîndu-se la felurite so- luţii statice, piese constructive montate în diferite sisteme înlesnesc generarea de forme neconvenţionale de închidere a spaţiului. Structurile din astfel de materiale sînt solide şi au greutatea foarte redusă. Dar costul lor ridicat şi sensibilitatea lor la temperaturi înalte le limitează, deocamdată, uzul.

Frecvente sînt structurile mixte cu elemente din material plastic în asociaţie cu lemnul, metalul şi betonul, îndeosebi la pavilioane de expoziţii şi la opere de arhitectură minoră (chioşcuri, cabine telefonice, staţii de aşteptare pentru transportul în comun etc.). Pretutindeni se văd standuri de difuzare a presei, gherete de răcoritoare şi fructe, ca şi magazine de artizanat şi altele avînd în cadre metalice plăci colorate de . material plastic la pereţi, iar pe acoperişuri pa- nouri ondulate din material sintetic de diverse nuanţe.

In străinătate, casele-tip în gen de cutie ştanţată din mase plastice au depăşit de mult faza experimentării. Sistemul de cochilie turnată este, pe de altă parte, în mod curent, adoptat pretutindeni la con- fecţionarea blocului sanitar. Numit şi inima apartamentului, acesta din urmă cuprinde bucătăria şi camera de baie - alăturată„ înglobînd în pereţii şi pardoselile respective obiectele sanitare cu conductele lor, totul mulat dintr-o singură bucată.

La pereţii despărţitori, ca şi la faţadele-cortină executate din panouri prefabricate în gen de sandviş din cîteva straturi, produsele plastice intră şi în com- poziţia părţii mijlocii mai

groase, izolante şi în supra- feţele de protecţie şi de finisaj decorativ. Panourile pot fi plane sau cu îndoituri ca acelea produse în cîteva tipuri de Fabrica de Mase plastice din la^i.

Plăci plastice translucide sînt azi preferate la unele plafoane în locul sticlei, ele difuzînd omogen, fără umbre, iluminatul artificial din surse ascunse.

*

Pardoseala atrage privirile participînd la aspectul încăperii deopotrivă cu pereţii şi tavanul. Materialele plastice au devenit nelipsite în compoziţia feluritelo:· plăci, ca şi a covoarelor artficiale, substituindu-se parchetelor de lemn, plăcilor de gresie sau mozaic şi chiar marmurei, deşi se tocesc mai uşor ca acestea din urmă.

Dale semiflexibile şi pardoseli cu suprafaţa continuă din mase plastice cu adaos de pulberi de umplutură (de ciment, cauciuc etc.) se introduc peste tot în locuinţe, la birouri sau în localuri de consum. Ele se impun tot mai mult, căci avantajelor lor practic,• li se adaugă o notă de contemporaneitate, agreată ele toţi, înfrumuseţînd interioarele prin suprafaţa lor rn-tedă, semimată sau lucioasă, în nuanţe de colorit unit, marmurat sau avînd desene geometrice.

Este de observat că sînt cazuri cînd tehnici moderne de fabricaţie servesc, din păcate, să imite cu substanţe noi materialele naturale. Prin imitaţii se încearcă uneori a se reînvia un decor al trecutului, lipsit de meritele autenticităţii, călcîndu-se astfel postulatul sincerităţii, premisă a arhitecturii contemporane.

Materialele plastice îşi aduc pretutindeni contri- buţia lor de modernism şi sub forma de haină subţir" a construcţiilor, de epidermă a suprafeţelor, insufle-

ţind şi îmbogăţind v'zual interioare modeste sau luxoase.

Pojghiţa de protecţie din variate substanţe plastice îmbracă elemente de rezistenţă, despărţituri, tîmplă- rie, parapete de scări, etc., agrementîndu-le aspectul şi' alungînd monotonia rezultată din prefabricare. Ar fi de menţionat în acest sens foile de răşini sintetice

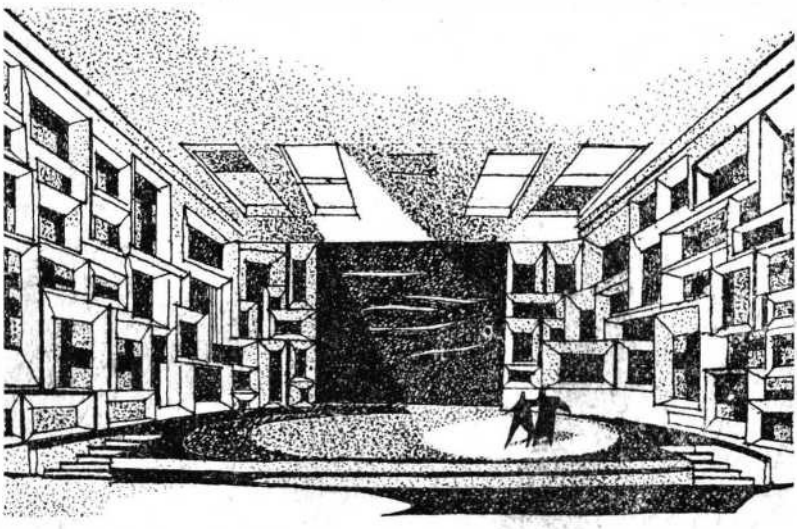

Proiect pentru Sala de spectacole a unei Case de cultură

pe suport textil sau pe hîrtie, înlocuind obişnuitele tapete.

În principiu, e preferabil ca efectele cromatice să provină din materiale colorate în masa lor. Cînd acest lucru nu este posibil, finisarea coloristică umedă (zugrăvelile şi vopsitoria) rămîne o completare indispensabilă. Vopselile de altădată au rămas însă în multe privinţe în urmă faţă de avalanşa de produse ale industriei chimice, în continuă dezvoltare. Superioritatea noilor fabricate, în care uleiurilor li se

substituie solvenţi plastici şi emulsii în apă, nu constă

numa lif.i^ctditatea tonurilor şi varietatea infinită a pigmenţilor sintetici, ci şi în rezistenţa la atingere. la lumina solară, la umiditate a suprafeţelor vopsite, ca şi a zugrăvelilor, de multe ori lavabile.

Alături de alte întreprinderi româneşti, noul Complex uzinal „Policolor" de la Dudeşti-Cioplea fabrică tot felul de substanţe colorante, materiale pentru zugrăvit, emailuri sintetice etc., necesare decora- ţiei arhitecturale, pentru tîmplărie sau mobilier.

Cîteodată, materialul de finisaj superficial are o consistenţă mai mare, introducîndu-se în compoziţie praf de cuarţ, siliciu, azbest sau mica, amestecate cu materii plastice. Produsul mixt pentru zugrăveli numit Plastvar fabricat în Republica Socialistă România este o combinaţie de var şi pigmenţi minerali în emulsie sintetică.

Cînd e vorba de straturi mai groase de aplicat pe beton, pe zidărie sau tencuieli, este folosit cu succes produsul indigen numit Marmoroc. ln acesta, marmura sau alte roci natural colorate, după ce se mă- runţesc, sînt amestecate cu substanţe plastice, interesante efecte vizuale rezultînd şi din granulaţie, şi din diversitatea de nuanţe.

TRANSFORMAREA PERETELUI PRIN CULOARE

In ultimele două decenii, arhitecţii ramam au început şi continuă să folosească policromia din plin şi cu curaj ca modalitate plastică şi ca element animator la toate categoriile de clădiri : blocuri de locuit, edificii social-culturale şi nu mai puţin în construc- ţiile din industrie şi comerţ. Nu este vorba de o modă nouă, trecătoare, ci de reluarea sub altă formă a unor vechi tradiţii. Sînt cunoscute aplicările coloristice din antichitatea egipteană, caldeană şi greacă, apoi cele de la romani şi bizantini, precum şi tonalităţile vii ale ceramicii arabilor, iar din perioadele Renaşterii şi Barocului, policromia obţinută printr-o abundenţă de placaje de marmură.

Actualmente - ţinîndu-se seama, fireşte, de con- diţiile geografice, de climat şi obiceiuri - reînflori- rea generală a culorii compensează în parte simplitatea arhitecturii noi, atenuînd monotonia datorită su- prafeţelor netede, lipsei de profiluri şi de decoraţii în relief. Culoarea, al cărui atribut major e de ordin estC'- tic, poate corecta, individualiza, sublinia şi îmbogăţi formele structurale ; ea introduce o notă de diferen- ţiere între clădiri, izgoneşte monotonia arhitecturii tipizate.

In lumina recentelor cercetări, culoarea s-a dovedit a fi o formă de energie radiantă, putîndu-se determina lungimea radiaţiilor şi

cantitatea emisă. Această energie dă naştere anumitor reacţii senzoriale, produ - cînd repercusiuni mintale şi asociaţii afective. Factor de confort psihofizic, culoarqa aplicată raţional, ştiin- ţific a devenit un element funcţional care nu mai poate fi ignorat. Impletindu-se latura estetică cu aceea practică, există actualmente premisele unei adevărate condiţionări a culorilor arhitecturale, excluzîndu-se empirismul de odinioară.

In lume nu există nimic necolorat. Culoarea este percepută instinctiv, de la distanţă, pe dnd la sesizarea formelor şi a proporţiilor, aşezării sau direc- ţiilor intervine raţionamentul. După cum spunea cîndva pictorul francez Matisse, „culorile pun în mişcare fondul senzual al omului". In realitate, ele au implicaţii mai vaste. Prin focţa sa, culoarea acţionează imediat, deşi efectele ei sînt mai puţin materiale decît senzaţiile olfactive, tactile sau acustice. Ea calmează sau irită, stimulează sau, dimpotrivă, stînjeneşte munca manuală, efortul intelectual, activitatea productivă, creatoare. In acest sens, dincolo de individ, culoarea arhitectonică prezintă interes pentru colectivitate.

Consecinţele igienice, economice şi, în sens mai larg, sociale, adăugate celor de agrement ale culorilor ambiante, au făcut ca, in arhitectură, policromia să depăşească sfera vizuală, artistică. Pe de altă parte, industria chimică a îmbogăţit paleta şi a accentuat acţiunea dinamogenă a culorilor, producînd o gamă nc- sfîrşită de coloranţi sintetici aplicabili în construcţii, de o eficacitate superioară vopselelor cu pigmenţi comuni de origine naturală.

*

Pictorul Fernand Leger scria că „transformarea
zidului prin culoare constituie una dintre

problemele cele mai pasionante ale arhitecturii prezente şi viitoare".

Coloritul acţionează asupra omului în trei feluri, şi anume : pe cale fizfcă, psihică şi prin influenţe mixte.

Efectele fiziologice ale culorii sînt cunoscute de mult. Vechiul simbolism cromatic, aplicat în trecut la multe edificii de seamă, a luat naştere tocmai din influenţa directă senzorială a unor culori cărora li se asocia o anumită semnificaţie.

Făcindu-se experienţe, s-a dovedit că unele specii animale sînt categoric atrase sau îndepărtate de diverse lw:nini colorate. De asemenea, există vietăţi şi plante a căror creştere este influenţată de mediul colorat. Desigur, mai complexă, inriurirea asupra sim- ţurilor omeneşti a fost precizată prin teste cu lumin^ filtrate : lăsindu-se să treacă prin ecrane speciale doar citeva componente ale spectrului solar, se resimt, la · persoanele expuse, atît mirosul, cit şi senzaţiile de gust, pe lingă diferite alte reacţii de natură mai vagă.

Efectele fiziologice ale culorilor sînt puse la con- tribuţie şi în tratamentul unor boli, astfel luînd naş- tere în medicină o ramură numită „cromoterapia". Vindecarea e urmărită prin zugrăveli şi vopsitorii anume alese pentru camerele pacienţilor sau supu- nîndu-i pe aceştia temporar unor lumini colorate. Rezultatele curative par neîndoielnice, independente de autosugestie.

*

Din punct de vedere psihologic (efectele menţio- nate mai sus sînt de ordin fizic}, fiecare culoare produce o rezonanţă sufletească deosebită de a celorlalte. Efectele psihice sînt directe, indirecte şi secundare. Cele directe au caracter obiectiv, similar la majoritatea persoanelor. In acest sens pot fi citate ambianţele cromatice vii sau şterse, vesele sau triste, calde şi reci. In mod obişnuit, tentele pastelate, luminoase provoacă bună dispoziţie, pe cind tonalităţile închise deprimă. Culorile din partea roşie a spectrului dau impresie de căldură, iar cele spre albastru de răcoare. Este vorba, fireşte, doar de o iluzie, şi nu de un fenomen termic, real.

Pe de altă parte, datorită impresiilor psihologice directe, unele culori au darul de a modifica - în aparenţă - dimensiunile arhitecturale, corectînd pe această cale înfăţişarea volumelor închise şi a supra- feţelor respective. Sînt nuanţe ce par că măresc întinderile murale pe care sînt aplicate sau că îndepărtează pereţii şi ridică plafoanele ;

altele, din contra, creează simţământul că le micşorează sau că le apropie. Coloritul bleu-verzui al cupolei interioare de la Circul din capitală măreşte vizual, în înălţime, spa- ţiul închis. In schimb la marele Pavilion circular de expoziţii de lîngă Casa Scînteii, înalt de vreo 50 de metri, nu era nevoie de un artificiu cromatic de acest fel : culoarea cărămizie cu care a fost vopsită cupola pe dinăuntru a fost, aşadar, fericit aleasă.

Tonalităţi diferind de la un perete la altul sau nuanţe albăstrii pe tavan, înşelînd ochiul asupra mărimii încăperilor, erau considerate ca ceva excentric cu cîteva decenii în urmă ; astăzi, astfel de iluzii optice au intrat în practica obişnuită şi aceasta nu numai la clădiri de folosinţă obştească, ci şi în locuinţele modeste. Lungile coridoare ale unor instituţii nu mai fac impresia de tunel nesfîrşit cînd pereţii longitudinali opuşi nu au aceeaşi culoare.

Efectele indirecte ale coloritului arhitectural asupra dispoziţiei sufleteşti sînt mai complexe, oarecum greu de definit. In nota subiectivă ce le caracterizează joacă mai mare rol asociaţiile intelectuale şi emotive, precum şi variaţiile de sensibilitate psihologică decît capacitatea persoanelor de a aprecia valoarea decorativă a unor compoziţii cromatice. Examinarea preferinţelor prin teste se face variind nuanţele alternativ după ora zilei, după anotimp şi după starea de spirit momentană a celor supuşi experimentării.

Efectele cromatice mixte psiho-fiziologice, obţinute prin combinaţii de culoare şi lumină, depind în bună parte de natura şi intensitatea acesteia din urmă. Studiul respectiv se face asupra unor suprafeţe vopsite luminate de surse variabile prin dozarea razelor solare şi prin felurite mijloace de iluminat artificial, acordîndu-se o atenţie specială chestiunii luminozi- tăţii şi strălucirii.

*

Criteriile ştiinţifice au început să aibă acces şi în coloritul picturilor nu numai în cel arhitectonic. La fresce, ca şi în tablourile de şevalet figurative sau abstracţioniste, culoarea nu are o existenţă proprie, autonomă, ci este legată de forme, de compoziţie. In

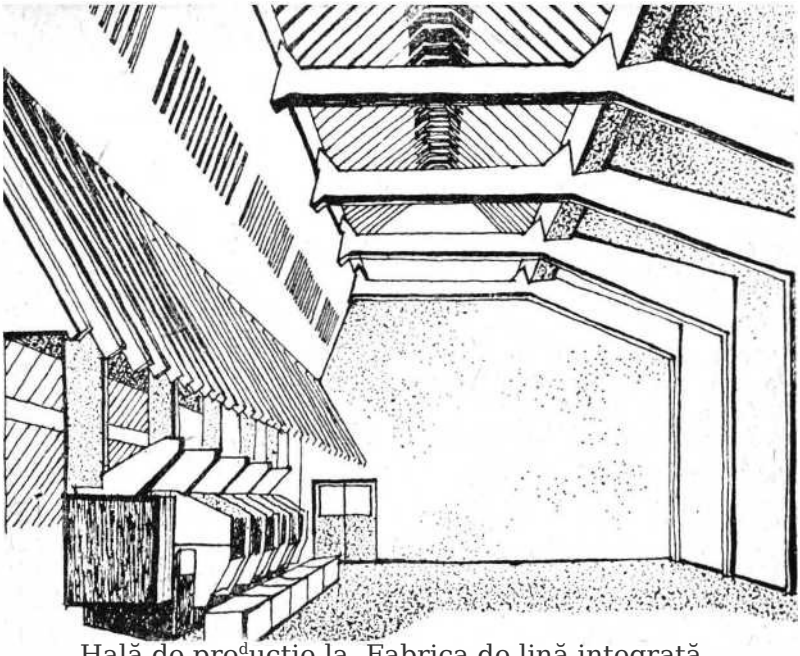

Hală de pro[d]ucţie la .Fabrica de lină integrată., Constanţa

trecut, uzul culorilor în pictură se baza pe cunoştinţe empirice, pe ucenicia de atelier, beneficia de studiul lucrărilor marilor maeştri. Acum date teoretice şi ino- vaţiile din domeniul fabricaţiei de noi substanţe colorante completează intuiţia artistică. Exprimarea adîncimii compoziţiei, estompîndu-se tonurile după vechea tradiţie, este tot mai rar respectată în pictura modernă. Capacitatea nuanţelor albăstrii de a sugera depărtarea sau folosirea culorilor calde în primele planuri, de pildă, şi în general legile uzuale referitoare la raporturile dintre culori şi spaţiu nu mai sînt considerate ca imuabile. In arta reprezentării plastice au intervenit alte idei în le[a:]ătură cu percepţia vizuală . şi relaţia tonurilor.

Criticul nord-american de artă, decedat acum cîţiva ani, Bernard Berenson atribuia culorilor din pictură o influenţă organică, ele provocînd senzaţii de bună sau rea dispoziţie corporală,

după cum presupunea că formele din tablouri au o valoare tactilă

şi compoziţiile plastice spaţiale, una respiratorie. Ar fi, poate, interesant de urmărit astfel de corespon- denţe şi în estetica arhitectonică.

ln pictură, deosebirile tonale sensibile, contrastele definite, puternice înviorează spiritul ; tranziţiile gradate sugerează calm, sînt odihnitoare. Vioiciunea tentelor picturale, prospeţimea acestora, cu luminozitatea şi strălucirea lor, factori determinanţi în influ- enţa lor senzorială şi psihică, se pierd cu vremea ; la tablourile vechi, culorile sînt adesea alterate, îm- bîcsite, murdărite de praf şi fum. Patina timpului valorifică edificiile, dar nu pictura căreia îi dă un aspect tern, întunecat, apreciat în mod greşit de unii ca mărind valoarea artistică a lucrării.

La vitrouri, cernîndu-se prin culorile transparente sau translucide ale sticlei, lumina le amplifică eficacitatea psihologică. Tot aşa pe scenă, proiectoarele cu lumini colorate impresionează direct pe spectatori, le facilitează participarea la acţiunea dramatică mai lesne decît nuanţele decorurilor şi ale recuzitei. De unde scenografia clasică se baza pe pictarea decorului, acum prevalează tonalităţile schimbătoare, mişcă- toare, provenind din surse ascunse şi acţionînd asupra publicului pe calea mai directă a simţurilor. Fasciculele de lumină violetă exprimă simplist fiorul tragediei, ten^unea momentelor culminante, tristeţea, desperarea ; roşul proiectat aduce cu sine o notă exal- tantă, de agitaţie, pe cînd printr-un val de lumină verde e creată o atmosferă de linişte ; cit despre nuanţa de galben, ea produce veselie în scenele comice. Pe de altă parte, decorurile la care se folosesc vopseli cu pigmenţi luminiscenţi activaţi prin lumină ultravioletă constituie o inovaţie răspîndită pretutindeni, completînd cu o notă feerică potenţialităţile psihologice ale coloritului teatral.

Cinematografia, de asemenea, face larg uz de ca- lităţile emoţionale ale culorilor, de

capacitatea lor de sugestie imediată. Tonalitatea generală a peliculei, luminozitatea sau coloritul întunecat, paleta vie sau ştearsă, . precum şi predominanţa anumitor tonuri sînt modalităţi expresive de mare eficienţă psihologică în film. Interpretarea coloristică a scenariului, dozarea nuanţelor "(obţinută prin filtre speciale) spre a se exprima anumite idei sau sentimente îmbogăţesc posi- bilităţile de redare a stării sufleteşti a personajelor. Efecte cromatice pot intensifica dramatismul unor sec- venţe sau accentua nota optimistă urmărită.

Jongleria de culori şi lumini de la spectacole este aptă de a sugera indicaţii interesante şi la punerea în valoare a anumitor săli publice.

*

Dacă în pictură, pe scenă sau la cinema, efectul culorilor este momentan, nu acelaşi lucru se petrece în arhitectura de interior. Aici calităţile lor energetice şi psihologice acţionează vreme îndelungată, dobîn- dind valori mai precise prin acumulare. Aşadar, aşa- numita „dinamică a culorilor" nu mai poate fi ignorată la finisarea încăperilor şi, mai ales, cînd se amenajează locul de muncă.

In nenumărate ateliere şi hale industriale din ţară, simpla spoială, cenuşiul obişnuit şi culorile şterse, cu monotonia lor deprimantă, atmosfera sumbră, moho- rîtă tind să rămînă o amintire a trecutului. Pentru confortul, igiena şi eficienţa muncii se introduce peste tot o policromie funcţională. Pereţii, plafoanele, pardoseala şi tîmplăria capătă acum nuanţe variate şi plăcute. In general tonurile calde favorizează activitatea. Culori vii se folosesc la vopsitul maşinilor, utilajului, sculelor şi instalaţiilor. Rezultă astfel mai bune condiţii vizuale, e micşorată încordarea muncitorilor. Atenuîndu-li-se oboseala nervoasă, lucrul devine mai puţin penibil sau periculos, sînt împuţinate absenteismul şi accidentele, se reduc erorile de fabricaţie, re^ buturile şi deşeurtle.

Stimularea productivităţii şi creşterea securităţii muncii printr-un mediu coloristic raţional au fost pretutindeni confirmate prin statistici. Deşi mai greu de evaluat, foloasele înregistrate în moralul lucrătorilor nu sînt mai puţin evidente.

Nuanţele optime se aleg pe baza încercărilor făcute în staţii speciale de experimentare, ţinîndu-se seama în primul rînd de procesul tehnologic şi de natura pieselor fabricate. In afară de rare excepţii,

igiena văzului şi economia la iluminatul electric dictează zugrăveli şi pardoseli deschise. Acolo unde sint confec- ţionate obiecte colorate se recurge la tonuri complementare pentru pereţi şi tavane. Acestea din urmă cer totuşi nuanţe închise cînd e vorba de a pune în relief produse lucioase şi a se uşura manipularea acestora.

Vîrsta şi sexul celor ce lucrează sînt alte criterii de luat în consideraţie. S-a constatat, de pildă, că bărbaţilor le convin, în sălile de producţie, mai degrabă nuanţe dominante bătînd în albastru, pe cînd muncitoarele se simt bine într-o ambianţă roz.

Pentru maşini, experţii recomandă drept culori de bază : bleu, verde, galben şi alb. Părţile lor mişcă- toare, periculoase urmează a fi vopsite în roşu sau portocaliu, iar cele tăioase îşi păstrează luciul metalic, natural.

Destinderea în sălile de odihnă ale uzinelor, în cantine, ca şi în cluburile anexate, beneficiază, de asemenea, de o atmosferă cromatică potrivită, fireşte diferind de aceea a atelierelor. In noua arhitectură industrială din ţară se dă culorii importanţa cuvenită. Astfel, spre a nu cita decît un exemplu, la Combinatul siderurgic Galaţi, pentru finisajele interioare şi exterioare, a fost făcut un studiu cromatic special, amănunţit, cu propuneri de culori pentru pereţii, tavanele şi pardoselile halelor de producţie, ca şi pentru faţa- dele diferitelor corpuri clădite.

Cit despre birourile moderne, fie ele administrative sau tehnice, anumite nuanţe măresc randamntul muncii intelectuale

desfăşurate acolo. Tot aşa, în în- văţămînt, activitatea cerebrală se resimte de modul cum sînt zugrăvite şi vopsite sălile de cursuri, de conferinţe sau bibliotecile. Unele nuanţe stimulează capacitatea de asimilare a cunoştinţelor ; altele afe c- tează memoria sau raţionamentul, întîrziind oboseala. Nuanţele albăstrii şi verzui predispun la atenţie şi sus- ţin disciplina studiului. Sînt în general de evitat su- prafeţele albe sau negre, dar mai ales cafeniul, mUlt folosit în trecut Ja vopsirea lemnăriei, fiind dovedit că această culoare stînjeneşte efortul intelectual.

In spitale, policlinici şi dispensare s-a Penunţat treptat la albul monoton din interioare, de care se lega înainte un simţămînt de nelinişte la bolnavi. Această stare psihică se atenuează prin nuanţe pastelate, delicate, care reconfortează moralul pacienţilor, favorizîndu-le optimismul. Ambianţa policromă este, aşadar, nelipsită azi la toate noile unităţi sanitare ridicate în Republica Socialistă România, ca şi la rea- menajarea celor existente, dindu-se o atenţie specială secţiilor de psihiatrie, unde un colorit potrivit · studiat îşi dovedeşte în plus virtuţi curative.

*

Calităţile funcţionale ale culorii găsesc fireşte aplicare şi în locuinţe. Ţinîndu-se seama de predilecţiile locatarilor, de sensibilitatea lor estetică, alegerea nu- anţelor din apartamente nu mai poate fi lăsată la în- tîmplare. Incăperile expuse spre nord necesită, de pildă, zugrăveli în tonuri calde, pe cînd, dimpotrivă, la camere cu orientare sudică sînt indicate nuanţe reci. In primul rînd trebuie însă luat în considerare microclimatul regiunii. Bucătăria de un alb anonim, impersonal, simbolizînd curăţenia, aparţine ideilor depăşite : şi ea este acum invadată de culoare. Nu numai zugrăveala, vopsitoria uşilor şi a ferestrelor, dar şi mobilie-

rul; utilajul şi vasele, pînă şi cîrpele de şters variat colorate creează un mediu m;;ii îmbietor, mai vesel pentru gospodină.

Coloranţii sintetici încorporaţi în materialele plastice servind la confecţionarea echipamentului casnic, precum şi la finisajul şi mobilierul localurilor publice au extins gama posibilităţilor coloristice de a agrementa viaţa de toate zilele.

La sediile social-culturale, politice-administrative, la dotările sportive, precum şi în localurile de tot felul (baruri, restaurante, săli de dans, îil sălile de spectacole sau de club) se obţine prin policromie o atmosferă potrivită destinaţiei, armonizîndu-se culorile zu-

grăvelii cu nuanţa lambriurilor, mobilierului, tapiţe- riei etc. Cîteodată materialele de finisaj interior se caracterizează prin vioiciunea tonalităţii. In acest sens, apare foarte reuşit placajul de ceramică albastră, carr' îmbracă estrada de la Sala mică de concerte a Palatului Republicii Socialiste România. Catifeaua verde tapisînd în întregime pereţii marii săli anexate ace- luiaşi edificiu are, în schimb, un ton mai potolit. Furnirul roşiatic face ca sala U.G.S.R. din strada Lipscani să apară întreagă ca o cutie de lemn preţios. De nuanţă mai deschisă, dar foarte plăcută este interiorul de culoarea tutunului de la Cinematograful „Luceafărul" din faţa Spitalului Colţea din capitală.

La amenajarea sălilor publice şi chiar în locuinţe, nuanţele pot fi acum combinate just şi armonizate în mod oarecum ştiinţific. Deşi nu s-a ajuns la acorduri atît de definite ca în muzică, anumite principii rezultînd din recente cercetări cromopsihologice alcătuiesc un îndreptar la îndemîna arhitecţilor şi decoratorilor, fără, firește, ca acest mijloc ajutător să se substituie gustului, experienţei lor vizuale, con- cepţiei lor artistice.

Sala mică de concerte din Palatul R.S.R.

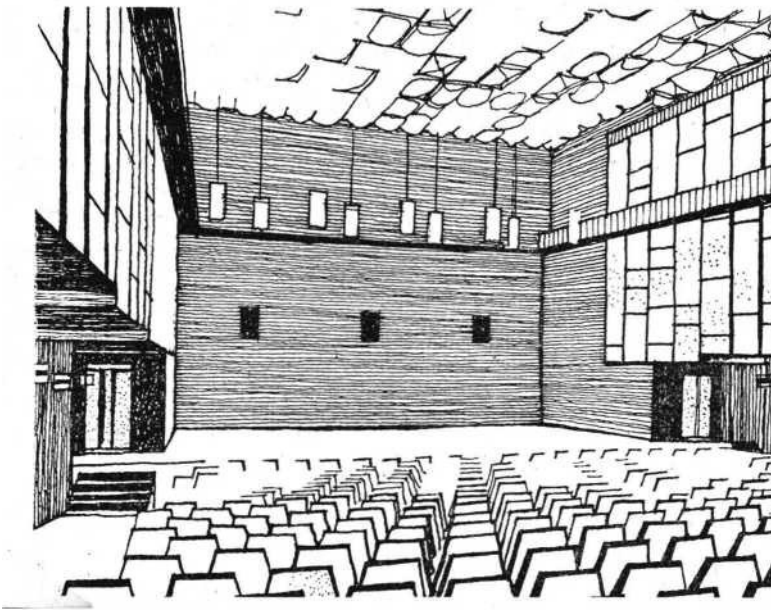

Pentru a se exclude distonări la amena] ări interioare au fost puse la punct anumite sisteme de armonizare. Astfel, în străinătate s-au stabilit Coduri de coordonare a nuanţelor, pe baza unui număr redus de culori fundamentale. La această normare au aderat numeroase uzine de mobilier, de tapete, covoare, perdele etc., iar fabricatele respective poartă ataşate un tichet pentru identificarea culorii-standard căreia aparţin. Cumpărătorii de accesorii casnice şi decora-· tive pot de asemenea consulta dicţionare şi manuale de culori, precum şi aşa-numite indexuri de armonizare, unele dintre acestea din urmă posedînd selectoare automate. Cit priveşte . analizatorul electronic al culorilor, aparat mai complicat, el este rezervat spe- cialiştilor.

Ca factor arhitectonic, culoarea este utilizată în trei moduri principale : prin straturi subţiri aplicate pe suprafeţe (zugrăveli şi vopsitorii), prin prezenţa ei naturală în unele materiale sau introducînd-o sub formă de pigmenţi în masa produselor artificiale şi sintetice. Pe lingă aceasta, în arhitectura contemporană capătă o însemnătate crescîndă combinaţia dP. culoare şi lumină. Geamuri uşor colorate pot corecta calitatea luminii solare, pe cînd numeroase alte mijloace accesorii sînt la dispoziţie spre a se spori eficacitatea coloristică în interioarele iluminate artificial.

Forţa vie a culorii e mărită, amestecîndu-se în vopsea pulberi fluorescente ; unele dintre acestea strălucesc în întuneric, fiind activate prin surse ascunse de raze ultraviolete, dar există şi altele sensibile la lumina zilei. Astfel de substanţe luminiscente nu se înglobează numai în zugrăveli, în vopsitorie şi în pk- tura frescelor, ci şi în coloranţii fibrelor textile naturale sau sintetice folosite în tapiţerie. Draperiile unor localuri publice, de pildă, par ţesute din lumină, în- cîntînd privirile, creînd o atmosferă binevenită pentru relaxare.

In viitorul apropiat se va trăi într-o lume tot mai policromă, folosindu-se multiplele efecte ale coloritului funcţional îmbinate cu acelea de ordin decorativ dintotdeauna.

MOBILIERUL TREBUIE SA SERVEASCA, NU NUMAI SA FIE PRIVIT

Orice interior prezintă o complexitate de imagini vizuale : elemente ale structurii asociate cu altele funcţionale sau decorative, mobilier şi diferite obiecte alăturate, suprapuse optic în încăpere, de cele mai multe ori neordonat. Cazul unei înfăţişări omogene, cu concordanţă între mobilă, liniile şi finisajul arhitecturii se întîlnesc mai rar. Preocupări de coeziune plastică, bazate pe elemente special studiate conform principiilor proximităţii, similarităţii sau contrastelor, amenajări alcătuind adevărate compoziţii de ansamblu sînt restrînse la anumite edificii şi localuri publice.

După cum se consideră de mult că uneltele au fost iniţial, în zorii civilizaţiei, nişte prelungiri ale mîinii, Lewis Mumford a emis în mod asemănător ideea că adăpostul ar constitui un fel de extindere a pielii umane. ln adăpostul de azi, mobilierul şi accesoriile prezintă o confruntare acută între tehnologie şi agrement.

lnăuntrul clădirilor, „factorul om" iese la iveală mai degrabă decît în exteriorul lor. ln prezent, un consum ridicat de energie caracterizează o existenţă cotidiană grăbită, mai mecanică, mai complicată dacă nu mai profundă ca înainte. După cum scria Le Corbusier, ritmul actual de viaţă desfiinţează obiceiuri statornicite de veacuri, creînd altele noi (Maniere de penser l'urbanisme).

In arta de a trăi igienic, echilibrat, o parte însemnată în muncă şi relaxare revine mobilei contemporane. Aceasta, la fel ca şi noile instrumente de lucru; insinuîndu-se în gesturile devenite maşinale, ca şi reflexele fiecăruia, influenţează cadenţa acţiunilor omului, intervine în felul său

de comportare, după cum mobilierul şi utilajul de altădată răsfrîngeau tihna patriarhală ce domnea pretutindeni.

Ca modernitate a amenajării, multe instituţii şi localuri publice de orice categorie au luat-o, desigur, înaintea locuinţelor. Totuşi, de cînd ştiinţa se ocupă de modul ei de funcţionare, şi locuinţa a suferit o mutaţie corespunzînd condiţiilor fizice şi psihologice schimbate. Aplicîndu-se noile invenţii, s-au stabilit în interior premisele unei microambianţe inedite. Unele dintre elementele ei se dovedesc a fi propice muncii acasă, altele facilitează odihna mintală în completarea celei biologice, de recuperare a puterilor.

Imbogăţirea tehnică a casei, pe lîngă că aduce cu sine confort şi eficienţă, are o însemnătate vizuală care nu trebuie subestimată. Arhitectul italian Gio Ponti declara recent, la inaugurarea unei expoziţii in- ternaţionale de arte menajere, că „mobilierul serveşte spre a fi utilizat, dar şi spre a fi privit".

In toate epocile, mobila a purtat amprenta raportului dintre om şi mediu, a situaţiei economice, a felului de trai, a climei locale, ca şi a stadiului tehnic al vremii. Pe lingă implicaţiile sale sociale, amenajarea clădirilor exprimă şi un moment de cultură, fiind influenţată de curente artistice, care, dacă au fluctuat rar m trecut, se schimbă destul de des în timpurile noi.

*

Piesele de mobilier, condiţionate actualmente mai mult ca oricînd de anatomia umană, trebuie să corespundă destinaţiei, formei şi dimensiunilor încăperilor pe care le ocupă. Intr-adevăr, mobila nu constituie o entitate autonomă, ci depinde de spaţiul la dispoziţie.

Distrugerile celui de-al doilea război mondial şi creşterea populaţiei au făcut ca spaţiul locuibil să fie pretutindeni economisit. In ţară, din nevoia de a se satisface în mai mare măsură cererile, prin

H.C.M. nr. 1650 din 29 iulie 1968, s-au stabilit patru noi categorii de locuinţe realizate din fondurile de stat. Cu acest prilej au fost diferenţiate suprafaţa, confortul, dotarea, ca şi finisajul interior. Micşorîndu-se numărul şi mărimea camerelor, obişnuitele garnituri de mobilier din comerţ nu-şi mai găsesc folosinţa la astfel de apartamente. Ca atare s-au studiat alte tipuri de mobilă, punîndu-se acentul pe piese cit mai reduse ca volum, unele rabatabile sau pliante, recurgîndu-se şi la scaune, care se pot strînge şi depozita unele peste altele în aşa fel ca să rămînă şi locul de mişcare necesar.

Respectînd armonia cu arhitectura, simplitatea tipică a mobilei contemporane a fost obţinută esen- ţializîndu-i-se formele : printr-un proces de epurare s-au eliminat vechile adău,giri ornamentale, su prafe- ţele netede păstrînd integritatea materialului folosit.

La amenajările interioare moderne îşi găseşte o aplicare concretă, practică ceea ce gîndea Brâncuşi în privinţa operelor plastice, şi anume că „simplitatea nu este un scop în artă, dar se ajunqe la simplitate fără voie, apropiindu-ne de esenţa reală a lucrurilor".

Ca trăsături predominante, mobila tinde acum mai degrabă către orizontalitate, cu consecinţe în înfăţi- şarea încăperilor. Piesele joase şi lungi ridică aparent plafonul camerelor, avantajează vizual cubajul lor redus, creînd o senzaţie de spaţiozitate, pe cînd mobilierul înalt, masiv, sculptural dinainte dădea naştere nu rareori unui simţămînt de apăsare.

Ar fi de reamintit că, în lunga evoluţie a civilizaţiei, la mobilier n-a existat noţiunea de modă trecătoare : acelaşi tip de mobilă se menţinea veacuri de-a rîndul sau suferea puţine modificări. Ritmul schimbărilor s-a accelerat însă în vremea modernă, mai cu seamă în secolul al XX-lea înregistrîndu-se o serie neîntreruptă de înnoiri.

După primul război mondial a apărut în cîteva

ţări mobila raţională. Era vorba de o adevărată revo- luţie în modul de a închipui obiectele uzuale, scăpate de îngrădirile tradiţiei, libere de orice idee preconceputǎ.

Pieselor inedite proiectate în Germania, la Institutul Bauhaus, le-a urmat mobila prezentată de Le Corbusier la Pavilionul revistei „Esprit nouveau" de la Expoziţia internaţională de artă decorativă din Paris din 1927, inovaţiile în mobilier răspîndindu-se apoi pretutindeni.

După mobila statică, de o geometrie angulară, nesimetrică, după faza jocului de cuburi, cînd linia dreaptă triumfase asupra curbelor, s-a revenit mai tîrziu la rotunjimi, la forme mai puţin dure. Actualmente, în căutarea unui stil. preciziei i se adaugă suplete şi modelaj, o tendinţă dinamică, o notă de umanizare.

Nepretîndu-se unor formule fixe, rigide, mobilă nouă ia mereu alte aspecte, deşi nu în acelaşi ritm ca tipurile de automobile sau ca moda vestimentară. Piese inedite apar adesea în ţară, ca şi în străinătate ca urmare a unor studii şi cercetări în legătură cu posibilităţile materialelor noi şi datorită perfecţionărilor în tehnica de execuţie.

Totuşi, tendinţa de inovare la amenajarea interioarelor este relativ frînată de faptul că mulţi oameni se dezbară greu de idei moştenite. Neţinînd seama de evoluţia necesităţilor domestice, de premisa că viaţa se cere trăită cu timpul ei, într-un cadru contemporan şi nu anacronic, unii rezistă, în anumite privinţe, progresului. Aceasta explică preferinţele ce mai persistă pentru mobila convenţională, imitată servil după aceea de epocă, de care lumea rămîne ataşată din punct de vedere sentimental, emotiv.

Pretutindeni, în apartamentele proiectate după normele şi criteriile cele mai moderne, numeroşi sînt aceia care, cu idei roma,:itice şi

gust neselectiv, pun mobile de mult depăşite ' şi de timp şi ca funcţie, dar considerate simbol de prestigiu, alături de altele de factură cu totul nouă.

Din contrastul dintre trecut şi prezent rezultă o nepotrivire plastică dăunătoare impresiei de unitate. Valoarea vizuală a omogenităţii de ansamblu, a con- cordanţei de stil nu este apreciată cum se cuvine.

Pe de altă parte, dacă în princ1pm, în arhitectură, la soluţionarea de teme universale se poate năzui spre forme autohtone proprii, preconizîndu-se, la anumite clădiri, o întoarcere la spiritul tradiţiei, lucrul apare mai dificil cînd este vorba de mobilier. Cu toate greu- tăţile la imprimarea unui specific românesc, sînt fabrici din ţară care, în scopul de a-şi mări sortimen- . tul, îşi îndreaptă atenţia şi în această direcţie. Astftel, Fabrica de mobilă din Bacău a anunţat la un moment dat că lansează o garnitură de hol în stil naţional.

*

Prima condiţie impusă noilor tipuri de mobilier pentru . locuinţe sau birouri, precum şi la conceperea utilajului accesoriu, este relaţia instrumentală obiect- om. Pierzîndu-şi prioritatea existentă în trecut, efectul decorativ rămîne subordonat aşadar raţiunilor de comoditate, de cruţare a oboselii, de înlesnire a odihnei.

Prin studiul unor variaţii pe teme dintotdeauna, dar reluate cu noi criterii, efecte estetice inedite reies din perfecţionări tehnice, din ingeniozităţi în folosirea materialului, dintr-un finisaj deosebit sau din combinaţii cromatice variate. O apevărată invenţie cer numai funcţiile inexistente anterior. Totuşi nu sînt excluse inovări .radicale nici la piese de mobilier servind unei tematici milenare.

Confortul şederii rămîne de mare importanţă, o bună parte a activităţilor omeneşti avînd loc în postură statică. De aici interesul acordat formei scaunelor, fotoliilor şi canapelelor astăzi studiate pe baze an- tropometrice. Un exemplu interesant îl constituie fotoliul scoică, în mare favoare, universal răspîndit, frapant prin aerul său de modernism acut, practic prin formele sale învăluitoare, confortabile.

Mai revoluţionare încă sînt fotoliile pneumatice. Acestea, croite din foi de material plastic, se umflă injectîndu-se în interior . un amestec gazos sub presiune, luînd astfel forma concepută de arhitectul devenit sculptor. Dezumflate, ele pot fi transportate în- tr-o valiză.

Cît despre mobilierul înzidit, încorporat struc-

turii, el condamnă la nefiinţă dulapuri tradiţionale, biblioteci, bufete etc. Fonnînd pereţi despărţitori, încastrarea murală a mobilei afectează însăşi forma încăperilor, reducînd din suprafaţa necesară. In această direcţie s-a mers şi mai departe, concepîndu-se chiar pereţi echipaţi susceptibili de deplasare, alunecînd în întregimea lor, schimbîndu-se astfel, după voie, distri- buţia iniţială a locuinţei, ca, de exemplu, la nişte blo-· euri experimentale executate la Bacău, în Ansamblul de locuit din Parcul Libertăţii. Mărindu-se sau mic- şorîndu-se camera de zi sau dormitoarele, astfel de locuinţe cu împărţeala flexibilă, elastică alcătuiesc un pas înainte spre mobilitatea arhitecturii în general, preconizată de către unii proiectanţi de avangardă.

In organizarea confortabilă a vieţii cotidiene, dulapurile în zid uşurează curăţenia, nemaiexistînd spa- ţiul dinapoia şi dedesubtul mobilei obişnuite. Vizual, ele evită întreruperile create de piesele de mobilier adosate pereţilor ; dispare, de asemenea, şi neregula- ritatea suprafeţelor aparente din pardoseală. Rezultă o impresie de calm, odihnitoare pentru ochi, în contrast cu senzaţia de dezordine sau de îngrămădire înregistrată în trecut.

*

Unii atribuie standardizării pierderea individuali- tăţii interioarelor moderne. Dar ei scapă din vedere că şi mobilierul de stil, repetat înainte pe cale artizanală, produs apoi în mari cantităţi în uzine, era stereotip. W. Gropius arată că „standardizarea nu este o piedică în dezvoltarea civilizaţiei, ci, dimpotrivă, unul dintre atributele ei imediate. Repetarea aceloraşi lucruri pentru aceleaşi scopuri exercită o influenţă stabilizatoare şi civilizatoare asupra minţii umane" (The new architecture and the Bauhaus). In cartea sa Scape of total architecture, vorbind despre nevoia socială a tipizării, el consideră concepţia de standard ca „un titlu cultural de onoare".

Necesităţilor-tip, cum le numea Le Corbusier,

urmează să le corespundă obiecte-tip, bazate pe legile funcţiei şi ale econom1e1. In prezent, la soluţionarea plastică a pieselor de utilaj domestic se pune accentul pe caracterul echilibrat al formelor, pe proporţii, pe silueta expresivă. Lăsîndu-se volumele cît mai pure, au precădere : sensul funcţional, sugerarea eficaci- tăţii, maxima precizie a detaliilor. Rigoarea formală cauzată de simplitatea volumetrică e compensată prin culoare şi îndeosebi prin fineţea execuţiei. Cît despre uniformitatea de aspect, ea se atenuează în anumită măsură, înmulţindu-se variantele aceluiaşi prototip.

Actualmente nu este vorba doar de o modă care, dusă pînă la ultimele ei consecinţe, face să dispară decoraţia în relief. Concepţia mobilei ca un obiect de artă este depăşită. Raţiunea sa fiind de a servi, func- ţia mobilierului nu tr^buie în nici un caz sacrificată aparenţei. La aceasta se adaugă, din punct de vederl' practic, faptul că, produs de maşină, ornamentul complică procesul tehnologic. Pe de altă parte, contează mult şi uşurinţa de curăţire a suprafeţelor netede.

In faza iniţială a uzinării în serie a mobilei şi a obiectelor de uz casnic, preocupările estetice au avut un punct de plecare greşit. Reproducîndu-se prin sisteme mecanice motive decorative din diverse stiluri, se ajunsese, de pildă, la aberaţia unor ornamente flo- reale sau alegorice turnate în metal sau executate din carton presat. Revoluţia industrială era însă sortită, cum s-a văzut mai tîrziu, să producă lucruri de o eficacitate vizuală cu totul proprie.

La modernizarea echipamentului casei, expresivitatea derivă în bună parte din tehnologia confecţio- nării. Aşa cum scria Herbert Read în introducerea cărţii sale Art and industry, „adevărata problemă nu este de a se adapta producţia de maşină la normele estetice ale artizanatului, ci de a se elabora noi norme estetice pentru noile metode de producţie".

Estetica industrială cunoaşte o perioadă fertilă, este pretutindeni în mare avînt. In ţară, comisiile speciale de avizare din cadrul cîtorva ministere, veri- ficînd calitatea fiecărui obiect de uz curent, acordă

Salon într-o locuinţă de modă veche

cea mai mare atenţie înfăţişării prototipU:rnor prezentate de fabrici.

Materialele noi şi elementele semifal;:>ricate folosite la mobilierul contemporan - considerat de unii comun şi neartistic - nu implică o monotonie seacă, nu exclud posibilităţi de diversificare. In trecut, un obiecţ er^ cu atît mai preţuit cu cît se executa mai greu ; contau în primul rînd îndemînarea manuală, abilitatea, virtuozitatea personală a meşteşugarului versat. Astfel de criterii de apreciere s-au demodat de cînd, peste tot,, lucrul migălos de mînă e înlocuit prin maşini.

Resursele noilor materiale şi tehnici sînt apte de a mijloci între finalitate şi formă : piese de mobilă şi obiecte curente, revalorizate expresiv pot conferi am- bianţei intime a locuinţei, ca şi aceleia mai vaste a localurilor destinate colectivităţii, un nou sens psihologic, indicînd

pînă la un punct gradul actual de cultură.

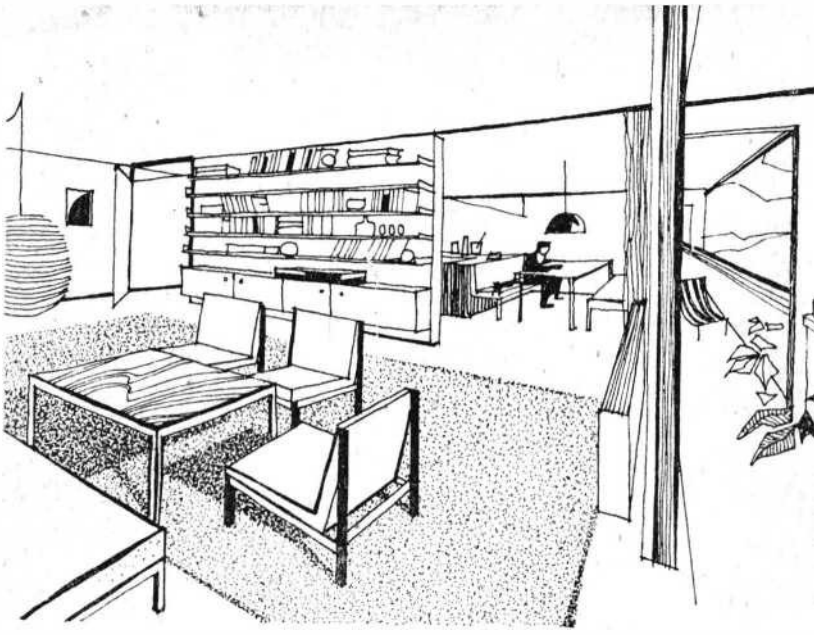

·La finele se<..olului trecut şi începuturile celui prezent, mobilierul întrunea neajunsul unor dimensiuni prea mari cu lipsa de com,oditate; iar aspectul sculptural adesea greoi era îmbinat cu dificultatea între- ţinerii. Corform gustului de atunci, tendinţa de împodobire excesivă caracteriza atît interioarele de lux, cît şi pe. cele mode,ste care încercau să le imite. Dimpotrivă, mobila actuală cuprinzînd piese puţine, strict dimensionate şi avînd la bază standardizarea unor tipuri caracterizate prin logică funcţională şi constructivă, urmăreşte să corespundă cît mai bine scopului celor ce le folosesc.

In · locuinţe, pentru mobila adosată la perete, e preferată aceea compusă din elemente care - datorită dimensiunilor modulare - pot fi grupate după voie şi schimbate între ele, formînd cîteva combinaţii. Acest mobilier multifuncţional, pe lîngă avantajele practice evidente, oferă . şi o varietate de aspect. Ca pildă de maleabilitate,

rezultînd din feluritele modali- tăţi de asam^lare, e de citat peretele-bibliotecă. Este

un complex autentic modern cu elementele sale (po- liţe, sertare şi corpuri închise) susţinute ele bare verticale de lemn sau metal, alteori fixate prin alăturare şi suprapunere. Industria din ţară produce cîteva tipuri de astfel de mobilier, alcătuind ceea ce se nu- meşte un perete activ. Participînd la decorul intern, el cuprinde părţi închise, destinate depozitării de îmbrăcăminte sau de obiecte menajere, precum şi rafturi libere spre a se pune în valoare cărţi, hibelouri etc.

Diferenţa de compartimentare la mobila combinată merge şi mai departe cînd ea are şi părţi rabatabile. De exemplu, pentru echiparea garsonierelor, fabricile româneşti pun la dispoziţie tipuri de dulap-bibliotecă- pat-masă dintr-o singură bucată. o mobilă cu atîtea utilizări necesită piese rabatabile în uşi, precum şi în adîncimea ei (ar fi de amintit că mobilier articulat pentru economisirea de spaţiu există din cele mai vechi timpuri : un pat pliant de lemn a fost găsit şi în mormîntul lui Tutankamon din Valea Regilor, la Luxor, în Egipt).

Apartamentele au fost întotdeauna şi sînt încă în majoritatea cazurilor oferite locatarilor ca un adăpost gol, unde ei îşi aduc cele necesare gospodăriei. Dar pe alocuri proiectanţii se preocupă de o dotare mai completă. Pe lîngă dulapurile în zid, devenite ceva comun peste tot, se insistă şi asupra elementelor active ale locuinţei, asupra utilajului fix, servind la curăţit şi întreţinere, la prepararea mîncării, la spălat etc.

Astfel, în străinătate se întîlneşte tot mai des bucătăria echipată în întregime de constructori cu aparate electro-mecanice şi termice grupate t:onform cu succesiunea normală a operaţiilor culinare : pregătirea alimentelor, gătitul lor la foc şi curăţirea vaselor. Primează tendinţa de a se combina diferitele aparate într-o singură unitate, acţionînd ca o piesă complexă în locul frigiderului, spălătorului de vase şi maşinii de

gătit, concepute şi amplasate, de obicei, separat. Fi- reşte, acest gen de bucătărie bine organizată ca tehnică a muncii este, deocamdată, o dotare relativ scumpă. Dar prin uzinarea în serie costul aparaturii combinate e în descreştere.

La camerele de baie, prefabricarea spaţială a început mai de mult. In diferite ţări se furnizează în mod curent, la preţuri accesibile, încăperi cuprinzîncl toate obiectele sanitare fasonate dintr-o bucată şi fă- cînd corp cu pereţii finisaţi în care se găsesc îngropate conductele respective.

*

Luîndu-se în considerare campania de construcţii de hoteluri, de moteluri şi cabane, cerute de progresul turismului din ţară, se fac studii speciale pentru mobilarea lor. Spaţiul atît de riguros calculat face ca în camerele de hotel să nu convină garniturile obiş- nuite de dormitor. La noua aripă a Hotelului „Carpaţi" din Braşov, mobila cam masivă s-a dovedit a fi deza- vantajoasă. In locul unor piese greoaie e nevoie de o mobilă cît mai simplă, susceptibilă de a crea o impresie de spaţiozitate. Bune rezultate dau în această privinţă piese combinate cum este aceea compusă din toaletă, masă de scris şi portbagaj de la Hotelul „Ceahlăul" din Piatra Neamţ.

Lemnul rămîne, după milenii de întrebuinţare, materialul de predilecţie pentru producţia de mobile, dar în tehnica folosirii sale au intervenit nenumărate perfecţionări. După cunoscutele sisteme de îndoire, după apariţia de noi tipuri de placaje, se generalizează în uzinele de mobilier procedee ca : laminarea, mularea, matriţarea şi alte operaţii în care lemnul intră în combinaţie cu substanţe plastice.

La unele categorii de mobilă, lemnul este acum serios concurat de metale. Dar acestea sînt cu totul altfel utilizate decît în maniera de multe ori improprie de altă dată.

Mobilierul metalic contemporan de construcţie tu- bulară a fost inventat după primul război mondial de arhitectul Marcel Breuer. Numeroşi alţi arhitecţi, precum şi decoratori şi-au adus apoi contribuţia, promo- vînd acest gen de mobilă tipic modernă.

Le Corbusier, la începuturile carierei sale, a imaginat variate modele de mobilier metalic comode şi

practice, potrivite anatomiei corpului uman. Ulterior, prin 1952, a revenit, limitînd folosirea metalului la anµmite cazuri, din considerentul că totuşi lemnul ră-. mîne îndeosebi . în locuinţă un material mai prieten omului, la fel ca şi în construcţii piatra.

Peste tot se folosesc în general ţevi de oţel obiş- nuit, protejate prin nichelare sau cromaj ; alteori ele sînt vopsite sai; îmbrăcate în pojghiţe din substanţe plastice. Superioare calitativ, tuburile de oţel inoxidabil şi alte piese din acelaşi material, asigură mobilierului metalic o frumuseţe deosebită.

Pe lîngă ţevile· cu secţiune circulară uzuale, nu lipsesc nici alte profiluri, ca, de pildă, tuburile pătr[a]te alcătuind scheletul fotoliilor din holurile de la Hotelul Nord din capitală.

De execuţia în metal beneficiază foarte mult mobilele articulate. rabatabile, turnante, basculahte. E de observat · că părţile mişcătoare, piesele transformabile în care prevalează factorul mecanic înlătură caracterul

Restaurantul „Perla" Bucureşti

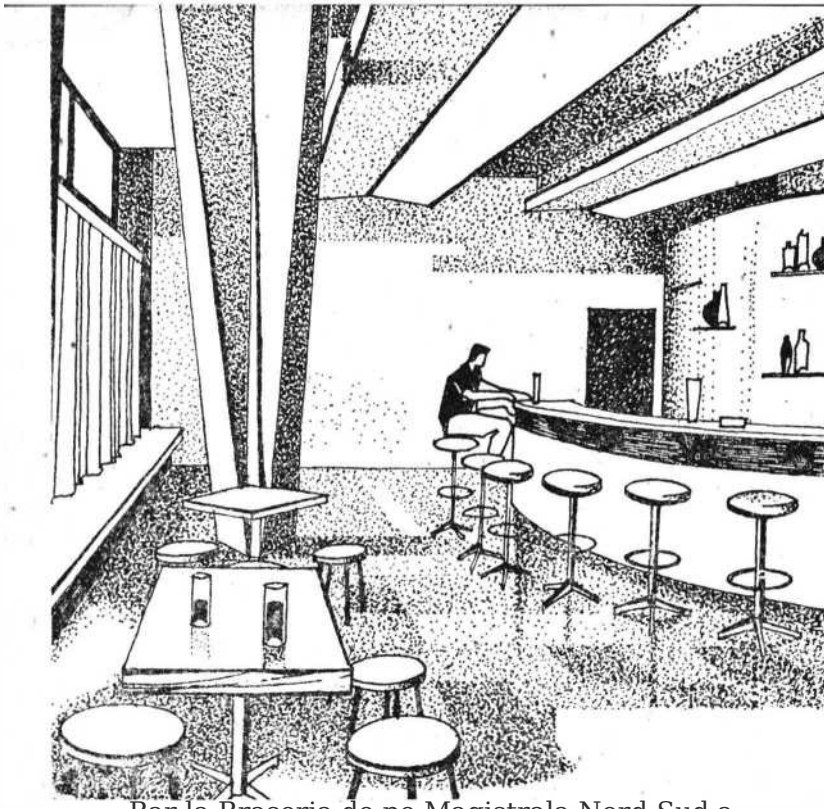

Bar la Braseria de pe Magistrala Nord-Sud a capitalei

de obicei static al mobilierului, prilejuind un dinamism corespunzător spiritului epocii.

Creaţie a civilizaţiei industriale, structura tubulară a dat naştere unui stil care nu se aseamănă cu nimic din ce s-a produs în trecut în domeniul mobilei. Deşi a ajur:is la banalizare, mobilierul din ţevi metalice din holuri, b[a]ruri, restaurante, precum şi din policlinici, spitale etc. prezintă interes vizual mai cu seamă cind e executat din calităţi de oţel potrivite d[i]feritelor [d]estinaţii, folosindu-se procedee perfecţionate de tăiere, de îndoire şi polizare.

Inlocuind· oţelul, aluminiul şi aliajele sale se răs- pîndesc tot mai mult în industria de

mooilier. Pe

lingă faptul că sînt ieftine şi lesne de deplasat, piesele de mobilă din metale uşoare se caracterizează prin durabilitate şi prin cerinţe minime în ce priveşte în- treţinerea, iar anodizarea superficială conferă aluminiului, cu cheltuială redusă, o pojghiţă colorată de efect decorativ.

*

In ocupaţiile profesionale sedentare, mobilierul metalic, cu înaltul său nivel de tehnicitate şi confort, a inaugurat o eră nouă, asigurînd acelora ce prestează muncă de birou un ritm ordonat, cu consecinţe în mărirea randamentului.

Ţinîndu-se seama de activitatea predominantă în fiecare încăpere administrativă sau tehnică, modelele de mobilier sînt determinate după datele noii discipline ştiinţifice, Ergonomia. Oferind corpului omenesc o poziţie igienică, uşurînd, automatizînd în anumită măsură mişcările de executat manual, ele favorizează indirect procesele intelectuale de atenţie, de concentrare, de percepţie inerente muncii de birou, într-o acţiune unificată a corpului şi a minţii.

Sînt piese cum este cazul cu dulapurile metalice cu clasoare pe rulmenţi din bile, care ca mecanism - constituie un fel de maşini, pildă de funcţionalitate modernă.

Tipurile perfecţionate de mobilă de metal şi echipamentul accesoriu de birou confecţionat din acelaşi material sînt instrumente de lucru simbolizînd efici- enţa şi dinamismul. Ele au produs o revoluţie func- ţional-estetică, înlăturînd înfăţişarea învechită din interioarele clădirilor administrative dinainte.

Noua mobilă metalică s-a impus prin meritele sale şi în învăţămînt. Ea a pătruns astfel în şcolile

şi institutele de toate gradele (în săli de cursuri, de con- ferinţe, în biblioteci etc.), fără a mai vorbi de laboratoare unde îşi găseşte locul cu precădere, creînd pretutindeni o atmosferă reînnoită de eficacitate şi modernism.

In locuinţe însă, mobilierul de metal, deşi nelipsit de anumite caracteristici atră,gătoare, aduce cu sini: oarecare impresie de răceală - în comparaţie cu lemnul - şi de aceea uzul său domestic apare limitat.

*

Indrăznelile noului stil de mobilier, manifestate prin metal, găsesc alte mijloace de exprimare estetidt prin execuţia din materiale plastice. Acestea permit fasonarea de piese de orice formă şi mărime, mulate dintr-o singură bucată. Greutatea redusă, rezistenţa. înfăţişarea plăcută şi coloritul variat fac din astfel de produse, mai ales din cele executate sub mare presiune în mulaje, un material indicat pentru mobilierul economic, la fel ca şi laminatele plastice şi răşinile armate cu fibră de sticlă.

Fabricile rom8.neşti de mobilă recurg în măsură crescîndă la combinaţia de materiale plastice cu lem11 de esenţe comune. Foarte frecvent sînt folosite plăci aglomerate din aşchii sau fibre lemnoase fără aplica- ţie de furnir, precum şi panouri stratificat-mulate învelite în strat subţire de vinil de cele mai felurite nu- anţe. Rezultă piese fără pretenţii, prestigiu sau noble·-ţe, dar practice, cu suprafeţe netede, lavabile, lucioase, excluzînd operaţia laborioasă de lustruire.

De resursele materialelor plastice beneficiază mult şi tapiţeria. In saltele, perne şi la orice parte elastică se introduc produse spongioase car$_7$ au făcut inutile arcurile obişnuite sau umplutura cu materialele vegetale sau lînă. Stofe de mobilă, perdele şi draperii din fire sintetice asigură interioarelor o uşurinţă la între- ţinere şi o eleganţă obţinută cu cost redus.

*

Accesoriile clădirilor, chiar cele mai mărunte, nu sînt lipsite de incidenţe estetice. Clanţa sau obiectele sanitare, de exemplu, deşi produse industriale prin ex- celenţă, sînt apte de a intra şi ele în sfera creaţiei artistice, fireşte a unei arte aplicate, minore. Concepute expresiv, în spiritul vremii, astfel de piese pot întruchipa o părticică de contemporaneitate, după cum estetica artizanală se lega de caracterul epocilor anterioare. In acest sens, accesoriile de tîmplărie, robine- tăria sau lavabourile de faianţă în culori pastel, livrate de noile fabrici din Complexul industrial Militari, reprezintă faţă de trecutul apropiat şi un progres plastic pe lingă acela tehnic.

La inovarea accesoriilor de construcţii sau de utilaj casnic, în afară de arhitecţi şi de esteticieni industriali specializaţi („industrial designers") participă pe alocuri şi pictori sau sculptori. Ei înnobilează obiectele de uz cotidian, creînd prototipuri de distincţie spre a fi reproduse în serie, continuînd de altfel tradiţia unor predecesori iluştri. Căci nu trebuie uitat că, în timpul Renaşterii, Leonardo Da Vinci imaginase modele de rohim·te, ca şi de litere de tipar, Raffael sau Michelangelo făceau machete de mobilier, iar Benvc- nut9 Cellini, între o sculptură şi alta, se îndeletnicea în mod obişnuit cu giuvaergeria. In timpul lui Ludovic al XIV-lea, Le Brun desenează peste 2 500 modele d0 mobilă şi accesorii.

Tot aşa în .secolul actual, în Germania, artişti ca pictorii Kandinski, Klee, Moholy-Nagy etc., alături de arhitecţii de la Institutul de arhitectură şi artă aplicată Bauhaus (care, prin tendinţele sale, a deschis noi orizonturi în arta clădirilor şi a amenajării acestora), au studiat, printre altele, intre 1922 şi 1925, diferitf' tipuri de scaune, fotolii şi mese, de lămpi, precum -;;i vase pentru bucăt^ie şi sufragerii. O parte din modelele

elaborate au fost atunci însuşite de fabrici şi m[u]l-tiplicate în serie, influenţîndu-se industria de mobilier şi de articole de rpenaj din diferite ţări.

*

Pe lingă mobilă, accesorii, articole de uz domestic şi de confort, locuinţa e dotată şi cu obiecte al căror rost este doar de a o agrementa vizual. Vase, figurine, sculpturi de mic format cu minuscule personaje sau reprezentări animale şi, mai recent, bibelouri de tip abstracţionist adaugă interiorului elemente suplimentare de expresivitate. La astfel de piese, concepute spre a atrage privirile ca puncte de atracţie şi con - templare; relaţia finalitate utilitară-artă este absentă sau neînsemnată.

Prin sensurile lor spirituale şi efectul sugestiv, obiectele decorative bine alese satisfac gustul înnăscut pentru forme armonioase. Aşezate în vitrine, pe mobilier sau în vecinătatea sa imediată, ele acţionează optic şi ca o·c ontrapondere a simplităţii amenajărilor con-temporane.

Modernitatea pieselor destinate ·exclusiv a împodobi încăperile începe cu alegerea temei, completîn- du-se apoi cu stilizarea elementelor compoziţionale în spiritul vremii. Obiectele decorative cîştigă cînd prototipul, imaginat cu inventivitate artistică, este reprodus în material potrivit şi de calitate, cînd execuţia este îngrijită, finisajul şi coloritul rafinat.

Cîteodată apar nelalocul lor supraadăugirile de motive folclorice pe forme moderne, n'eţinîndu-se seama îndeajuns de specificul materialului sau de tehnica de confecţionare, cum este cazul cu unele produse ale cooperativelor meşteşugăreşti sau ale industriei locale. Mai corespunzătoare ca dimensiune poetică sînt în general piesele lucrate sub egida Fondului Plastic.

Aprecierea unui obiect decorativ indică o

atitudine mintală, sensibilitatea estetică a acelora care îl aleg şi-l îndrăgesc. In această privinţă s-ar cere o educare mai susţinută a celor neîndeajuns pregătiţi din punct de vedere plastic pentru ce este valoros şi semnificativ ;. se simte nevoia de o schimbare în modul moştenit de a gîndi, în ideile preconcepute, mărin- du-se receptivitatea la ceea ce este nou în materie de ' frumos, o dată cu trezirea interesului artistic în general.

REALITATE SAU ANTICIPAŢIE

Nimic din cele expuse în paginile precedente nu este utopic sau de anticipaţie, scontîndu-se posibilităţi tehnice previzibile. Totul există şi se aplică oricînd şi oriunde, ţinîndu-se seama numai de oportunitate şi, în primul rînd, de mijloacele financiare la dispoziţie.

Firește, în realitatea contemporană, este o dife- renţă între majoritatea clădirilor curente de pretutindeni şi proiectele sau lucrările inventive, îndrăzneţe, elegante, dar costisitoare de arhitectură interioară, prezentate în imagini în cărţile şi revistele de specialitate sau la expoziţii. Necesităţile de economie de rigoare în lume şi în ţară întîrzie extinderea generalizată a unui înalt grad de confort, după cum restrîng răspîndirea unei execuţii de calitate estetică superioară în decorul Vitern.

Cu toate acestea, trebuie considerat ca o victorie fără precedent în istoria omenirii faptul că - datorită progresului ştiinţific şi perfecţionărilor industriale - cazarea populaţiei se face acum în condiţii incomparabile cu cele din trecut. De asemenea, producţia, activităţile creatoare, ca şi manifestările colective de orice fel îşi găsesc o adăpostire tot mai favorabilă.

Cînd, în viitor, confortul celor mulţi va atinge o treaptă ridicată de rafinament, viaţa şi-ar putea vedea periclitate unele valori spirituale prin

excesele mecanizării şi automatizării. Mediul fizic artificial înjghebat de om nu trebuie să contravină nevoilor sufleteşti din cauza unui funcţionalism şi a unei tehnicizări împinse prea departe. A şi început să se resimtă nevoia găsirii unor punţi între utilitate, tehnologie şi umanism.

Cît despre latura vizuală a unei arhitecturi de interior prea redusă la resursele ei raţfonale şi structurale, este de observat că, industrializîndu-se ramura construcţiilor, se produc numeroase substitute ; prin folosirea lor, în locul artei se oferă cîteodată aparenţa de artă, în contrast cu decorul intern, aşa cum fusese el conceput timp de mii de ani.

Echilibrînd efectele civilizaţiei maşiniste, revenirea înregistrată pe alocuri la spiritul tradiţiei poate reduce uniformitatea, împiedicînd dezumanizarea unor interioare de edificii, instituţii sau localuri publice. In acestea, un aport estetic şi cultural-educativ de ne- preţuit aduce integrarea de lucrări unicate decorative, monumentale, ca : reliefuri sculpturale, completări statuare, fresce, mozaicuri murale sau pavimentare, vi-- tralii etc. Acestea, personalizînd ambianţa internă, îi conferă o semnificaţie mai pregnantă, propice trans--miterii unui mesaj.

Dar integrarea de opere plastice în arhitectură, sinteza tehnică-artistică pe care o comportă cer o luare în considerare şi o lămurire aparte.

BIBLIOGRAFIE

1. AUZELLES, ROBERT, L'architecte, Ed. Freal et Co„ Paris, 1965.
2. BACH^RE, GERARD, Savo ir bâtir, Ed. Eyrolles, Paris, 1966.
3. BANHAM, REYNER," Theory and design in the first machine age, Ed. Praeger, .New York, 1960.
4. BLAKE, PETER, Mies Van der Rohe; Architecture and structure, Penguin Books Ltd„ Harmondsworth, 1960.
5. CHERMAYEFF, SERGE •şi CHRISTOPHER, ALEXANDER, Comunity and privacy - Towards a new Architecture of Humanism, Ed. Doubleday, Garden City, 1965.
6. CHOMBART DE LAUWE, Des' hommes et des villes, Ed. Payot, Paris, 1965.
7. DOXIADIS, C., Architecture in transition, Ed. Hutchinson, Londra, 1964.
8. GIDEON, SIEGFRIED, Architecture - you and me, Har- vard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1958.
9. GROPIUS, WALTER, Scape of total architecture, Collier Books, New York, 1962.
10. GROPIUS, WALTER, The new architecture and the Bauhaus, M.I.T. Press, Cambridge, Massachusetts, 1965.
11. GUSTI, G„ Construcţia de locuinţe şi urbanismul, „Rev. Arhitectura", nr. 2, 1959.
12. HARDT, DORIAN, Materialele plastice în construcţii şi arhitectură, Ed. tehnică, Bucureşti, 1965.
13. HILBERSHErMER, L„ COntemporary architecture-its roots , its trends, Ed. P. Theobald and Co„ Chicago, 1964 ..
14. KAUFMAN, EDGAR şi RAEBURN, BEN, Franklin Lloyd Wright - Writings and Buildings, Meridian Books, New York, 1960.
15. LAURlAN, ˙ RADU, Probleme de estetica oraşelor, Ed. tehnică, Bucureşti, 1962.
16. Le CORBUSIER, Mani.;r2 de penser l'urbanisme, Ed. Gonthier, Paris, 1966.
17. MACOVEI, POMPILIU, Probleme de creaţie în arhitecturJ, „Rev. Arhitectura" nr. 9-10, 1952.
18. K. MARX şi F. ENGELS, Despre artă, Ed. politică, Bucu- reşti, 1966.
19. MONOA, JEAN, Arhitectura nouă în R.S.R„ Ed. ştiinţifica, Bucureşti, 1965.

20 MUMFORD, LEWIS, The Highway and the City, Ed: Harcourt and Brace, New York, 1963.

21. NERVI, PIER LUIGI, Aesthetics and Technology in Buil- ding, Harvard University Press - Cambridge, Massachu- setts, 1965.

22. NEUTRA, ^ ICHARD, World and Dwelling - Universe Books, New York, 1962.

23. PETRAŞCU, GH„ Cîteva probleme de compoziţie şi plastică în lef?ătură cu proiectarea clădirilor cu· puţine caturi, „Rev. Arhitectura", nr. 6-7, 1954.

24. PEVSNER, NIKOLAUS, An outline of Eu ropean Archi- tecture, Penguin Books Ltd., Harmondworth. 1964.

25. SFA ELLOS, CHARALAMBOS, . Le fonctionnalisme dans l'architecture contemporaine, Ed. Freal et Co„ Paris, 1'95f'i.

26. SIEGEL, CURT, Strukturformen der modernen Archi- tektur, Verlag G. Callwey, Milnchen, 1965.

'1.7. VON ECKARDT, WOLF, A place to live, Delacorte Press, New York, 1967.

28. ZEVI, BHUNO, Storia dell'architettura moderna, Ed. Giulio Einaudi, Torino, 1961.

De acelaşi autor :

Arhitectura nouă în R.S.R.
Editura ştiinţifică şi C.R.C.C.S., 1965, epuizat. Lucrare premiată de Uniunea arhitecţilor din Republica Socialistă România.

Redactor : L AD ı S LA U R E D L I N G E R Tehnoredactor . M A R I A P O P E S C U

Coli tipar 7, format 50X8C/16, (12X 19 cm)

Această lucrare s-a tipărit în anul I969 Ia INTREPRIN-
DEREA POLIGRAFIC/\ „13 DECEMBRIE I918"

Interiorul clădirilor, spaţiile închise constituie scena vieţii cotidiene. Nu oamenii trebuie să se adapteze mediului zidit,ci acest cadru artificial creat pentru ei urmează să fie conceput spre a corespunde cerinţelor celor ce-l folosesc temporar sau permanent.

Lei 2